INFORMATOR o **egzaminie maturalnym** z **historii**

od roku szkolnego 2022/2023

Centralna Komisja Egzaminacyjna
Warszawa 2021

Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl

Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zespół redakcyjny:

Włodzimierz K. Kowalczyk (CKE)
Wacław Suski (OKE we Wrocławiu)
Robert Śniegocki (OKE w Poznaniu)
prof. ucz. dr hab. Joanna Wojdon (UWr)
dr Piotr Podemski (UW)
dr Marcin Smolik (CKE)
dr Wioletta Kozak (CKE)

Recenzenci:

prof. ucz. dr hab. Jolanta Choińska-Mika (UW)
prof. ucz. dr hab. Maciej Fic (UŚ)
dr Ewa Chorąży (RODN „WOM" w Katowicach)
dr Tomasz Karpowicz (recenzja językowa)

Informator został opracowany przez Centralną Komisję Egzaminacyjną we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi.

Centralna Komisja Egzaminacyjna
ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536 65 00
sekretariat@cke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku
ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320 55 90
komisja@oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie
ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 616 33 99
oke@oke.jaworzno.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie
os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683 21 99
oke@oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży
al. Legionów 9, 18-400 Łomża
tel. 86 473 71 20
sekretariat@oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi
ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 634 91 33
sekretariat@lodz.oke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu
ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854 01 60
sekretariat@oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie
pl. Europejski 3, 00-844 Warszawa
tel. 22 457 03 35
info@oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu
ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785 18 94
sekretariat@oke.wroc.pl

Spis treści

1. Opis egzaminu maturalnego z historii **5**
Wstęp **5**
Zadania na egzaminie **5**
Opis arkusza egzaminacyjnego **7**
Zasady oceniania **8**

2. Przykładowe zadania z rozwiązaniami **15**

3. Informacja o egzaminie maturalnym z historii dla absolwentów niesłyszących..... **121**

4. Uchwała Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich o informatorach maturalnych od 2023 roku..... **142**

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Arkusze do pobrania: **Arkuszmaturalny.pl**

Książki do matury: **Sklepmaturalny.pl**

1. Opis egzaminu maturalnego z historii

Wstęp

Historię można zdawać na egzaminie maturalnym wyłącznie jako przedmiot dodatkowy na poziomie rozszerzonym.

Egzamin maturalny z historii sprawdza, w jakim stopniu absolwent IV klasy liceum, V klasy technikum oraz II klasy branżowej szkoły II stopnia spełnia wymagania określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły ponadpodstawowej.

Informator prezentuje przykładowe zadania egzaminacyjne wraz z rozwiązaniami oraz wskazuje odniesienie zadań do wymagań podstawy programowej. Zadania w *Informatorze* nie wyczerpują wszystkich typów zadań, które mogą wystąpić w arkuszu egzaminacyjnym. Nie ilustrują również wszystkich wymagań z zakresu historii określonych w podstawie programowej. Dlatego *Informator* nie może być jedyną ani nawet główną wskazówką do planowania procesu kształcenia w szkole. Tylko realizacja wszystkich wymagań z podstawy programowej, zarówno ogólnych, jak i szczegółowych, może zapewnić wszechstronne wykształcenie historyczne uczniów, w tym ich właściwe przygotowanie do egzaminu maturalnego.

Zadania na egzaminie

W arkuszu egzaminacyjnym znajdą się zarówno zadania zamknięte, jak i otwarte. Zadania zamknięte to takie, w których uczeń wybiera odpowiedź spośród podanych. Wśród zadań zamkniętych znajdą się m.in. zadania wyboru wielokrotnego, zadania typu prawda–fałsz oraz zadania na dobieranie.

Zadania otwarte to takie, w których uczeń samodzielnie formułuje odpowiedź. Wśród zadań otwartych znajdą się:

- zadania z luką, wymagające uzupełnienia zdania bądź krótkiego tekstu jednym lub kilkoma wyrazami
- zadania krótkiej odpowiedzi, wymagające stworzenia krótkiego tekstu, w tym zadania sprawdzające umiejętność uzasadniania dokonywanych rozstrzygnięć/ocen
- zadania sprawdzające umiejętność analizy i interpretacji źródła historycznego
- zadanie rozszerzonej odpowiedzi, wymagające napisania wypowiedzi argumentacyjnej.

W zadaniach egzaminacyjnych szczególny nacisk zostanie położony na sprawdzanie umiejętności związanych z argumentowaniem, wnioskowaniem, formułowaniem opinii. Udzielenie poprawnej odpowiedzi będzie wymagało również wykorzystania umiejętności złożonych, uwzględniających chronologię, analizę i interpretację historyczną oraz tworzenie narracji.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

OPIS ARKUSZA EGZAMINACYJNEGO

Egzamin maturalny z historii trwa 180 minut[1]. Łączna liczba punktów, jakie można uzyskać za prawidłowe rozwiązanie wszystkich zadań, jest równa 60.

Podczas egzaminu zdający otrzyma arkusz egzaminacyjny, który będzie się składał z – wyposażonych w źródła – zadań zamkniętych i otwartych, uwzględniających wszystkie epoki historyczne i różne obszary historii. W arkuszu mogą się także pojawić zadania bez wyposażenia źródłowego. Ostatnim i jednocześnie najwyżej punktowanym zadaniem będzie zadanie rozszerzonej odpowiedzi, którego rozwiązanie ma stanowić wypowiedź argumentacyjna.

Liczbę zadań oraz liczbę punktów możliwych do uzyskania za poszczególne rodzaje zadań w poszczególnych częściach arkusza przedstawiono w poniższej tabeli.

Rodzaj zadań	Liczba zadań	Łączna liczba punktów	Udział w wyniku sumarycznym
Zamknięte (ok. 20%)	6–9	45	75%
Otwarte krótkiej odpowiedzi (ok. 80%)	22–26		
Otwarte rozszerzonej odpowiedzi	1	15	25%
Razem	**29–36**	**60**	**100%**

W arkuszu egzaminacyjnym będą występowały wiązki zadań lub pojedyncze zadania. Wiązka zadań to zestaw od dwóch do czterech zadań występujących we wspólnym kontekście tematycznym, którym jest materiał źródłowy. Każde z zadań wiązki tematycznej będzie można rozwiązać niezależnie od rozwiązania innych zadań w danej wiązce. Wiązka zadań może się składać zarówno z zadań zamkniętych, jak i zadań otwartych.

ZASADY OCENIANIA

Zadania zamknięte i zadania otwarte z luką

Zadania zamknięte są oceniane – w zależności od maksymalnej liczby punktów, jaką można uzyskać za rozwiązanie danego zadania – zgodnie z poniższymi zasadami:

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

ALBO

2 pkt – odpowiedź całkowicie poprawna.
1 pkt – odpowiedź częściowo poprawna lub odpowiedź niepełna.
0 pkt – odpowiedź całkowicie niepoprawna albo brak odpowiedzi.

[1] Czas trwania egzaminu może zostać wydłużony w przypadku uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnych, oraz w przypadku cudzoziemców. Szczegóły są określane w *Komunikacie dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu maturalnego* w danym roku szkolnym.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadania otwarte krótkiej odpowiedzi

Za rozwiązanie zadania otwartego krótkiej odpowiedzi będzie można otrzymać od 0 do 3 punktów. Schemat oceniania będzie opracowywany do każdego zadania odrębnie.

Zadanie otwarte rozszerzonej odpowiedzi – wypowiedź argumentacyjna

Za napisanie wypowiedzi argumentacyjnej będzie można otrzymać maksymalnie 15 punktów. W tej części arkusza zdający będą mieli za zadanie napisać rozszerzoną wypowiedź na jeden z trzech zaproponowanych tematów. Tematy będą zróżnicowane pod względem epok historycznych oraz problematyki.

Tematy każdorazowo będą zawierać tezę, wobec której zdający będą musieli zająć stanowisko i je uargumentować, uwzględniając w swojej argumentacji różnorodne aspekty lub przykłady określone w temacie.

Kluczową umiejętnością sprawdzaną w tej części arkusza będzie umiejętność tworzenia narracji historycznej z funkcjonalnym wykorzystaniem wiedzy.

Wypowiedź argumentacyjna będzie musiała liczyć co najmniej 500 słów. W przypadku niespełnienia tego minimum nie będą przyznawane punkty za część formalną (spójność wypowiedzi).

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

KRYTERIA OCENIANIA WYPOWIEDZI ARGUMENTACYJNEJ

A. NARRACJA HISTORYCZNA

Funkcjonalność wykorzystania wiedzy historycznej	Poziom argumentacji wypowiedzi	Liczba punktów	Poprawność merytoryczna
Wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do trzech elementów tematu	• bogata argumentacja w odniesieniu do trzech elementów tematu	**12 pkt**	Za błędy merytoryczne będą odejmowane punkty od ogólnej liczby punktów zdobytych przez zdającego w tym kryterium (bez punktów ujemnych): **1–2 błędy** merytoryczne **(-1 pkt)** **3–5 błędów** merytorycznych **(-2 pkt)** **powyżej 5 błędów** merytorycznych **(-3 pkt)**
	• bogata argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu ORAZ zadowalająca argumentacja w odniesieniu do trzeciego	**11 pkt**	
	• bogata argumentacja do jednego elementu tematu ORAZ zadowalająca argumentacja w odniesieniu do dwóch pozostałych	**10 pkt**	
	• zadowalająca argumentacja w odniesieniu do trzech elementów tematu	**9 pkt**	
Wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do dwóch elementów tematu (trzeci element zrealizowany częściowo funkcjonalnie ALBO niezrealizowany)	• bogata argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu ORAZ powierzchowna argumentacja w odniesieniu do trzeciego	**9 pkt**	
	• bogata argumentacja w odniesieniu do jednego elementu tematu, zadowalająca argumentacja w odniesieniu do jednego z dwóch pozostałych elementów ORAZ powierzchowna argumentacja w odniesieniu do trzeciego elementu tematu	**8 pkt**	
	• bogata argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu	**8 pkt**	
	• zadowalająca argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu ORAZ powierzchowna argumentacja w odniesieniu do trzeciego	**7 pkt**	
	• bogata argumentacja w odniesieniu do jednego elementu tematu ORAZ zadowalająca argumentacja w odniesieniu do jednego z dwóch pozostałych	**7 pkt**	
	• zadowalająca argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu	**6 pkt**	
Wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do jednego elementu tematu (pozostałe elementy zrealizowane częściowo funkcjonalnie ALBO niezrealizowane)	• bogata argumentacja w odniesieniu do jednego elementu tematu ORAZ powierzchowna argumentacja w odniesieniu do dwóch pozostałych	**6 pkt**	
	• zadowalająca argumentacja w odniesieniu do jednego elementu tematu ORAZ powierzchowna argumentacja w odniesieniu do dwóch pozostałych	**5 pkt**	
	• bogata argumentacja w odniesieniu do jednego elementu tematu ORAZ powierzchowna argumentacja w odniesieniu do jednego z dwóch pozostałych	**5 pkt**	
	• zadowalająca argumentacja w odniesieniu do jednego elementu tematu ORAZ powierzchowna argumentacja w odniesieniu do jednego z pozostałych	**4 pkt**	
	• bogata argumentacja w odniesieniu do jednego elementu tematu	**4 pkt**	
	• zadowalająca argumentacja w odniesieniu do jednego elementu tematu	**3 pkt**	
Wiedza historyczna nie została wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do żadnego elementu tematu	• powierzchowna argumentacja w odniesieniu do trzech elementów tematu	**3 pkt**	
	• powierzchowna argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu	**2 pkt**	
	• powierzchowna argumentacja w odniesieniu do jednego elementu tematu	**1 pkt**	
Niefunkcjonalne wykorzystanie wiedzy historycznej w odniesieniu do całej wypowiedzi ALBO brak wypowiedzi, ALBO wypowiedź w całości nie na temat.		**0 pkt**	

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

B. SPÓJNOŚĆ WYPOWIEDZI	**Liczba punktów**
Wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 500 słów ORAZ jest spójna (logicznie uporządkowana).	**3 pkt**
Wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 500 słów ORAZ występują w niej drobne zaburzenia w zakresie spójności (logicznego uporządkowana).	**2 pkt**
Wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 500 słów ORAZ występują w niej istotne zaburzenia w zakresie spójności (logicznego uporządkowania).	**1 pkt**
Wypowiedź nie spełnia kryterium minimalnej liczby 500 słów LUB jest nieuporządkowana, w znacznej mierze stanowi zbiór niezależnych elementów.	**0 pkt**

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

WYJAŚNIENIA
(KRYTERIUM A – NARRACJA HISTORYCZNA)

1. **Funkcjonalność** wykorzystania wiedzy historycznej ocenia się w odniesieniu do tematu pracy. Zdający musi zająć stanowisko wobec zaprezentowanej tezy oraz je przekonująco uzasadnić, wykorzystując w swojej argumentacji właściwie dobraną wiedzę historyczną z zakresu trzech elementów / obszarów / przykładów wskazanych w temacie.

   a) **W pełni funkcjonalne** wykorzystanie wiedzy historycznej oznacza przywołanie w wypowiedzi:
      - faktów, postaci, procesów historycznych adekwatnych (trafnie dobranych, wyselekcjonowanych) do tematu oraz do zajętego stanowiska
      - terminologii historycznej właściwej dla problematyki określonej tematem wypracowania

      które to składniki ilustrują tok rozumowania zdającego oraz przekonująco wspierają jego argumentację na poziomie co najmniej zadowalającym.

   b) **Częściowo funkcjonalne** wykorzystanie wiedzy historycznej ma miejsce wtedy, gdy zdający przedstawił powierzchowną argumentację LUB np. w części zasadniczej pracy, obok trafnej argumentacji, w charakterze argumentów / przykładów wykorzystane są treści, które nie są spójne np. ze stanowiskiem zdającego wyrażonym we wstępie albo nie odnoszą się do tezy zawartej w temacie pracy lub nie są związane z tematem.

   c) Wiedza historyczna **nie jest wykorzystana funkcjonalnie**, jeżeli zdający bezrefleksyjnie referuje / odtwarza wszystko, co pamięta z danego problemu, ale nie odnosi się do tezy zawartej w temacie LUB jego argumentacja jest sprzeczna z zajętym stanowiskiem.

2. **Argumentacja** to udowodnienie tezy/opinii/stanowiska przedstawionego przez zdającego za pomocą argumentów.

   a) **Bogata argumentacja** – to argumentacja rzeczowa, pogłębiona, poparta trafnie dobraną i szczegółową faktografią oraz terminologią adekwatną do omawianych zagadnień; szeroka, stanowiąca – jako całość – wnikliwą analizę problemu sformułowanego w temacie.

Za bogatą argumentację w odniesieniu do jednego elementu tematu przyznajemy 4 pkt.

   b) **Zadowalająca argumentacja** – to argumentacja rzeczowa, poparta prawidłową faktografią i terminologią, zawiera elementy refleksji / głębszego namysłu nad problemem.

Za zadowalającą argumentację w odniesieniu do jednego elementu tematu przyznajemy 3 pkt.

   c) **Powierzchowna argumentacja** – to argumentacja oparta na uogólnieniach, niewnikająca w istotę rzeczy, mało dokładna, w większości wsparta podstawową faktografią i terminologią, czasami niepoparta przykładami.

Za powierzchowną argumentację w odniesieniu do jednego elementu tematu przyznajemy 1 pkt.

3. **Błędy merytoryczne** to ewidentne pomyłki zdających w zakresie:

   a) chronologii – błędne sytuowanie w czasie wydarzeń, procesów, postaci historycznych (np. *W połowie XV wieku epidemia dżumy, zwana czarną śmiercią, zakończyła się śmiercią około 1/3 liczby mieszkańców Europy*; *Pod koniec II wojny światowej głównym przeciwnikiem komunistów w walce o władzę w Chinach był przywódca Kuomintangu – Sun Jat-sen*; *Kulminacyjnym momentem wojny secesyjnej była bitwa pod Yorktown*).

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

b) terminologii – błędne stosowanie pojęć historycznych (np. *W okresie średniowiecza w Europie dominował ustrój monarchii despotycznych*; *Innym, obok jakobinów, klubem politycznym rewolucyjnego parlamentu we Francji, była żakeria*; *W wielu monarchiach europejskich, w zakresie dziedziczenia tronu, obowiązywała zasada predestynacji*).

c) ukazywania związków przyczynowo-skutkowych – przypisywanie wydarzeniom historycznym niewłaściwych przyczyn lub skutków (np. *Bezpośrednią przyczyną tzw. nocy listopadowej 1830 roku była branka i polityka Aleksandra Wielopolskiego*; *Na mocy pokoju kończącego wielką wojnę z zakonem krzyżackim Polska odzyskała Pomorze Gdańskie wraz z Warmią, które to ziemie od tej pory nosiły nazwę Prus Królewskich*).

WYJAŚNIENIA
(KRYTERIUM B – SPÓJNOŚĆ WYPOWIEDZI)

1. Jeżeli praca wypowiedź liczy mniej niż 500 słów, wówczas w tym kryterium przyznajemy 0 pkt.

2. Wypowiedź jest spójna, jeżeli elementy, które ją tworzą (wstęp – część zasadnicza (rozwinięcie) – zakończenie), stanowią logiczną i uporządkowaną całość.

3. Wywód jest uporządkowany, jeśli każdy kolejny akapit wynika z poprzedniego, a np. przestawienie akapitów zaburzyłoby tok rozumowania przyjęty przez zdającego.

4. Zaburzenia w spójności mogą wynikać m.in.:
   a) z błędów logicznych, w tym np. zbyt daleko idących uogólnień, nieuzasadnionych wniosków (np. wnioski w zakończeniu pracy nie wynikają z przeprowadzonego rozumowania), sprzecznych stwierdzeń;
   b) z odstępstw od podporządkowania wywodu myśli przewodniej, np. wypracowanie zawiera niefunkcjonalne fragmenty stanowiące niezwiązane z tematem wątki poboczne;
   c) ze zredagowania wstępu lub rozwinięcia, lub zakończenia, lub akapitu, które nie pasują logicznie do pozostałej części wypracowania, nie łączą się logicznie z poprzedzającą je częścią / poprzedzającym je akapitem;
   d) z rozwijania jednocześnie więcej niż jednego wątku (zazębiania się wątków);
   e) z pomijania pośrednich ogniw rozumowania, tzw. skróty myślowe;
   f) z wprowadzenia treści nieistotnych, zbędnych dla pracy, bez związku/pozostających w wątpliwym związku z tematem/wywodem;
   g) z wprowadzania dygresji stosowanych niefunkcjonalnie;
   h) z przerywania toku myślenia zbędnymi zdaniami.

5. Błędy w spójności wewnątrz akapitów oznaczają np. nielogiczne połączenia zdań w akapicie oraz brak zastosowania w nim wskaźników zespolenia.

6. Błędy w spójności między akapitami oznaczają nielogiczne powiązanie danego akapitu z poprzednim lub poprzednimi akapitami oraz brak zastosowania wskaźników zespolenia między akapitami.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Uwagi dodatkowe dotyczące zadania rozszerzonej odpowiedzi:

1. Jeżeli wypowiedź w całości jest nie na temat, egzaminator oceni ją na 0 pkt.
2. Jeżeli w wypowiedzi zdający w ogóle nie odwołał się do tezy wskazanej w temacie, za całą wypowiedź egzaminator przyzna 0 pkt.
3. Jeżeli wypowiedź jest nieczytelna, egzaminator oceni ją na 0 pkt.
4. Jeżeli wypowiedź nie zawiera w ogóle rozwinięcia (np. zdający napisał tylko wstęp), egzaminator przyzna 0 pkt w każdym kryterium.
5. Jeżeli wypowiedź jest napisana niesamodzielnie, np. zawiera fragmenty odtworzone z podręcznika, zadania zawartego w arkuszu egzaminacyjnym lub innego źródła, w tym internetowego, lub jest przepisana od innego zdającego, wówczas egzamin z historii, w przypadku takiego zdającego, zostanie unieważniony.
6. Zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem. W przypadku takich wypowiedzi zostanie podjęta indywidualna decyzja dotycząca danej pracy, np. nie zostaną przyznane punkty za spójność wypowiedzi lub cała wypowiedź nie będzie podlegała ocenie.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Arkusze do pobrania: **Arkuszmaturalny.pl**

Książki do matury: **Sklepmaturalny.pl**

2. Przykładowe zadania z rozwiązaniami

W *Informatorze* dla każdego zadania podano:

- liczbę punktów możliwych do uzyskania za jego rozwiązanie (po numerze zadania)
- najważniejsze wymagania ogólne i szczegółowe, które są sprawdzane w tym zadaniu
- zasady oceniania rozwiązań zadań
- poprawne rozwiązanie każdego zadania zamkniętego oraz przykładowe rozwiązania każdego zadania otwartego.

STAROŻYTNOŚĆ

Zadanie 1. (0–1)

Malowidło starożytne

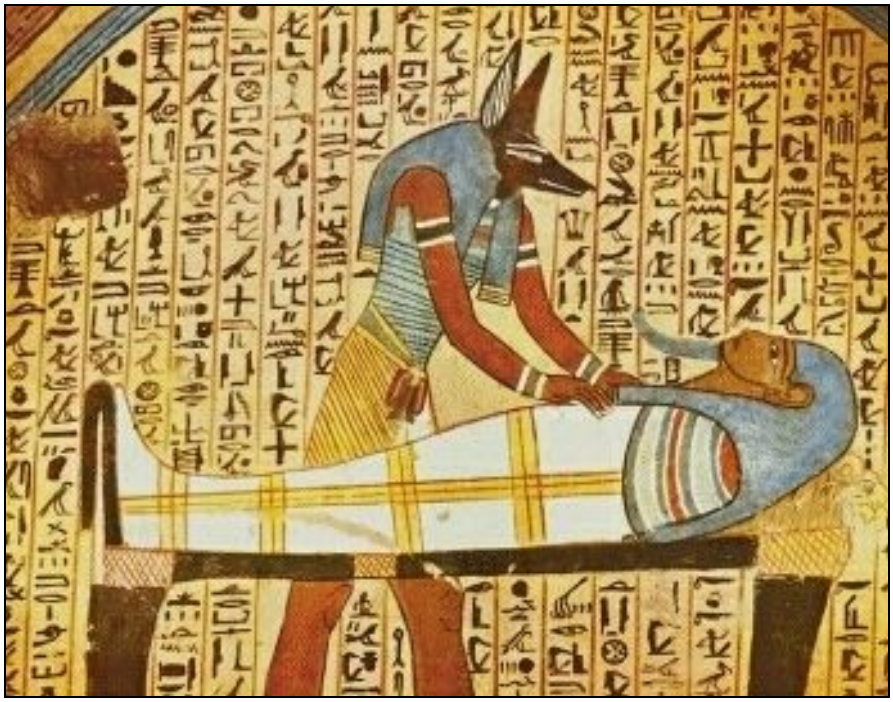

Encyklopedia szkolna. Historia, Warszawa 2004, s. 755.

Zadanie 1.1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Malowidło jest charakterystyczne dla cywilizacji

A. hinduskiej.
B. sumeryjskiej.
C. asyryjskiej.
D. egipskiej.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania ogólne
II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:
1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

Wymaganie szczegółowe
Poziom podstawowy
II. Pradzieje i historia starożytnego Wschodu. Zdający:
1) rozpoznaje najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnych cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu.

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
D

Zadanie 1.2. (0–1)
Wyjaśnij – odwołując się do elementów graficznych – jakich informacji na temat wierzeń religijnych tej cywilizacji dostarcza przedstawione malowidło. W swojej odpowiedzi przywołaj jeden przykład.

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne
II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:
1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.
III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:
2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego.

Wymaganie szczegółowe
Poziom podstawowy
II. Pradzieje i historia starożytnego Wschodu. Zdający:
5) charakteryzuje wierzenia ludów tworzących cywilizacje starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu […].

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca prawidłowe wyjaśnienie z odwołaniem do elementów graficznych.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania

- *Malowidło przedstawia m.in. mumię, co świadczy o tym, że wiara w życie pozagrobowe w tej cywilizacji była powiązana z konserwacją ciała zmarłego.*
- *Bóg jest przedstawiony pod postacią człowieka z głową zwierzęcia – świadczy to o przedstawianiu postaci bóstw w tej cywilizacji w postaci antropozoomorficznej.*

Zadanie 2. (0–1)

Źródło 1. Fragmenty *Starego Testamentu*

W piątym zaś miesiącu [panowania] króla […], Nabuchodonozora – wkroczył do Jerozolimy Nebuzaradan, dowódca straży przybocznej […]. Spalił świątynię Pańską, pałac królewski i wszystkie domy Jerozolimy – wszystkie wielkie domy spalił ogniem. Całe zaś wojsko […], które było z dowódcą straży przybocznej, zburzyło cały mur dokoła Jerozolimy. Resztę zaś ludu, która pozostała w mieście, zbiegów […] dowódca straży przybocznej, przesiedlił na wygnanie.

Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia, Warszawa 1987, s. 365.

Źródło 2. Ilustracja źródła z epoki

whatshotlondon.co.uk

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Rozstrzygnij, czy opis i ilustracja odnoszą się do wojowników tej samej cywilizacji. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) rozpoznaje rodzaje źródeł, ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

II. Pradzieje i historia starożytnego Wschodu. Zdający:

3) charakteryzuje organizację państw i strukturę społeczeństw w cywilizacjach starożytnego Bliskiego Wschodu.

III. Świat starożytnych Greków. Zdający:

2) porównuje organizację społeczeństwa Aten i Sparty oraz formy ustrojowe greckich polis;

3) opisuje różne formy ekspansji w świecie greckim […];

5) rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Greków.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu źródeł.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: *Nie*

Przykładowe uzasadnienie:

W źródle 1. opisano zdobycie Jerozolimy przez wojska babilońskie (Nabuchodonozor był władcą Babilonii), natomiast ilustracja przedstawia walczących ze sobą hoplitów, czyli wojowników greckich.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 3. (0–1)

Źródło 1. Opis religii starożytnej

Religia ta opiera się na dualizmie i wynikającym z niego przekonaniu o ustawicznej walce 2 przeciwstawnych mocy: boga światła i dobra Ahura Mazdy (Ormuzda) oraz boga ciemności i zła Arymana i, co za tym idzie, walce dwóch sfer wszechświata: królestwa światła, prawdy i dobra oraz królestwa ciemności, kłamstwa i zła, obejmujących swym zasięgiem zarówno świat bóstw i duchów, jak i świat materialny; w tym dualistycznym świecie człowiek, złożony z duszy i z ciała, ma prawo wyboru: złymi czynami wspiera Arymana, dobrymi zaś przyczynia się do nieuchronnego zwycięstwa Ahura Mazdy […]. Po śmierci człowiek dzieli się na elementy, rozpływające się w swoich odpowiednikach we wszechświecie (oddech w wietrze, wzrok w świetle itp.); dusza łączy się ze swą *dajną* – niematerialnym bytem, uosobieniem ludzkiego sumienia.

https://encyklopedia.pwn.pl

Źródło 2. Posąg religijny

https://pl.wikipedia.org

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Rozstrzygnij, czy oba źródła odnoszą się do tej samej religii. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl

Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) […] integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

II. Pradzieje i historia starożytnego Wschodu. Zdający:

5) charakteryzuje wierzenia ludów tworzących cywilizacje starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu […].

Poziom rozszerzony

I. Historia jako nauka. Zdający:

3) analizuje różne oceny historiografii, dotyczące dziejów […] powszechnych.

II. Pradzieje i historia starożytnego Wschodu. Zdający:

3) porównuje systemy […] etyczne cywilizacji starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: *Nie*

Przykładowe uzasadnienie:

W źródle 1. zostały zaprezentowane zasady religijne zoroastryzmu (ścieranie się dwóch porządków: dobra i zła, imiona bogów), religii obowiązującej w starożytnej Persji. Natomiast posąg przedstawia Buddę – założyciela innej religii, która zyskała popularność na Dalekim Wschodzie (Chiny, Japonia).

Zadanie 4. (0–1)

Fragmenty *Dziejów* Herodota

Fragment A: Barbarzyńcy więc z Kserksesem nadchodzili, a Hellenowie z Leonidasem, ponieważ wyruszali na śmierć, już o wiele bardziej niż z początku wysunęli się ku szerszej części wąwozu; […] walczyli, cofając się powoli do węższej części parowu. […] Wiedząc, że czeka ich śmierć ze strony tych, co obeszli górę, okazywali największą, jaką posiadali, siłę przeciw barbarzyńcom, lekceważąc sobie życie i będąc odważnymi do szaleństwa.

Fragment B: Długo trwała ta bitwa […]. Wprawdzie w centrum szyku bojowego zwyciężyli barbarzyńcy […], ale na obu skrzydłach zwyciężali [Hellenowie], po czym pozwolili uciekać pobitej części barbarzyńców, ściągnęli [oba] skrzydła i walczyli przeciw tym, którzy przerwali środek; tak […] odnieśli zwycięstwo.

Herodot, *Dzieje*, VI, Warszawa 1959, s. 459.

Rozstrzygnij, czy oba fragmenty odnoszą się do tej samej bitwy. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego.

Wymaganie szczegółowe

Poziom podstawowy

III. Świat starożytnych Greków. Zdający:

3) opisuje różne formy ekspansji w świecie greckim ([…] wojny grecko-perskie […]).

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Rozwiązanie
Rozstrzygnięcie: *Nie*
Przykładowe uzasadnienie:
We fragmencie A jest opisana bitwa w wąwozie termopilskim, którą Hellenowie dowodzeni przez Leonidasa przegrali, natomiast fragment B opisuje batalię zwycięską dla Hellenów (pod Maratonem).

Zadanie 5.

Tytus Liwiusz, *Dzieje Rzymu od założenia miasta* [fragment]

Za to i wojna z Wolskami wisiała w powietrzu, i w mieście była niezgoda. Między patrycjuszami a ludem wrzała wewnętrzna nienawiść, najwięcej z powodu uciemiężenia dłużników. Szemrali, że w polu walczą za wolność i państwo, a w domu przez współobywateli są więzieni i uciskani i wolność ich bezpieczniejsza jest na wojnie niż w pokoju, pewniejsza wśród nieprzyjaciół niż wśród obywateli. […] Do tego jeszcze zawisła nad Rzymem groza wojny z Sabinami. Nakazano pobór, ale do wojska nikt się nie zgłaszał […]. Zło rosło z dnia na dzień, już nie tylko było słychać jawne krzyki, ale, co o wiele gorsze, rozpoczęły się knowania i ciche rozmowy. Poczęto więc obradować nad wzajemnym porozumieniem i zgodzono się na takie warunki, że lud ma mieć swoich urzędników nietykalnych, z prawem niesienia pomocy ludowi przeciw konsulom, a żadnemu patrycjuszowi nie będzie wolno tego urzędu piastować.

Źródła i materiały do nauczania historii, oprac. S. Sierpowski, Warszawa 1998, s. 33–35.

Zadanie 5.1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych, a następnie uzasadnij swój wybór.

Wydarzenia opisane w tekście rozegrały się w państwie rzymskim w okresie

A. królestwa.
B. republiki.
C. pryncypatu.
D. dominatu.

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna. Zdający:
1) porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej […].
II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:
1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:
2) dostrzega problem i buduje argumentację […].

Wymagania szczegółowe
Poziom podstawowy
IV. Społeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu. Zdający:
1) charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne […] w państwie rzymskim.
Poziom rozszerzony
IV. Społeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu. Zdający:
2) charakteryzuje […] etapy ekspansji rzymskiej.

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź zawierająca poprawne wskazanie wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
B
Przykładowe uzasadnienie:
W tekście została wspomniana rywalizacja między plebejuszami i patrycjuszami oraz czytamy, że istnieje urząd konsula. Ponadto jest mowa o wojnach z Wolskami i Sabinami, które Rzymianie toczyli w okresie republikańskim.

Zadanie 5.2. (0–1)
Podaj stosowaną w historiografii nazwę urzędu w starożytnym Rzymie, o którego ustanowieniu mowa jest w tekście.

.....

Wymagania ogólne
II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:
1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

Wymaganie szczegółowe
Poziom podstawowy
IV. Społeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu. Zdający:
1) charakteryzuje przemiany ustrojowe […] w państwie rzymskim doby republiki […].

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
trybun ludowy

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 6.

Awers i rewers antycznej monety

http://www.thehistoryblog.com

Napis na awersie: *Brutus imperator (L Plaetorius Cestianus – informacje o mincerzu)*
Napis na rewersie: *idy marcowe*

Zadanie 6.1. (0–1)

Podaj nazwę wydarzenia, do którego nawiązuje moneta przedstawiona na fotografii. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do symboliki monety.

Nazwa wydarzenia: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego;

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymaganie szczegółowe
Poziom podstawowy
IV. Społeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu. Zdający:
1) charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne (w tym problem niewolnictwa) w państwie rzymskim doby republiki […], z uwzględnieniem roli Juliusza Cezara […].

Zasady oceniania
1 pkt – za podanie poprawnej nazwy wydarzenia wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do symboliki monety.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Nazwa wydarzenia: *Zabójstwo Juliusza Cezara*
Przykładowe uzasadnienie:
Moneta zawiera szereg informacji związanych z tym wydarzeniem: napis „idy marcowe" nawiązuje do daty zabójstwa Cezara, dwa sztylety do szczegółów tego mordu politycznego, a na awersie widnieje podobizna jednego z zabójców – Brutusa.

Zadanie 6.2. (0–1)
Podaj nazwę nauki pomocniczej historii, która zajmuje się badaniem monet.

.....

Wymaganie ogólne
II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:
2) rozpoznaje rodzaje źródeł, ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

Wymaganie szczegółowe
Poziom rozszerzony
I. Historia jako nauka. Zdający:
1) charakteryzuje nauki pomocnicze historii.

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
numizmatyka

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 7. (0–1)

Mapa basenu Morza Śródziemnego

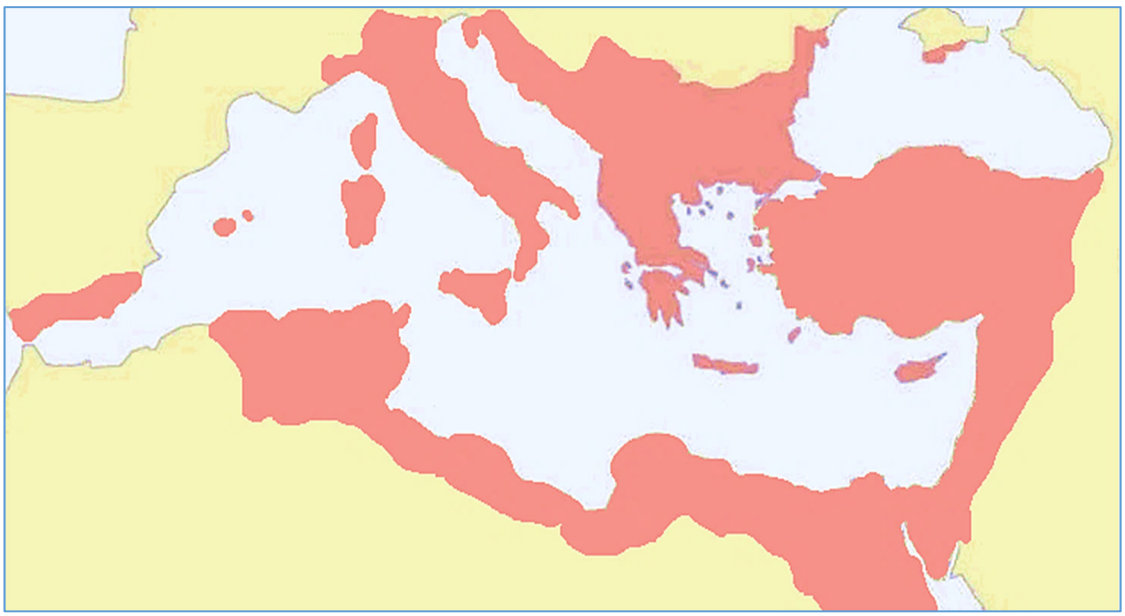

https://pl.wikipedia.org

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych, a następnie uzasadnij swój wybór, odwołując się do treści mapy.

Mapa przedstawia terytorium imperium

A. macedońskiego w IV w. p.n.e.
B. rzymskiego w I w p.n.e.
C. bizantyjskiego w VI w.
D. arabskiego w VIII w.

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna. Zdający:
1) porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej […].

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:
1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:
2) dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

V. Bizancjum i świat islamu. Zdający:

1) lokalizuje w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie […].

Poziom rozszerzony

V. Bizancjum i świat islamu. Zdający:

2) charakteryzuje etapy ekspansji Arabów […].

Zasady oceniania

1 pkt – za poprawne wskazanie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do treści mapy.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

C

Przykładowe uzasadnienie:

Spośród zaproponowanych wariantów odpowiedzi tylko cesarstwo bizantyjskie we wskazanym okresie (panowanie Justyniana Wielkiego) sprawowało kontrolę nad obszarem zaznaczonym na mapie. Macedończycy i Arabowie nigdy nie sprawowali kontroli nad Italią, natomiast imperium rzymskie w I wieku kontrolowało m.in. Hiszpanię i Galię – czego mapa nie potwierdza.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

ŚREDNIOWIECZE

Zadanie 8. (0–1)

Źródło 1. Miniatura średniowieczna

https://www.medievalists.net

Źródło 2. Fragment dokumentu

9. Tylko papieża stopy całować mają wszyscy książęta.
[…]
11. Ten jeden jedyny jest tytuł (papież) na świecie.
12. Jemu wolno władcami rozporządzać (a więc i cesarzy z tronu składać)
13. Jemu wolno w razie potrzeby biskupów z miejsca na miejsce przenosić.
[…]
19. Przez nikogo nie może być on sądzony.
[…]
27. On może poddanych zwalniać od wierności bezecnym.

Wiek V–XV w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii i studentów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1999, s. 126–127.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Rozstrzygnij, czy miniatura przedstawia zbieżną z dokumentem wizję relacji papiesko-cesarskich w średniowieczu. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymaganie szczegółowe

Poziom podstawowy

VII. Europa w okresie krucjat. Zdający:

1) wyjaśnia ideowe i polityczne przyczyny, a także charakter rywalizacji papiestwa z cesarstwem o zwierzchnictwo nad średniowieczną Europą.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu źródeł.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: *Nie*

Przykładowe uzasadnienie:

Źródło 1. przedstawia papieża jako osobę nadrzędną wobec wszelkich władców świeckich, natomiast miniatura ilustruje równy status władzy papieża i cesarza, którzy w imieniu Chrystusa sprawują władzę na ziemi: jeden – duchowną (pastorał), drugi – świecką (miecz).

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 9. (0–1)

Fotografia fasady kościoła

www.commons/wikipedia.org/wiki

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Podaj nazwę stylu architektonicznego, w którym wzniesiono kościół przedstawiony na fotografii. Odpowiedź uzasadnij, charakteryzując dwie widoczne cechy tego stylu.

Nazwa stylu: .....

Uzasadnienie:

- .....

  .....

- .....

  .....

Wymaganie ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XIII. Kultura średniowiecza. Zdający:

2) rozpoznaje dokonania okresu średniowiecza w dziedzinie kultury, z uwzględnieniem dorobku polskiego średniowiecza;
4) charakteryzuje sztukę romańską […].

Zasady oceniania

1 pkt – zapodanie prawidłowej nazwy wraz z uzasadnieniem zawierającym dwie cechy stylu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Nazwa: *styl romański*
Przykładowe uzasadnienie:
Na fotografii została przedstawiona świątynia zbudowana w stylu romańskim, o czym świadczą masywny charakter budowli oraz półokrągłe łuki w oknach i portalu.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 10. (0–1)

Źródło 1. Mapa ziem polskich

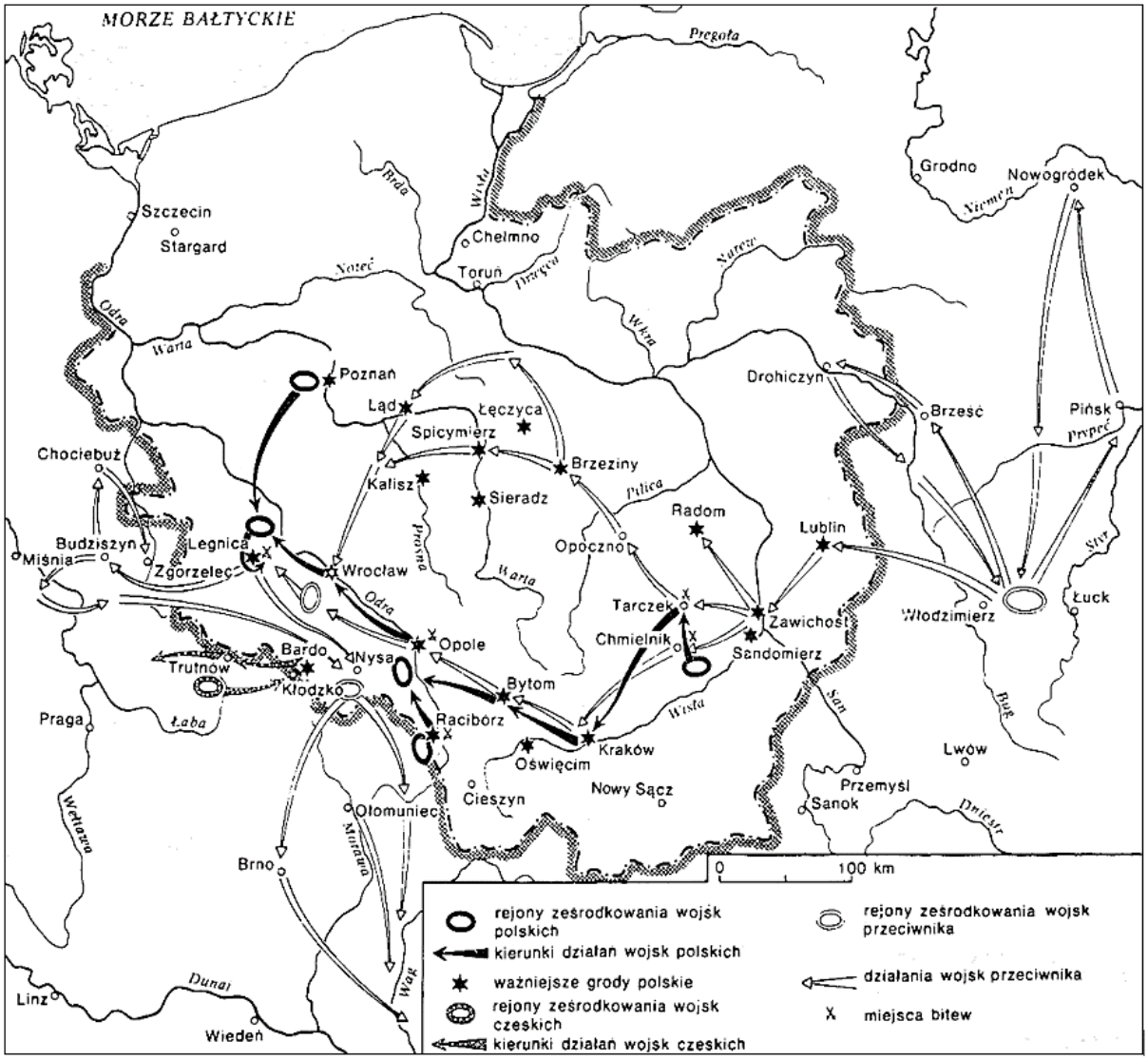

Na podstawie: A. Czubiński, J. Topolski, *Historia Polski*, Wrocław 1988, s. 61.

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

Starszy brat Mieszka II, Bezprym, zgodnie z uznawanym zwyczajem upomniał się o swoją ojcowiznę, podobnie jak i młodszy brat, Otton. Stanęli oni na czele opozycji, która weszła w porozumienie z Konradem II i z Jarosławem Mądrym. Oba uderzenia zbiegły się z działaniami opozycji wewnętrznej przeciwko królowi w 1031 roku. Jarosław opanował Grody Czerwieńskie, Konrad – Łużyce. Kiedy Mieszko zbiegł do Pragi, władzę w kraju objął Bezprym.

H. Samsonowicz, J. Tazbir, T. Łepkowski, T. Nałęcz, *Polska. Losy państwa i narodu do 1939 roku*, Warszawa 2003, s. 41–42.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Rozstrzygnij, czy mapa i tekst dotyczą tego samego konfliktu. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) […] integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

IX. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Zdający:

3) rozpoznaje tendencje centralistyczne i decentralistyczne w życiu politycznym państwa polskiego w X–XII w.

X. Polska w okresie rozbicia dzielnicowego. Zdający:

2) przedstawia nowe zagrożenia zewnętrzne (Marchia Brandenburska, Zakon Krzyżacki, Mongołowie);

5) zestawia najważniejsze wydarzenia z okresu rozbicia dzielnicowego i dziejów Europy.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu źródeł.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: *Nie*

Przykładowe uzasadnienie:

Źródło 1. przedstawia trasę najazdu mongolskiego na ziemie polskie w 1241 roku (bitwa pod Legnicą). W źródle 2. przedstawiono okoliczności utraty władzy w Polsce przez Mieszka II, który panował w I połowie XI wieku.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 11. (0–2)

Mapa Królestwa Polskiego

Na podstawie: https://epodreczniki.pl

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych, a następnie uzasadnij swój wybór, podając dwa argumenty.

Mapa przedstawia obszar Królestwa Polskiego w roku

A. koronacji Bolesława Chrobrego.
B. koronacji Władysław Łokietka.
C. śmierci Kazimierza Wielkiego.
D. śmierci Kazimierza Jagiellończyka.

Uzasadnienie:

- .....

  .....

- .....

  .....

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna. Zdający:
1) porządkuje i synchronizuje wydarzenia z […] dziejów ojczystych.
II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:
1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.
III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:
2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego.

Wymaganie szczegółowe

Poziom podstawowy
XII. Polska w XIV–XV w. Zdający:
1) opisuje […] rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV–XV w.

Zasady oceniania

2 pkt – za poprawną odpowiedź wraz z uzasadnieniem zawierającym dwa argumenty.
1 pkt – za poprawną odpowiedź wraz z uzasadnieniem zawierającym jeden argument.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

C
Przykładowe uzasadnienie:
Argument 1: *Mapa przedstawia obszar Królestwa Polskiego w roku śmierci Kazimierza Wielkiego, o czym świadczy przynależność do Polski Rusi Halickiej i Włodzimierskiej oraz Podola, opanowanych przez tego władcę.*
Argument 2: *Na północy w granicach Polski znajdują się Kujawy i Ziemia Dobrzyńska, natomiast Pomorze stanowi część państwa zakonu krzyżackiego – było efektem kompromisowego pokoju polsko-krzyżackiego, który utrzymał się do końca panowania Kazimierza Wielkiego.*

Zadanie 12.

Źródło 1. Fragment opracowania historycznego

Po wygaśnięciu dynastii normańskiej, wywodzącej się od Wilhelma Zdobywcy, tron angielski objęli Plantagenetowie, ród francuskiego pochodzenia: Henryk II (1154–1189), potem jego synowie: Ryszard Lwie Serce (1189–1199) i Jan bez Ziemi (1199–1216). Ten ostatni, pozbawiony swych lenn we Francji przez króla Filipa II Augusta, obłożony klątwą przez papieża za konflikt z Kościołem, naciskany zarówno przez niechętny mu lud jak i przez wypowiadających mu posłuszeństwo baronów, znalazł się w bardzo trudnej sytuacji. Zmuszony został […] do wydania przywileju […]. Kiedy następca Jana bez Ziemi, Henryk III, usiłował zwiększyć ciężary swym poddanym, przeciw królewskim planom wystąpiła Wielka Rada z Szymonem de Montfort na czele, formułując postulaty naprawy ustroju, tak zwane prowizje oksfordzkie. W 1265 roku zwołane zostało posiedzenie Rady z udziałem przedstawicieli rycerstwa i miast, które stało się parlamentem, w pełnym tego słowa znaczeniu.

S. Grodziski, *Porównawcza historia ustrojów państwowych*, Kraków 2008, s. 73–74.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

We Francji, punktem wyjścia dla rozwoju zgromadzeń stanowych była rada królewska. Nie miała ona stałego składu. Zasiadali w niej książęta z bocznych linii panujących dynastii, wielcy wasale koronni, wyżsi duchowni, ale także wykształceni prawnicy, często mieszczańskiego pochodzenia, zwani z czasem legistami. Znaczenie rady zależało od indywidualności monarchy.

W dalszym rozwoju tej instytucji wielką rolę odegrał precedens z czasów Filipa IV Pięknego z 1302 roku – zwołanie rady poszerzonej o przedstawicieli miast, z powodu konfliktu korony francuskiej z papiestwem. Instytucja ta przez cały XIV i XV wiek występowała pod nazwą Zgromadzenia Trzech Stanów.

S. Grodziski, *Porównawcza historia ustrojów państwowych*, Kraków 2008, s. 102–103.

Zadanie 12.1. (0–1)

Wyjaśnij, na czym polegała różnica dotycząca genezy przedstawicielstw stanowych, o których mowa w źródłach 1. i 2.

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymagania szczegółowe

Poziom rozszerzony

I. Historia jako nauka. Zdający:

3) analizuje różne oceny historiografii, dotyczące dziejów […] powszechnych.

XI. Europa późnego średniowiecza. Zdający:

2) opisuje i wyjaśnia proces powstawania monarchii stanowych w Europie.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe wyjaśnienie różnicy.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Przykładowe rozwiązanie

W Anglii geneza przedstawicielstwa stanowego (parlamentu) jest związana z wydaniem „Wielkiej Karty Swobód", która była dokumentem ograniczającym władzę króla wobec jego poddanych. We Francji przedstawicielstwo takie wykształciło się z Wielkiej Rady (wymienionej w tekście), całkowicie zależnej od władcy; ponieważ król szukał poparcia społecznego dla swojej polityki.

Zadanie 12.2. (0–1)

Podaj nazwę, pod jaką znane było *Zgromadzenie Trzech Stanów* w przededniu wybuchu rewolucji francuskiej.

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XXV. Rewolucje XVIII w. Zdający:

3) wyjaśnia przyczyny […] rewolucji francuskiej.

Poziom rozszerzony

I. Historia jako nauka. Zdający:

3) analizuje różne oceny historiografii, dotyczące dziejów […] powszechnych.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Stany Generalne

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 13. (0–1)

Źródło 1. Fragment dzieła Jana Długosza

I zwyciężyła wtedy prawda, chociaż przez kilka wieków ukrywana w pomroce, i wyświeciło się dowodnie, co Krzyżacy różnymi wybiegami, fałszem i pozorami starali się uczynić wątpliwe, do kogo należeć miały ziemie pomorska, chełmińska i michałowska. I ziemie te, o które toczyła się walka przez lat półtorasta, przyznane zostały słusznie królestwu polskiemu. […] Z metropolią gnieźnieńską, matką swoją, połączył się znowu Kościół chełmiński […]. I ja piszący te kroniki czuję niemałą pociechę z ukończenia wojny pruskiej, odzyskania krajów z dawna od królestwa polskiego odpadłych, i przyłączenia Prus do Polski.

T. Maresz, K. Juszczyk, *Historia w źródłach* […], Toruń 2004, s. 154–155.

Źródło 2. Mapy wojen polsko-krzyżackich

A

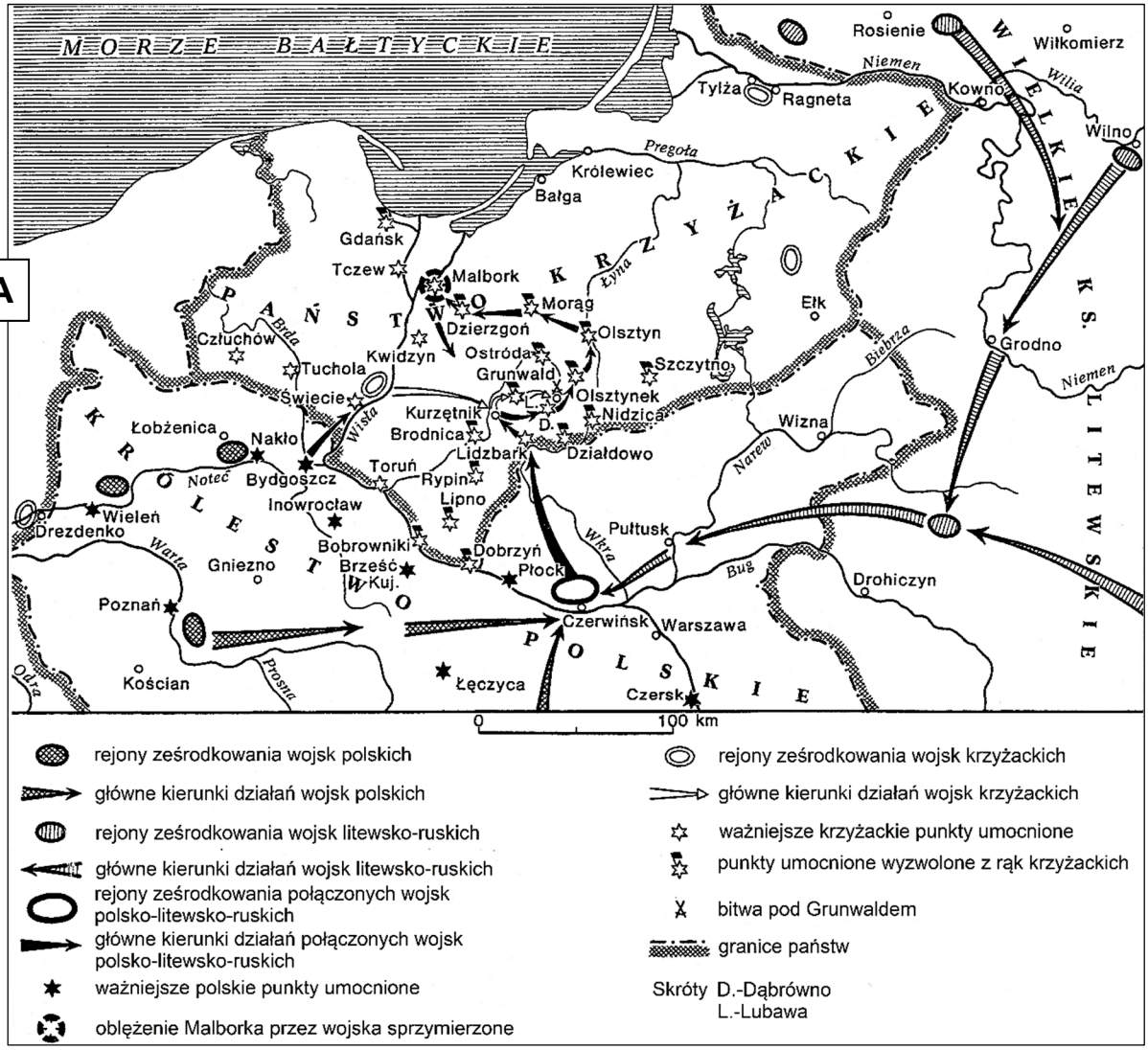

Dzieje Polski, red. J. Topolski, Warszawa 1978, s. 193.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

B

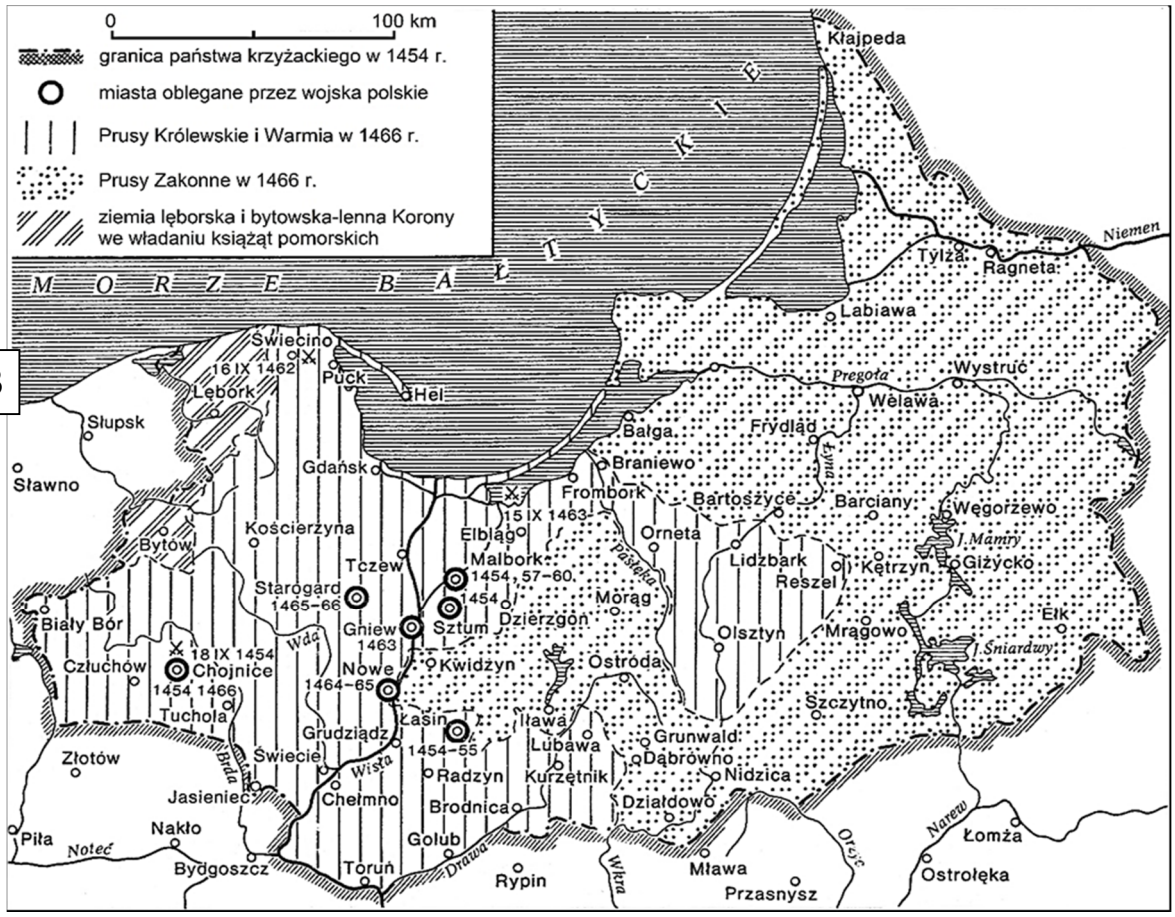

Dzieje Polski, red. J. Topolski, Warszawa 1978, s. 200.

Rozstrzygnij, która z map zaprezentowanych w źródle 2. (A czy B) przedstawia wojnę, której skutkiem były zmiany terytorialne opisane w źródle 1. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do tekstu oraz treści wybranej mapy.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna. Zdający:

1) porządkuje i synchronizuje wydarzenia z […] dziejów ojczystych.

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XII. Polska w XIV–XV w. Zdający:

1) opisuje […] rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV–XV w;

2) charakteryzuje i ocenia stosunki polsko-krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu źródeł.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: *B*

Przykładowe uzasadnienie:

Mapa odnosi się do działań militarnych w okresie wojny trzynastoletniej – świadczą o tym daty oraz miejsca prowadzonych działań militarnych. Ta wojna ta zakończyła się przyłączeniem (na mocy II pokoju toruńskiego) do Polski ziem wspomnianych w źródle 1. – Pomorza, ziemi chełmińskiej i michałowskiej.

Zadanie 14.

Fotografia pomnika odsłoniętego w Krakowie w 1886 roku

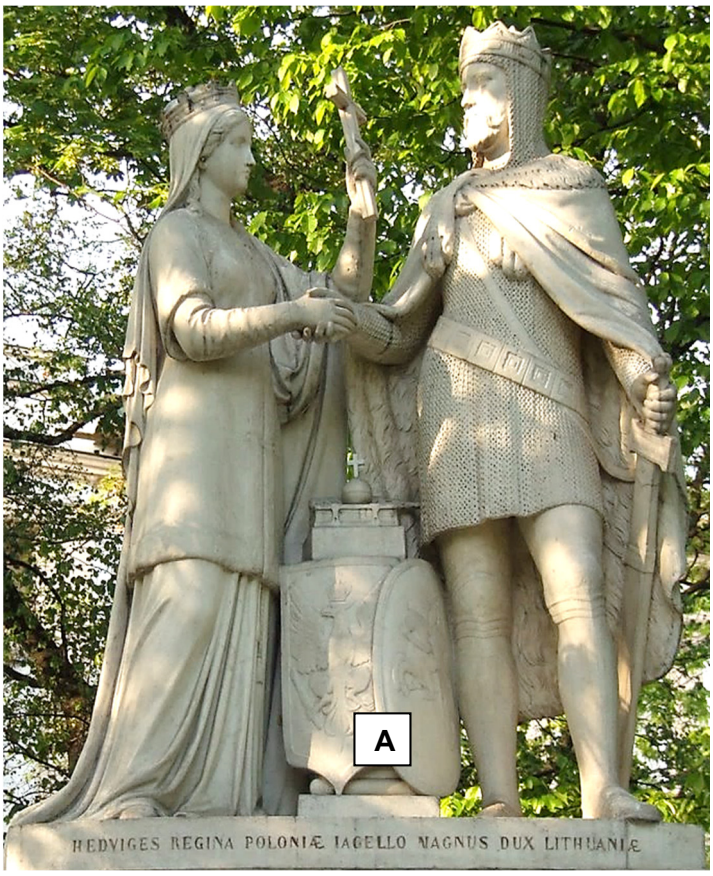

Tłumaczenie napisu: *Jadwiga królowa Polski Jagiełło wielki książę Litwy*

http://www.polskaniezwykla.pl

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 14.1. (0–2)

Wymień dwa postanowienia unii w Krewie, do których nawiązał twórca pomnika. Odpowiedzi uzasadnij, odwołując się do odpowiednich elementów rzeźby.

Postanowienie 1: .....

Uzasadnienie: .....

.....

Postanowienie 2: .....

Uzasadnienie: .....

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:
1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:
2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XII. Polska w XIV–XV w. Zdający:
3) wyjaśnia międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania związków Polski z […] Litwą w XIV–XV w.

Poziom rozszerzony

XII. Polska w XIV–XV w. Zdający:
1) ocenia znaczenie unii polsko-litewskiej […].

Zasady oceniania

2 pkt – za dwa postanowienia wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do pomnika.
1 pkt – za jedno postanowienie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do pomnika ALBO za dwa postanowienia bez uzasadnienia.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Postanowienie 1: *chrystianizacja / chrzest Litwy*
Uzasadnienie: *Jadwiga unosi przed Jagiełłą krzyż, co jest symbolem przyjęcia chrztu przez władcę Litwy oraz chrystianizacji Litwy.*

Postanowienie 2: *połączenie Polski z Litwą*
Uzasadnienie: *Jadwiga i Jagiełło podają sobie dłonie (symbol małżeństwa) nad godłami Polski (orzeł) i Litwy (Pogoń).*

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 14.2. (0–1)

Podaj nazwę nauki pomocniczej historii, której przedmiotem badań mógłby stać się element pomnika oznaczony na fotografii literą A.

.....

Wymaganie ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

2) rozpoznaje rodzaje źródeł, ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

Wymaganie szczegółowe

Poziom rozszerzony

I. Historia jako nauka. Zdający:

1) charakteryzuje nauki pomocnicze historii.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

heraldyka

Zadanie 15. (0–1)

Źródło 1. Fragment tekstu Zbigniewa Herberta

W ciągu wieków [...] został upokorzony i pomniejszony jak chyba żaden z wielkich stylów historii sztuki. Był niepojęty, a wręcz znienawidzony. Krytycy strzelali weń urągliwymi słowami jak żołnierze napoleońscy w twarz sfinksa. Klasykom jeżyły się peruki na widok tych szalonych budowli. […] „Wszędzie pełno [...] iglic, kamienie zdają się tak powycinane jak karton, wszystko jest dziurawe, wszystko wisi w powietrzu". Zresztą sprawa nie kończyła się na polemice słownej. Nie tylko Napoleon III wyburzył lekką ręką w samym Paryżu kilkadziesiąt kościołów. Projekty barbarzyńskich rozbiórek [...] cechuje [...] jedna tylko troska, aby pozbyć się „tych arcydzieł złego smaku" jak najtańszym kosztem.

Z. Herbert, *Barbarzyńca w ogrodzie*, Lublin 1991, s. 92–93.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Źródło 2. Fotografie fasad budynków

A

B

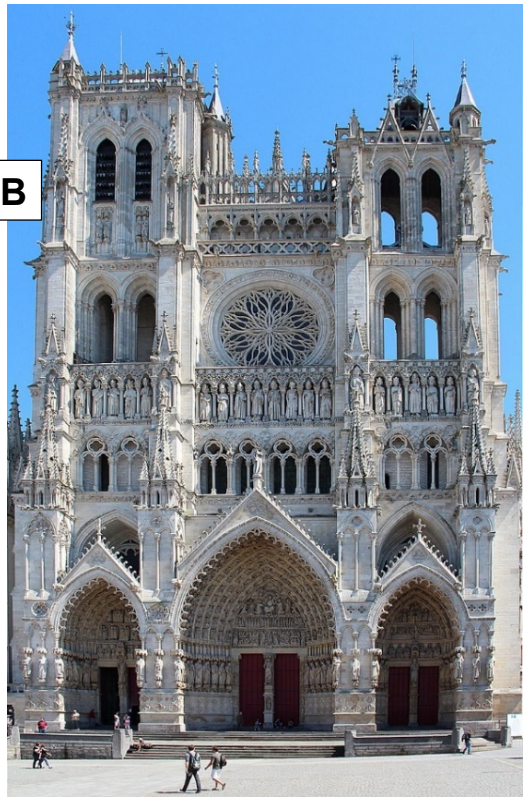

https://www.polskaniezwykla.pl; https://pl.wikipedia.org

Rozstrzygnij, która z fotografii reprezentuje styl architektoniczny opisany w źródle 1. Odpowiedź uzasadnij, podając nazwę i dwie widoczne cechy tego stylu.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XIII. Kultura średniowiecza. Zdający:

2) rozpoznaje dokonania okresu średniowiecza w dziedzinie kultury, z uwzględnieniem dorobku polskiego średniowiecza;

4) charakteryzuje sztukę […] gotycką.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym nazwę i dwie widoczne cechy stylu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: *B*

Przykładowe uzasadnienie: *W źródle 1. został opisany styl gotycki w architekturze, który na przełomie XVIII i XIX wieku był synonimem barbarzyństwa i złego smaku. Cechami tego stylu są m.in. ostrołukowe okna, maswerki, ażurowe rozety, strzelistość, wyrazisty i bogato zdobiony portal – wszystkie te elementy widać na fotografii B, przedstawiającej jeden z najbardziej znanych obiektów gotyckich, katedrę w Amiens.*

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl

Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

NOWOŻYTNOŚĆ (XVI–XVIII)

Zadanie 16.

Źródło 1. Fotografia świątyni

https://ekai.pl

Źródło 2. Fragment dokumentu z 1517 roku

27. Wysoko stawiają człowieka ci, którzy twierdzą, że dusza ulatuje natychmiast, gdy tylko zadźwięczy moneta wrzucona do puszki.
28. Jest rzeczą pewną, iż dźwięk monety wrzuconej do puszki może powiększyć zyski i wzmóc chciwość, lecz wstawiennictwo Kościoła uzależnione jest wyłącznie od woli Bożej. [...]
32. Potępieni zostaną na wieki wraz ze swymi mistrzami ci, którzy wierzą, iż listy odpustowe zabezpieczą im zbawienie.

Wiek XVI–XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii i studentów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1999, s. 123–124.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 16.1. (0–1)

Wyjaśnij związek między pomysłem wzniesienia świątyni widocznej w źródle 1., a powstaniem tekstu zaprezentowanego w źródle 2.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) […] integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymaganie szczegółowe

Poziom podstawowy

XVI. Reformacja i jej skutki. Zdający:

1) wyjaśnia religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca wyjaśnienie związku.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Między innymi w związku z budową świątyni przedstawionej na fotografii (bazylika pw. Świętych Piotra i Pawła w Rzymie) upowszechniła się symonia, której jednym z przejawów była sprzedaż odpustów. Aby zyskać fundusze na budowę potężnej i okazałej świątyni kolejni papieże odpuszczali grzechy za pieniądze. Stało się to jedna z głównych przyczyn protestu Marcina Lutra z 1517 roku (źródło 2.), co przerodziło się w ogólnoeuropejski ruch zwany reformacją.

Zadanie 16.2. (0–1)

Odwołując się do elementów widocznych na ilustracji, podaj po jednym przykładzie nawiązania do architektury starożytnej Grecji oraz Rzymu

A. Grecja – .....

B. Rzym – .....

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

Wymaganie szczegółowe

Poziom rozszerzony

IV. Społeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu. Zdający:

3) rozpoznaje dziedzictwo antyku grecko-rzymskiego we współczesnym świecie.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca dwa przykłady.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Grecja – np. kolumny, tympanon.
Rzym – np. kopuła, półokrągłe łuki.

Zadanie 17. (0–1)

Max Weber o roli pracy

Tym, czego żąda Bóg, nie jest praca jako taka, lecz racjonalna praca w zawodzie. W purytańskiej idei zawodu nacisk spoczywa zawsze na tym metodycznym charakterze ascezy zawodowej, nie zaś – jak u Lutra – na przyjęciu losu, jaki Bóg nieodwołalnie wyznaczył człowiekowi […]. Bogactwo jest czymś wątpliwym tylko wtedy, kiedy stanowi pokusę do lenistwa i do korzystania z grzesznych rozkoszy życia, dążenie do niego zaś tylko wówczas, gdy zdobywa się je, by prowadzić później beztroskie i wesołe życie. Jednakże jako rezultat wypełniania obowiązku zawodowego jest ono nie tylko moralnie dozwolone, lecz wręcz zalecane […]. Pragnienie ubóstwa […] jest równoznaczne z pragnieniem choroby; jest ono godne nagany jako próżniacze i uwłacza chwale Boga.

M. Weber, *Etyka protestancka a duch kapitalizmu*, Warszawa 2011, s. 119.

Wyjaśnij, na czym polegał – według autora tekstu – związek między etyką purytańską a rozwojem kapitalizmu.

.....

.....

.....

.....

.....

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XVI. Reformacja i jej skutki. Zdający:

1) wyjaśnia […] gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji.

Poziom rozszerzony

I. Historia jako nauka. Zdający:

3) analizuje różne oceny historiografii, dotyczące dziejów […] powszechnych.

XVII. Europa w XVI–XVII w. Zdający:

3) charakteryzuje przemiany kapitalistyczne w życiu gospodarczym Europy Zachodniej XVI–XVII w.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca prawidłowe wyjaśnienie związku.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Etyka purytańska odznaczała się – według Webera – kultem pracy jako obowiązku zawodowego. Bogactwo jako efekt wytężonej pracy purytanie postrzegali pozytywnie, nadawali mu moralny wymiar. Zatem religijnie usprawiedliwione dążenie do zamożności aktywizowało purytanów w ich przedsiębiorczości. Służyło zatem rozwojowi kapitalizmu.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 18.

Fotografie budynków

A

http://www.polskiekrajobrazy.pl

B

https://pl.wikipedia.org

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 18.1. (0–1)

Rozstrzygnij czy budynki ukazane na fotografiach A i B reprezentują ten sam styl architektoniczny. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu fotografii.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:
1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:
2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XV. Czasy renesansu. Zdający:
2) rozpoznaje dokonania twórców renesansowych w dziedzinie kultury;
3) charakteryzuje sztukę renesansową.

XXI. Renesans w Polsce. Zdający:
2) rozpoznaje dokonania twórców polskiego odrodzenia w dziedzinie kultury

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu fotografii.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: *Tak*
Przykładowe uzasadnienie: *Na obu fotografiach zostały przedstawione budynki renesansowe, o czym świadczy obecność attyk, harmonia między pionem a poziomem, proporcjonalność, akcent w postaci wieży z zegarem.*

Zadanie 18.2. (0–1)

Podaj nazwę typu budynku przedstawionego na fotografiach A i B, i określ jego funkcję.

Nazwa: .....

Funkcja: .....

.....

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) […] integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymaganie szczegółowe

Poziom rozszerzony

VIII. Gospodarcze i społeczne realia średniowiecznej Europy. Zdający:

2) charakteryzuje […] rolę średniowiecznych miast […].

Zasady oceniania

1 pkt – za podanie prawidłowej nazwy typu budynku i wyjaśnienie jego funkcji.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Nazwa: *Ratusz.*

Wyjaśnienie: *Ratusz był (jest) siedzibą władz miasta (rady miasta).*

Zadanie 19. (0–1)

Źródło 1. Tablica genealogiczna Jagiellonów [fragment]

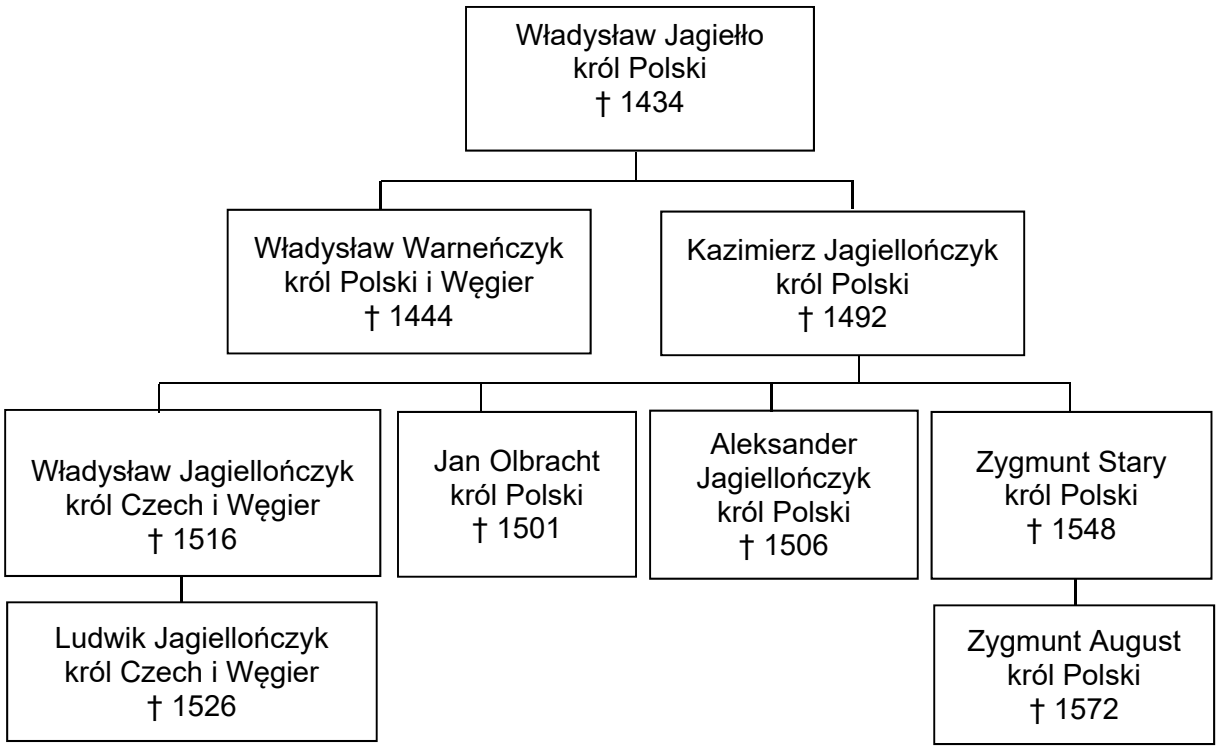

† – data śmierci

Na podstawie: T. Jurek, E. Kizik, *Historia Polski do 1572*, Warszawa 2013, s. 746.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Źródło 2. Fragmenty aktów prawnych

Fragment dokumentu A:
[…] My […], z Bożej łaski król polski, w. książę litewski […], współczesnym i potomnym do wiadomości podajemy: […] siostrzeńcowi Naszemu, Albrechtowi, margrabiemu brandenburskiemu i […] jego prawowitym męskim potomkom nadajemy we wieczystą i niepodzielną inwestyturę […] poniżej wymienione ziemie […]. Ziemie [te] poprzedni mistrze w[ielcy] i tenże zakon mieli w swym posiadaniu, korzystali z nich i używali aż do ostatniej […] wojny, na przyszłość zaś ma je Albrecht trzymać […] jako wieczyste […] lenno.

Fragment dokumentu B:
[…] Iż już Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie jest jedno nierozdzielne i nieróżne ciało, a także nieróżna, ale jedna spolna Rzeczpospolita, która się ze dwu państw i narodów w jeden lud zniosła i spoiła. […] A temu obojemu narodowi żeby już wiecznemi czasy jedna głowa, jeden pan i jeden król spolny rozkazował […].

Fragment dokumentu C:
[…] Ponieważ prawa ogólne i ustawy dotyczą nie pojedynczego człowieka, ale ogółu narodu, przeto na tym walnym sejmie radomskim wraz ze wszystkimi Królestwa naszego prałatami, radami i posłami ziemskimi za słuszne i sprawiedliwe uznaliśmy, jakoż postanowiliśmy, iż odtąd na potomne czasy nic nowego (nihil novi) stanowionym być nie ma przez nas i naszych następców, bez wspólnego zezwolenia senatorów i posłów ziemskich […].

Wiek XVI–XVIII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii i studentów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1999, s. 95, 101, 236.

Zadanie 19.1. (0–1)

Każdemu fragmentowi dokumentu ze źródła 2. przyporządkuj przedstawiciela dynastii Jagiellonów ze źródła 1., który był związany z jego wydaniem. Odpowiedzi zapisz poniżej.

Fragment dokumentu A – ……..

Fragment dokumentu B – ……..

Fragment dokumentu C – ……..

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:
1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy
XVIII. Państwo polsko-litewskie w czasach ostatnich Jagiellonów. Zdający:
3) omawia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych […].
XIX. Powstanie Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Zdający:
1) wyjaśnia […] następstwa zawarcia unii realnej pomiędzy Koroną a Litwą.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Poziom rozszerzony
XVIII. Państwo polsko-litewskie w czasach ostatnich Jagiellonów. Zdający:
1) ocenia rozwiązanie problemu państw zakonnych w Prusach i Inflantach;
3) charakteryzuje stosunki wewnętrzne w Koronie i na Litwie, uwzględniając rozwarstwienie stanu szlacheckiego.

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź zawierająca trzy prawidłowe wskazania.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Fragment dokumentu A – *Zygmunt Stary*
Fragment dokumentu B – *Zygmunt August*
Fragment dokumentu C – *Aleksander*

Zadanie 19.2. (0–1)

Który z przedstawicieli dynastii Jagiellonów zmarłych w XVI wieku, uwzględnionych w źródle 1., poniósł śmierć na polu bitwy? Podaj jego imię i przydomek.

.....

Wymagania ogólne
II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:
1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

Wymaganie szczegółowe
Poziom podstawowy
XVII. Europa w XVI–XVII w. Zdający:
2) charakteryzuje konflikty zbrojne w Europie, z uwzględnieniem ekspansji tureckiej […].

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Ludwik Jagiellończyk

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 20. (0–1)

Źródło 1. Współczesny rysunek satyryczny

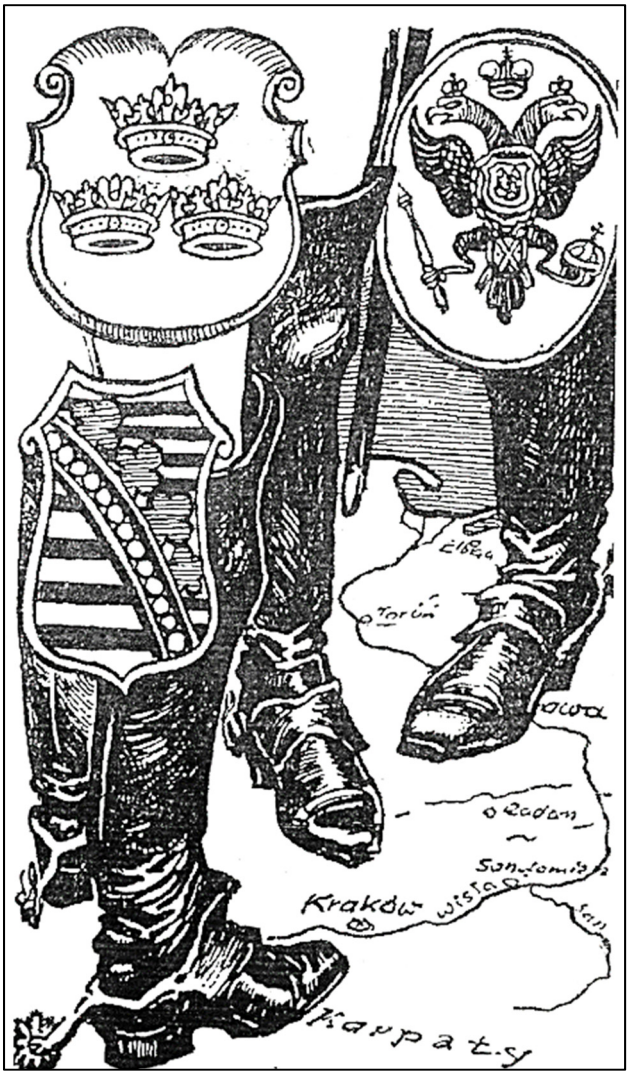

Na podstawie: S. Kobyliński, M. Siuchniński, *Ilustrowana Kronika Polaków*, Warszawa 2005, s. 91.

Źródło 2. Fragment opisu działań wojennych z epoki

[Rok 1706] Ciężkie opłakane, żadnym piórem dostatecznie nie wyrażone nastąpiły na ojczyznę naszą podczas tej wojny czasy, którą król August […], wznieciwszy niewinnie potem Rzeczpospolitą w nią uwikłał i tak długo dla utrzymania honoru swego trzymał […], skąd wiele wojsk moskiewskich do Korony i Litwy naprowadził, którzy nie według umówionego sojuszu 12 tysiącami […], lecz wielkimi wojskami Koronę i Litwę przechodzili, niezliczone miliony szkód czynili [...] po dworach szlacheckich, jak wieśniaczych chałupach […].

Nie pofolgował i sam król August, lubo kilka razy asekurował Rzeczpospolitą, jako własnym kosztem miał tę wojnę prowadzić, ale inaczej się stało, gdy coraz nowe sukursy wprowadzając z Saksonii, wielkie na nich prowianty i pieniądze wybierano […].

Z drugiej strony uciążali Królestwo Polskie Szwedzi nieznośnymi prawie kontrybucjami, a goniąc się z królem Augustem, w poprzek i wzdłuż Polskę przechodzili […].

M. Ferenc, *Epoka nowożytna. Teksty źródłowe*, Kraków 2001, s. 183–184.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Rozstrzygnij, czy rysunek i tekst odnoszą się do tej samej wojny. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) […] integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XXVI. Rzeczpospolita w XVIII w. (od czasów saskich do Konstytucji 3 maja). Zdający:

1) opisuje i ocenia sytuację wewnętrzną i międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich.

Poziom rozszerzony

XXVI. Rzeczpospolita w XVIII w. (od czasów saskich do Konstytucji 3 maja). Zdający:

2) ocenia znaczenie polsko-saskiej unii personalnej i rolę panujących.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu źródeł.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: *Tak*

Przykładowe uzasadnienie:

Źródło 2. opisuje sytuację w Rzeczpospolitej w trakcie wielkiej wojny północnej, w której nie była ona formalnie stroną, choć realnie stała się teatrem działań militarnych wojsk saskich, szwedzkich i rosyjskich. Źródło 1. symboliką nawiązuje do tej samej wojny – buty wojskowe, oznaczone godłami Saksonii, Rosji i Szwecji, depczą mapę Polski.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 21. (0–1)

Źródło 1. Mapa rozbiorów Rzeczypospolitej

Encyklopedia szkolna. Historia, Warszawa 2004, s. 523.

Źródło 2. Straty terytorialne Rzeczypospolitej w XVIII wieku

Zaborca	Terytorium Rzeczypospolitej		Ludność Rzeczypospolitej	
	w tys. km^2	w %	w mln	w %
Rosja	120,0	56,0	1,2	32,0
Prusy	48,0	22,0	1,0	27,0
Austria	47,0	22,0	1,5	41,0
Razem	**215,0**	**100,0**	**3,7**	**100,0**

Historia Polski w liczbach. Ludność. Terytorium, pod red. A. Jezierskiego, Warszawa 1994, s. 20.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Rozstrzygnij, którego rozbioru Rzeczypospolitej dotyczą dane w tabeli. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do danych i mapy.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) […] integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymaganie szczegółowe

Poziom podstawowy

XXVI. Rzeczpospolita w XVIII w. (od czasów saskich do Konstytucji 3 maja). Zdający:

4) wyjaśnia przyczyny i przedstawia zasięg terytorialny pierwszego rozbioru Rzeczypospolitej.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu źródeł.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: *III rozbiór*

Przykładowe uzasadnienie:

Z danych w tabeli wynika, że nabytki Rosji były ponad dwa razy większe niż pozostałych zaborców. Z mapy wynika, że taka dysproporcja występowała także przy II rozbiorze, ale wówczas Austria nie wzięła udziału w podziale Rzeczypospolitej.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 22. (0–2)

Na podstawie źródeł oraz własnej wiedzy uzupełnij tabelę – wpisz obok fragmentów biografii odpowiadające im nazwiska.

	Fragment biografii	Nazwisko
A.	W czasie konfederacji barskiej był regimentarzem, walczył na Ukrainie, w Małopolsce i na Litwie. Po upadku konfederacji wyemigrował z kraju. W 1777 r. wstąpił do amerykańskiej Armii Kontynentalnej, gdzie dowodził brygadą kawalerii. […] Sławę przyniosła mu kampania prowadzona w 1779 r., kiedy to pokonał Anglików w bitwie pod Charleston. W słynnej bitwie pod Savannah został ranny i wkrótce potem zmarł.	
B.	Był wychowankiem Szkoły Rycerskiej w Warszawie, którą ukończył w 1769 r. Dalsze szlify wojskowe zdobywał za oceanem, gdzie uczestniczył w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych. Jako inżynier wojskowy odznaczył się przy oblężeniu Saratogi (1777) oraz przy budowie umocnień wokół West Point (1778–1780). […] W 1815 r. zamieszkał w Solurze w Szwajcarii, gdzie też zmarł.	
C.	Ten wybitny francuski polityk w wojnie w Ameryce uczestniczył w latach 1777–1778 oraz 1780–1781. […] Po wybuchu Wielkiej Rewolucji Francuskiej w 1789 r. stanął na czele Gwardii Narodowej; był też deputowanym do Stanów Generalnych. Należał do grona inicjatorów uchwalenia *Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela.* Z powodu eskalacji rewolucji w latach 1792–1800 przebywał na emigracji. Do czynnej działalności politycznej powrócił po 1815 r., kiedy był m.in. posłem do parlamentu.	
D.	Polityk amerykański, w 1775 mianowany dowódcą Armii Kontynentalnej, organizował i szkolił oddziały milicji, rekrutował ochotników do regularnego wojska. W 1781 pod Yorktown przyjął kapitulację wojsk brytyjskich, która zdecydowała o wyniku wojny o niepodległość. Po wojnie przewodniczył konwencji konstytucyjnej a w 1789 roku został jednomyślnie wybrany na pierwszego prezydenta USA.	

Na podstawie: *Wielka historia świata. Świat w XVIII wieku*, t. 8, red. P. Franaszek, Warszawa 2006, s. 483.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl

Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XXV. Rewolucje XVIII w. Zdający:

1) wyjaśnia genezę i charakteryzuje następstwa amerykańskiej wojny o niepodległość;
5) przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych.

Poziom rozszerzony

XXV. Rewolucje XVIII w. Zdający:

1) ocenia rolę przywódców rewolucji amerykańskiej i francuskiej.

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź zawierająca cztery prawidłowe nazwiska.
1 pkt – odpowiedź zawierająca trzy lub dwa prawidłowe nazwiska.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Prawidłowe rozwiązanie

A – [*Kazimierz*] *Pułaski*
B – [*Tadeusz*] *Kościuszko*
C – [*Marie Joseph*] *de La Fayette*
D – [*Jerzy, George*] *Waszyngton* [*Washington*]

Zadanie 23. (0–1)

Tablica upamiętniająca kawalerów Orderu Virtuti Militari na Placu Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie

https://pl.wikipedia.org

Wyjaśnij okoliczności ustanowienia orderu, do których nawiązuje tablica pamiątkowa. W odpowiedzi odwołaj się do jej treści.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl

Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) […] integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymaganie szczegółowe

Poziom rozszerzony

XXVII. Upadek Rzeczypospolitej (wojna z Rosją i powstanie kościuszkowskie). Zdający:

1) przedstawia przebieg wojny w obronie Konstytucji 3 maja, z uwzględnieniem roli dowódców.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe wyjaśnienie okoliczności z odwołaniem do treści tablicy.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Order został ustanowiony przez króla Stanisława Augusta w trakcie wojny z Rosją w roku 1792, czyli tzw. wojny w obronie Konstytucji 3 maja (po bitwie pod Zieleńcami). Na tablicy, obok daty, widnieje inicjał ostatniego króla Polski.

XIX WIEK

Zadanie 24. (0–1)

Tabela. Udział wybranych obszarów/państw w światowej produkcji dóbr przetworzonych / produkcji przemysłowej w latach 1750–1900 (w procentach)

	1750	1800	1830	1860	1880	1900
Wielka Brytania	1,9	4,3	9,5	19,9	22,9	18,5
Francja	4,0	4,2	5,2	7,9	7,8	6,8
państwa niemieckie/Niemcy	2,9	3,5	3,5	4,9	8,5	13,2
Rosja	5,0	5,6	5,6	7,0	7,6	8,8
Stany Zjednoczone Ameryki	0,1	0,8	2,4	7,2	14,7	23,6
Japonia	3,8	3,5	2,8	2,6	2,4	2,4
Chiny	32,8	33,3	29,8	19,7	12,5	6,2
Indie	24,5	19,7	17,6	8,6	2,8	1,7

Na podstawie: P. Kennedy, *Mocarstwa świata. Narodziny – rozkwit – upadek. Przemiany gospodarcze i konflikty zbrojne w latach 1500–2000*, Warszawa 1994, s. 154.

Oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Na przełomie XVIII i XIX wieku trzecia część światowej produkcji dóbr przetworzonych pochodziła z Chin.	**P**	**F**
2.	W XIX w. systematycznie wzrastał udział Wielkiej Brytanii w światowej produkcji przemysłowej.	**P**	**F**
3.	Pod koniec XIX wieku znacznie wzrósł udział Stanów Zjednoczonych Ameryki w światowej produkcji przemysłowej.	**P**	**F**

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XXIV. Europa w dobie oświecenia. Zdający:

1) charakteryzuje […] przemiany kapitalistyczne w Europie Zachodniej.

XXXIV. Przemiany gospodarcze i społeczne. Nowe prądy ideowe. Zdający:

1) przedstawia przemiany gospodarcze w Europie i świecie […].

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca trzy prawidłowe wskazania.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Prawidłowe rozwiązanie

1–*P*

2–*F*

3–*P*

Zadanie 25. (0–2)

Obraz Eugène'a Delacroix

https://www.louvre.fr

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl

Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Sformułuj dwa argumenty na potwierdzenie tezy, że zaprezentowany obraz propaguje idee romantyzmu. W odpowiedzi odwołaj się do treści obrazu.

- .....

  .....

- .....

  .....

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl

Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XXX. Europa i świat po kongresie wiedeńskim. Zdający:

4) omawia najważniejsze prądy kulturowe oraz nurty ideowe I poł. XIX wieku, uwzględniając ich przedstawicieli.

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź zawierająca dwa prawidłowe argumenty z odwołaniem do treści obrazu.
1 pkt – odpowiedź zawierająca jeden prawidłowy argument z odwołaniem do treści obrazu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania

- *Obraz odwołuje się do idei buntu wobec monarchicznego porządku, o czy świadczą m.in. upersonifikowana wolność, scena walki na barykadach, trójkolorowa flaga będąca nawiązaniem do rewolucji francuskiej i jej haseł.*
- *Na obrazie można odnaleźć nawiązania do idei wolnościowych i demokratycznych: wśród walczących znajdują się przedstawiciele różnych warstw społecznych, główna postać ma na sobie czapkę frygijską, symbolizującą wolność.*

Zadanie 26. (0–2)

Fragment wypowiedzi Metternicha

Gdy Francja kicha, cała Europa dostaje kataru.

Z. Grabowski, *Ojczyzna Europa*, Londyn 1967.

Podaj nazwy dwóch wydarzeń historycznych z dziejów Francji z lat 1815–1852, do których pasują zacytowane słowa. Odpowiedź uzasadnij, wyjaśniając wpływ tych wydarzeń na dzieje Europy.

Wydarzenie 1: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Wydarzenie 2: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XXX. Europa i świat po kongresie wiedeńskim. Zdający:

2) opisuje funkcjonowanie systemu wiedeńskiego i charakteryzuje próby jego podważenia.

Poziom rozszerzony

XXX. Europa i świat po kongresie wiedeńskim. Zdający:

2) charakteryzuje ruchy społeczne i niepodległościowe w I poł. XIX w.

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź zawierająca dwie nazwy wydarzeń wraz z uzasadnieniem.
1 pkt – odpowiedź zawierająca jedną nazwę wydarzenia wraz z uzasadnieniem.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Rozwiązanie

Wydarzenie 1: *rewolucja lipcowa* [*rewolucja 1830*]
Przykładowe uzasadnienie: *Wydarzenia rewolucji lipcowej stały się zachętą dla innych narodów europejskich do walki o niepodległość i zerwanie z porządkiem ustanowionym na kongresie wiedeńskim. Przykładem jest powstanie listopadowe.*

Wydarzenie 1: *rewolucja lutowa* [*rewolucja 1848*]
Przykładowe uzasadnienie: *Wydarzenia rewolucji lutowej w Paryżu doprowadziły do obalenia monarchii we Francji i ustanowienia republiki. Zapoczątkowały falę ruchów rewolucyjnych w całej Europie, określanych wspólnym mianem Wiosny Ludów.*

Zadanie 27. (0–1)

Źródło 1. Mapa działań powstańczych

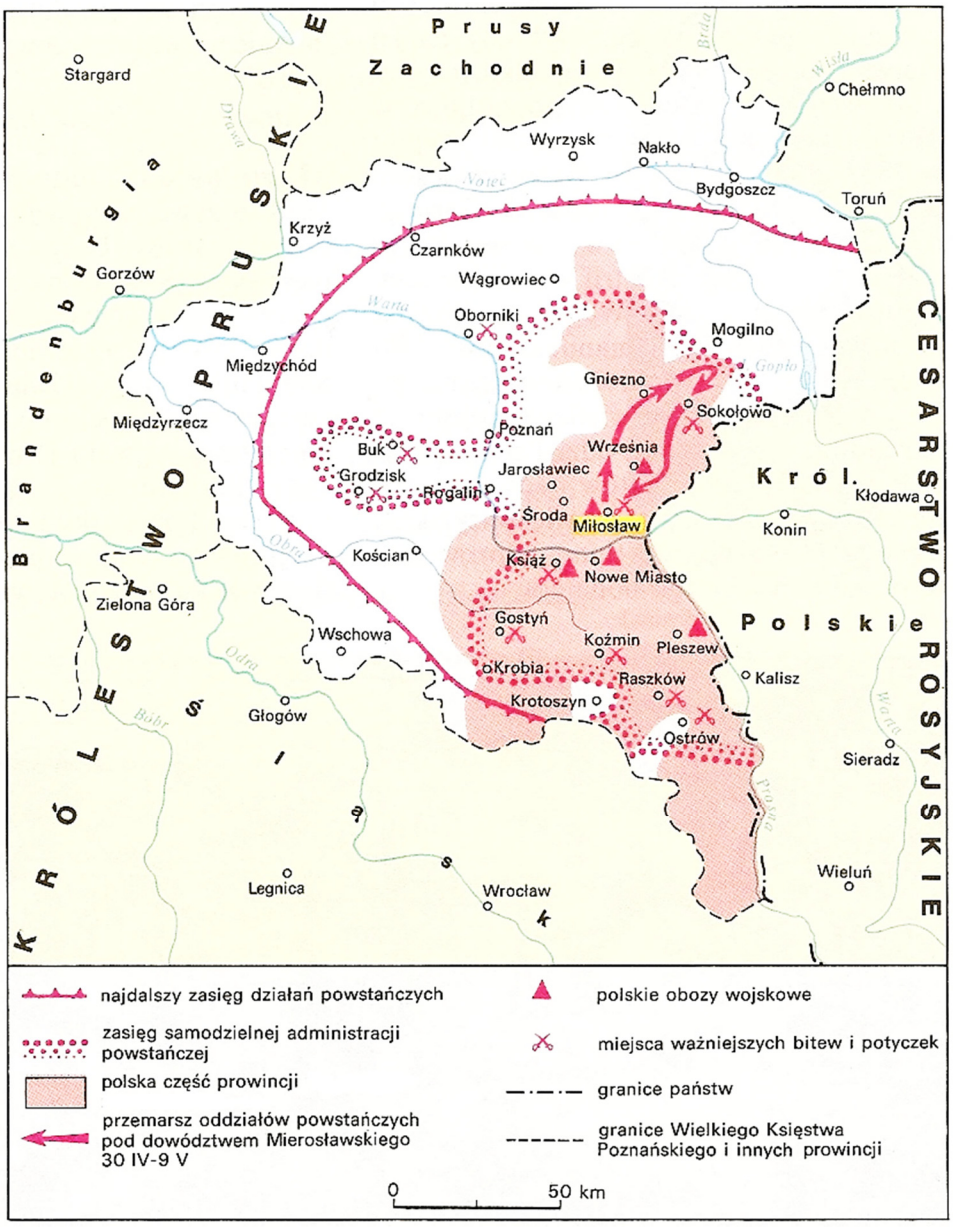

Na podstawie: H. Tomalska, *Historia* […], Warszawa 1999, s. 125.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

W 1845 roku odbyły się w Poznaniu oraz w Krakowie narady dotyczące terminu wybuchu powstania. Za jego przyspieszeniem wypowiadała się grupa młodszych konspiratorów z Dembowskim na czele. […] Przeważył głos Ludwika Mierosławskiego, który w spotkaniach brał udział jako ekspert wojskowy. Zdecydowano, ze powstanie wybuchnie w lutym 1846 na terenie wszystkich trzech zaborów.

M. Zgórniak, *Polska w czasach walk o niepodległość (1815–1864)*, Kraków 2001, s. 191.

Rozstrzygnij, czy działania przedstawione w źródle 1. dotyczą powstania, którego termin wyznaczył Ludwik Mierosławski (źródło 2.). Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna. Zdający:
1) porządkuje i synchronizuje wydarzenia z […] dziejów ojczystych;

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:
1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:
2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;
3) […] integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XXXI. Ziemie polskie i ich mieszkańcy w latach 1815–1848. Zdający:
4) wyjaśnia okoliczności wybuchu powstania krakowskiego i opisuje jego skutki […];
5) opisuje następstwa Wiosny Ludów na ziemiach polskich i przedstawia udział Polaków w Wiośnie Ludów w Europie.

Poziom rozszerzony

I. Historia jako nauka. Zdający:
3) analizuje różne oceny historiografii, dotyczące dziejów ojczystych i powszechnych.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu źródeł.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: *Nie*

Przykładowe uzasadnienie:

Źródło 1. dotyczy okoliczności wybuchu powstania krakowskiego w lutym 1846 roku, które nie przerodziło się w trójzaborowe powstanie i szybko upadło. Natomiast na mapie przedstawiono walki w Wielkopolsce z okresu Wiosny Ludów z 1848 roku, w których wziął udział Mierosławski.

Zadanie 28. (0–1)

Źródło 1. Fragment aktu prawnego

§1. Nie będzie w Stanach Zjednoczonych lub jakimkolwiek miejscu podległym ich władzy ani niewolnictwa, ani przymusowych robót, chyba jako kara za przestępstwo, którego sprawca został prawidłowo skazany.

http://libr.sejm.gov.pl

Źródło 2. Seria znaczków [fragment]

http://katalogznaczkow.net

Rozstrzygnij, czy dokument (źródło 1.) został ogłoszony w czasie konfliktu, do którego nawiązuje źródło 2. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) […] integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XXV. Rewolucje XVIII w. Zdający:

2) charakteryzuje ustrój Stanów Zjednoczonych w świetle założeń konstytucji amerykańskiej;

5) przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych.

XXXIII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX wieku. Zdający:

2) wyjaśnia przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu źródeł.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: *Nie*

Przykładowe uzasadnienie: *Poprawka do Konstytucji USA przywołana w źródle 1. została wprowadzona na skutek wojny secesyjnej, a nie – wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych, do czego nawiązują znaczki ze źródła 2. (Kościuszko, Pułaski, bitwa pod Yorktown).*

Zadanie 29. (0–1)

Artykuł prasowy z przełomu XIX i XX wieku [fragment]

Za czasów niewoli Kraków był długi czas źródłem narodowego pokrzepienia. Przy wzmożeniu ucisku udawały się do niego ze Śląska pielgrzymki pobożnych, z Poznańskiego – wycieczki inteligencji. Na Wawelu i na Kopcu Kościuszki ogrzewały się serca przeszłością; była ona im ostoją i bodźcem. […] Królowie i bohaterzy nasi byli zawsze z nami […].

To słońce naszej przeszłości, świecące tak jasno w Krakowie, łączyło swoje promienie ciepłotą ogniska naszej kultury, rozwijającej się tam bądź co bądź swobodniej.

Galicja w dobie […], oprac. S. Kieniewicz, Wrocław 1952, s. 313.

Wyjaśnij, odwołując się do faktografii, z czego wynikała wyjątkowa sytuacja Polaków w Krakowie, opisana w artykule.

.....

.....

.....

.....

.....

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl

Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XXXV. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX wieku. Zdający:

1) wyjaśnia cele i porównuje metody polityki zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej (w tym ziem zabranych) – rusyfikacja, germanizacja, autonomia galicyjska.

Poziom rozszerzony

I. Historia jako nauka. Zdający:

3) analizuje różne oceny historiografii, dotyczące dziejów ojczystych i powszechnych.

XXXIII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX wieku. Zdający:

2) przedstawia reformy wewnętrzne w państwach zaborczych w II połowie XIX i na początku XX wieku.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca prawidłowe wyjaśnienie z odwołaniem do faktografii.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Wyjątkowość położenia Polaków w Krakowie wynikała z odmiennej polityki władz zaborczych. O ile w zaborze rosyjskim i pruskim nasiliły się represje wymierzone w polski żywioł narodowy, to w zaborze austriackim – na skutek reformy wewnętrznej tego państwa (powstanie monarchii dualistycznej, wprowadzenie autonomii na niektórych obszarach, np. Galicji) istniały większe swobody.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 30. (0–1)

Karta pocztowa wydana w 1905 roku

https://muzeumstaszica.pl

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Rozstrzygnij, czy plakat propaguje idee charakterystyczne romantyzmu czy pozytywizmu. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do jego elementów graficznych.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego.

Wymaganie szczegółowe

Poziom rozszerzony

XXXVI. Kultura i nauka polska w II połowie XIX i na początku XX wieku. Zdający:

1) charakteryzuje podstawy ideowe i program polskiego pozytywizmu.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do elementów graficznych plakatu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Rysunek nawiązuje do haseł właściwych pozytywizmowi, który zamiast do walki zbrojnej o niepodległość (romantyzm) proponował odwoływanie się do pracy organicznej (modernizacja gospodarki, narzędzia rolnicze, handel) i pracy u podstaw (oświata i nauka), ponieważ w tym upatrywał szans na przetrwanie żywiołu polskiego.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 31. (0–1)

Adam Asnyk, *Historyczna nowa szkoła*, 1890 rok

Historyczna nowa szkoła
Swą metodę badań ścisłą,
Sprowadzoną hurtem z Niemiec,
Rozpowszechnia ponad Wisłą,
I nabywszy pogląd świeży,
Nowym łokciem dzieje mierzy.

Nie chcąc popaść w dawne błędy
Mesjanicznych, mglistych mrzonek,
Koło polskich sztywnych karków
Okręciła swój postronek,
By zgiąć bytu żądzę dziką
Przed dziejowych praw logiką.

Czcząc spełnionych faktów kolej
I zwycięzców chytre godła,
Nie spostrzegła, że cześć siły
Za daleko ją zawiodła,
I że z rąk jej rozbiór Polski
Wziął chrzest misji apostolskiej.

W pełnem świetle jej dochodzeń
Jasną gwiazdą lśni despotyzm,
I wychodzi czysto na wierzch
Targowicy patriotyzm…
Gdyż Kościuszko to był wariat,
Co budował proletariat!

I tak dalej… i tak dalej…
Coraz śmielsze wnioski przędzie,
I nicując dawne sądy
Nie powstrzyma się w zapędzie,
Aż dowiedzie, że król Herod,
Dobroczyńcą był dla sierot.

https://polona.pl

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Uzasadnij, że w wierszu skrytykowano poglądy krakowskiej szkoły historycznej.

.....

.....

.....

.....

.....

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl

Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) […] integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymagania szczegółowe

Poziom rozszerzony

I. Historia jako nauka. Zdający:

3) analizuje różne oceny historiografii, dotyczące dziejów ojczystych i powszechnych.

XXXVI. Kultura i nauka polska w II połowie XIX i na początku XX wieku. Zdający:

1) charakteryzuje podstawy ideowe i program polskiego pozytywizmu.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca prawidłowe uzasadnienie.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Krakowska szkoła historyczna głosiła m.in. tezę o tym, że o upadku Rzeczypospolitej w końcu XVIII wieku zadecydowały czynniki wewnętrzne. Wiersz jest ironicznym komentarzem do tych poglądów, ponieważ historycy je głoszący zatracili miarę w poszukiwaniu przyczyn rozbiorów i upatrują ich źródeł w różnych (często odległych) wydarzeniach wewnętrznych, przez co gubią z pola widzenia czynnik zewnętrzny, czyli rolę państw zaborczych.

HISTORIA NAJNOWSZA (PO 1914 ROKU)

Zadanie 32. (0–1)

Źródło 1. Fragment „nekrologu” publikowanego w prasie

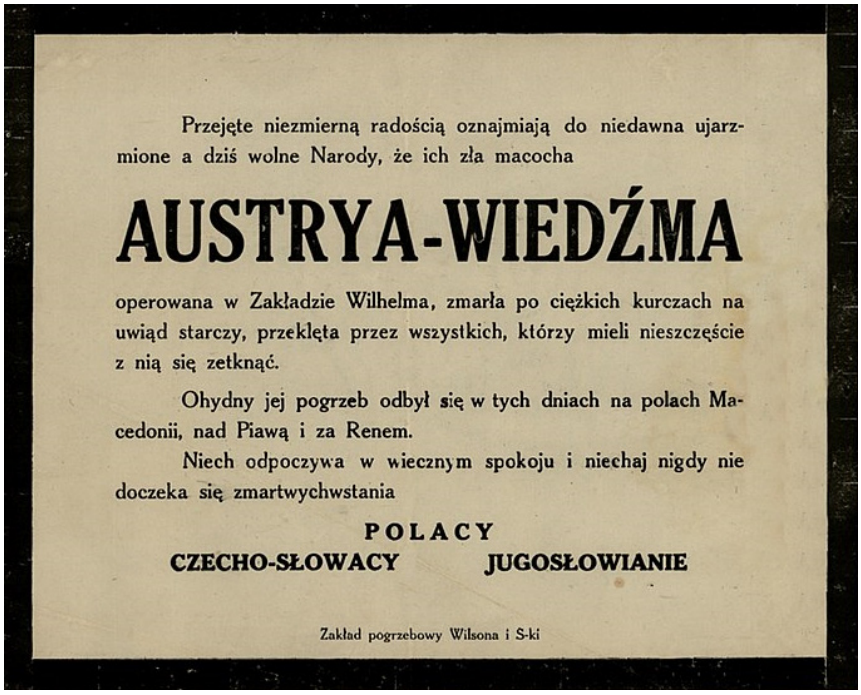

Przejęte niezmierną radością oznajmiają do niedawna ujarzmione a dziś wolne Narody, że ich zła macocha

AUSTRYA-WIEDŹMA

operowana w Zakładzie Wilhelma, zmarła po ciężkich kurczach na uwiąd starczy, przeklęta przez wszystkich, którzy mieli nieszczęście z nią się zetknąć.

Ohydny jej pogrzeb odbył się w tych dniach na polach Macedonii, nad Piawą i za Renem.

Niech odpoczywa w wiecznym spokoju i niechaj nigdy nie doczeka się zmartwychwstania

POLACY
CZECHO-SŁOWACY **JUGOSŁOWIANIE**

Zakład pogrzebowy Wilsona i S-ki

https://pl.wikipedia.org

Źródło 2. Rysunek satyryczny

Tłumaczenie napisów: *Jeśli mnie dotkniesz, to ja... Jeśli się ruszysz, to ja… Jeśli uderzysz tego małego kolesia, to ja… Jeśli uderzysz mojego przyjaciela, to ja… Jeśli uderzycie jego… Hej, wy tam…*

http://heathenhistory.co.uk

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Rozstrzygnij, które ze źródeł odnosi się do wydarzeń wcześniejszych. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna. Zdający:

1) porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej […].

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) […] integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XXXVII. I wojna światowa. Zdający:

1) wyjaśnia pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu wojny, z uwzględnieniem procesu powstawania dwóch przeciwstawnych systemów sojuszy.

XXXIX. Europa i świat po I wojnie światowej. Zdający:

1) analizuje cywilizacyjne i kulturowe następstwa wojny; ocenia straty wojenne, wylicza społeczne i gospodarcze następstwa wojny.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu źródeł.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: *Źródło 2.*

Przykładowe uzasadnienie:

Źródło 2. odnosi się do wydarzeń wcześniejszych, ponieważ ilustruje genezę I wojny światowej, która rozpoczęła się od reakcji łańcuchowej państw sojuszniczych na konflikt serbsko-austriacki. Źródło 1. nawiązuje do rozpadu Austro-Węgier jesienią 1918 roku.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 33. (0–1)

Plakaty z okresu I wojny światowej

A

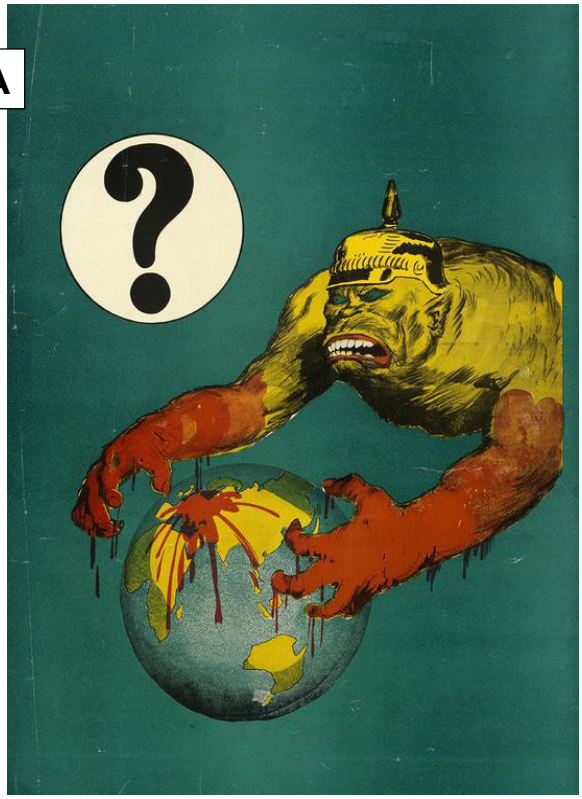

https://www.iwm.org.uk

B

https://quadri.wordpress.com

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Rozstrzygnij, czy oba plakaty zostały opublikowane przez tę samą stronę konfliktu. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do elementów graficznych każdego z nich.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) […] integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymagania szczegółowe

Poziom rozszerzony

XXXVII. I wojna światowa. Zdający:

2) omawia strategiczne koncepcje prowadzenia wojny i ich realizację;

3) przedstawia przebieg działań wojennych na najważniejszych frontach, dostrzegając zależności między nimi.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do elementów graficznych obu plakatów.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: *Nie*

Przykładowe uzasadnienie:

Plakat A ma negatywne przesłanie, ukazuje krwiożerczą bestię w charakterystycznym dla armii niemieckiej hełmie na głowie, wyciągającą zakrwawione ręce wyciąga w kierunku globu ziemskiego. Plakat B z kolei przedstawia wizję pozytywną – niemiecki cesarz (świadczy o tym flaga) jako zwycięzca i wybawca w otoczeniu żołnierzy i personifikacji Niemiec.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 34. (0–2)

Na podstawie źródeł oraz własnej wiedzy uzupełnij tabelę – wpisz obok fragmentów biografii odpowiadające im nazwiska.

	Fragment biografii	Nazwisko
A.	Działacz narodowy i niepodległościowy, redaktor i publicysta, wydawca górnośląskiego „Polaka”, poseł do Reichstagu, polski komisarz plebiscytowy na Górnym Śląsku, faktyczny dyktator III powstania śląskiego, poseł na Sejm RP oraz do Sejmu Śląskiego, przywódca Chadecji, sądzony i skazany w procesie brzeskim, od 1935 roku na emigracji w Czechosłowacji, współtwórca opozycyjnego wobec sanacji tzw. Frontu Morges, wiosną 1939 roku powrócił do kraju, gdzie wkrótce zmarł.	
B.	Polityk, pisarz polityczny i publicysta, działacz socjalistyczny i niepodległościowy, współtwórca Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej Galicji i Śląska Cieszyńskiego, poseł do austriackiej Rady Państwa, w listopadzie 1918 r. premier Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej, w okresie II Rzeczypospolitej jeden z liderów Polskiej Partii Socjalistycznej, Marszałek Sejmu (1928–1930) oraz jeden z przywódców Centrolewu.	
C.	Pianista, wirtuoz, kompozytor, polityk, przedstawiciel Komitetu Narodowego Polskiego w Stanach Zjednoczonych, prezydent rady ministrów i minister spraw zagranicznych, delegat Polski na konferencję pokojową w Paryżu, współinicjator opozycyjnego wobec rządów piłsudczyków tzw. Frontu Morges, podczas II wojny światowej przewodniczący Rady Narodowej RP.	
D.	Działacz ludowy i niepodległościowy, jeden z twórców Stronnictwa Ludowego oraz Polskiego Stronnictwa Ludowego „Piast”, poseł do austriackiej Rady Państwa, przewodniczący Polskiej Komisji Likwidacyjnej, w okresie II Rzeczypospolitej trzykrotny premier, jeden z przywódców Centrolewu, sądzony i skazany w procesie brzeskim, w latach 1933–1939 na emigracji politycznej w Czechosłowacji, w czasie II wojny światowej internowany przez Niemców.	

Na podstawie: https://niepodlegla.gov.pl

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XLII. Dzieje polityczne II Rzeczypospolitej. Zdający:

3) ocenia wpływ Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego oraz innych polityków na kształt II Rzeczypospolitej; porównuje ich wizje Polski.

Poziom rozszerzony

XLII. Dzieje polityczne II Rzeczypospolitej. Zdający:

2) charakteryzuje dynamikę zmian na polskiej scenie politycznej w okresie międzywojennym.

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź zawierająca cztery prawidłowe nazwiska.
1 pkt – odpowiedź zawierająca trzy lub dwa prawidłowe nazwiska.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

A – [*Wojciech*] *Korfanty*
B – [*Ignacy*] *Daszyński*
C – [*Ignacy Jan*] *Paderewski*
D – [*Wincenty*] *Witos*

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 35. (0–3)

Rysunek Edwarda Porządkowskiego z 1949 roku

„Mucha” 1949, nr 28, s. 1.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wyjaśnij wymowę rysunku, interpretując jego elementy graficzne i podpis. W odpowiedzi uwzględnij kontekst historyczny.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) […] integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

LV. Proces przejmowania władzy przez komunistów w Polsce (1944–1948). Zdający:

1) opisuje straty demograficzne, gospodarcze i kulturowe po II wojnie światowej;

7) charakteryzuje okres odbudowy […].

Poziom rozszerzony

LVI. Stalinizm w Polsce i jego erozja. Zdający:

1) wyjaśnia założenia propagandy komunistycznej […].

Zasady oceniania

3 pkt – odpowiedź zawierająca wyjaśnienie wymowy rysunku, poparte interpretacją dwóch elementów graficznych i podpisu, oraz uwzględniająca kontekst historyczny.

2 pkt – odpowiedź zawierająca wyjaśnienie wymowy rysunku, poparte interpretacją dwóch elementów graficznych i podpisu, bez uwzględnienia kontekstu historycznego.

1 pkt – odpowiedź zawierająca wyjaśnienie wymowy rysunku, niepoparte interpretacją dwóch elementów graficznych lub podpisu, i nieuwzględniająca kontekstu historycznego.

0 pkt – odpowiedź niepełna lub odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Przykładowe rozwiązanie

Wymową rysunku jest pozytywna. Dla ludności Warszawy odbudowanie kolumny Zygmunta było radosnym wydarzeniem, ponieważ oznaczało przywrócenie symbolu miasta i zapowiedź odbudowania całej stolicy (w tle ukazana wizja odbudowanego z ruin zamku królewskiego). Dla władz komunistycznych – rysunek powstał w 1949 roku – pomnik króla Zygmunta III Wazy mógł być niewygodny, ponieważ swoją symboliką (krzyż) nie wpisywał się w komunistyczną propagandę nowoczesnego społeczeństwa, wolnego od szlachecko-monarchicznych oraz religijnych uwarunkowań. Stąd też w podpisie autor skomentował fakt odbudowy pomnika nie jako powrót tych wartości, ale jako symbol Warszawy i dzieła odbudowy stolicy.

Zadanie 36.

O początkach kryzysu zimnowojennego z 1962 roku

Myśl o zainstalowaniu rakiet z głowicami jądrowymi […] przyszła mi do głowy podczas wizyty w Bułgarii. […] Myślałem tak: jeśli zainstalujemy rakiety potajemnie oraz jeśli Stany Zjednoczone odkryją te rakiety po ich zainstalowaniu i przygotowaniu do ataku, Amerykanie pomyślą dwa razy zanim spróbują zlikwidować nasze instalacje za pomocą środków militarnych.

A. Radziwiłł, W. Roszkowski, *Historia* […], Warszawa 1999, s. 17.

Zadanie 36.1. (0–1)

Podaj stosowaną w historiografii nazwę wydarzenia, do którego genezy nawiązuje tekst.

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

LII. Dekolonizacja, integracja i nowe konflikty. Zdający:

2) wyjaśnia przyczyny i przedstawia skutki […] kryzysu kubańskiego […].

Poziom rozszerzony

I. Historia jako nauka. Zdający:

3) analizuje różne oceny historiografii, dotyczące dziejów […] powszechnych.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca prawidłową nazwę.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

kryzys kubański / kryzys karaibski

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 36.2. (0–1)

Podaj nazwiska przywódców USA i ZSRS, którzy sprawowali władzę w czasie wydarzeń, do których nawiązuje tekst.

Przywódca USA: ……..

Przywódca ZSRS: ……

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

LII. Dekolonizacja, integracja i nowe konflikty. Zdający:

2) wyjaśnia przyczyny i przedstawia skutki konfliktów zimnowojennych, w tym […] kryzysu kubańskiego […].

Poziom rozszerzony

I. Historia jako nauka. Zdający:

3) analizuje różne oceny historiografii, dotyczące dziejów […] powszechnych.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca dwa nazwiska.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

[*John Fitzgerald*] *Kennedy*
[*Nikita*] *Chruszczow*

Zadanie 37. (0–2)

Fragment wspomnień

Po latach wystygł mi gniew na Gomułkę za represje wobec mnie i moich przyjaciół. Dostawałem od niego baty, ale sam pchałem się do bijatyki. Starałem się uderzać celnie i dotkliwie, nie powinienem się więc dziwić, że sam też obrywałem. Gorzej jest z kampanią „antysyjonistyczną" i wypchnięciem na obczyznę tysięcy Bogu ducha winnych Polaków wyłącznie za żydowskie pochodzenie. Ta rana czasem jeszcze ropieje, w gruncie rzeczy był to jednak problem wewnętrznopolski. Ale sierpniowej hańby […] nie umiem Gomułce darować, ponieważ to, co Polacy zrobili […], jest także moją hańbą.

K. Modzelewski, *Zajeździmy kobyłę historii. Wyznania poobijanego jeźdźca*, Warszawa 2013, s. 48.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych, a następnie uzasadnij swój wybór, odwołując się do obu wydarzeń przywołanych w źródle.

Wydarzenia, do których odwołuje się autor, rozegrały się w roku

A. 1956.
B. 1968.
C. 1970.
D. 1976.

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna. Zdający:
2) porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej oraz dziejów ojczystych.

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:
1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Uczeń:
2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

LVII. Polska w latach 1957–1981. Zdający:
2) wyjaśnia genezę i następstwa kryzysów społecznych w latach 1968 […].

LI. Świat po II wojnie światowej. Początek zimnej wojny. Zdający:
9) […] opisuje wydarzenia w […] Czechosłowacji w 1968 roku.

Poziom rozszerzony

I. Historia jako nauka. Zdający:
3) analizuje różne oceny historiografii, dotyczące dziejów ojczystych i powszechnych.

Zasady oceniania

2 pkt – za prawidłowe wskazanie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do dwóch wydarzeń.
1 pkt – za prawidłowe wskazanie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do jednego wydarzenia.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Rozwiązanie

B

Przykładowe uzasadnienie:

Autor wspomina o „kampanii antysyjonistycznej" w Polsce czasów Gomułki, czyli o wydarzeniach będących skutkami Marca 1968 roku (zmuszaniu do emigracji obywateli polskich pochodzenia żydowskiego).. Wspomina także o „sierpniowej hańbie", czyli o udziale wojsk polskich w interwencji Układu Warszawskiego w Czechosłowacji.

Zadanie 38.

Źródło 1. Fragment przemówienia

Sto lat temu, wielki Amerykanin, pod którego cieniem dziś stoimy, podpisał *Proklamację Emancypacji*. Ten ważny dekret stał się światłem nadziei milionów murzyńskich niewolników, którzy spalali się w płomieniach miażdżącej niesprawiedliwości. Stał się radosnym świtem kończącym długą noc ich niewoli.

Wielkie mowy historii, oprac. T. Zawadzki, Warszawa 2006, s. 40–41.

Źródło 2. Fotografia z epoki

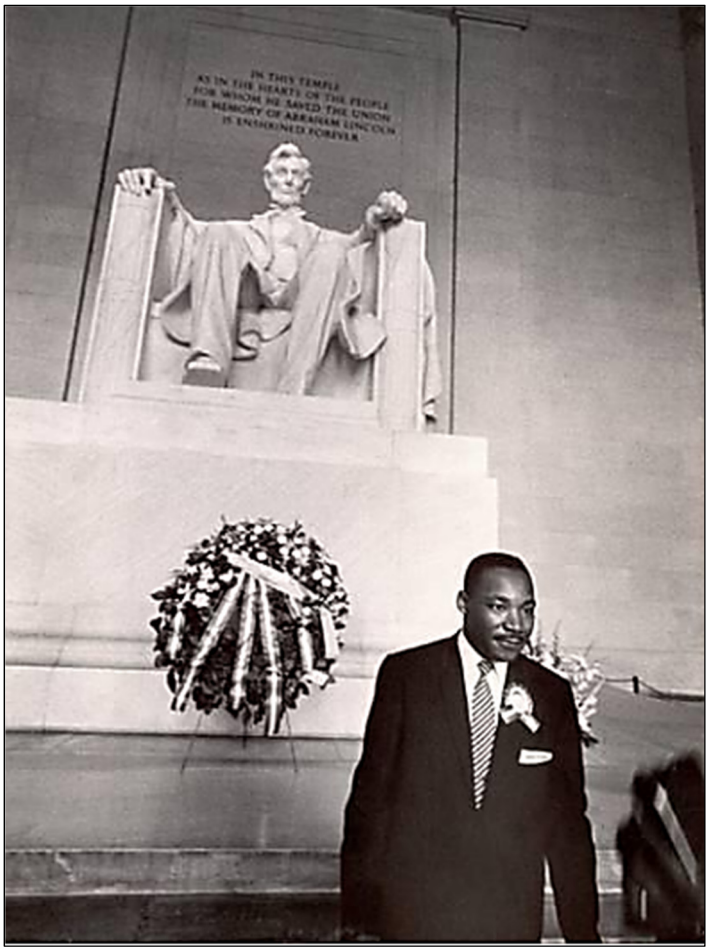

https://www.allposters.com

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 38.1. (0–1)

Wyjaśnij okoliczności wydania dokumentu wspomnianego w źródle 1. W odpowiedzi odwołaj się do faktografii.

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) […] integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XXXIII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX wieku. Zdający:

2) wyjaśnia przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca prawidłowe wyjaśnienie z odwołaniem do faktografii.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Toczyła się w USA wojna domowa (secesyjna), ogłoszona w 1863 roku Proklamacja znosiła niewolnictwo na obszarze całych Stanów Zjednoczonych, co miało osłabić konfederatów.

Zadanie 38.2. (0–1)

Podaj nazwisko autora cytowanego przemówienia oraz nazwisko *wielkiego Amerykanina* wspomnianego w tym przemówieniu.

Autor przemówienia: ……..…

Wielki Amerykanin:……..…

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl

Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) […] integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymaganie szczegółowe

Poziom podstawowy

LIII. Przemiany cywilizacyjne na świecie. Zdający:

2) analizuje najważniejsze przemiany kulturowe i społeczne po II wojnie światowej.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca dwa prawidłowe nazwiska.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Autor przemówienia: [*Martin Luther*] *King*

Wielki Amerykanin: [*Abraham*] *Lincoln*

Zadanie 39. (0–1)

Rysunek satyryczny

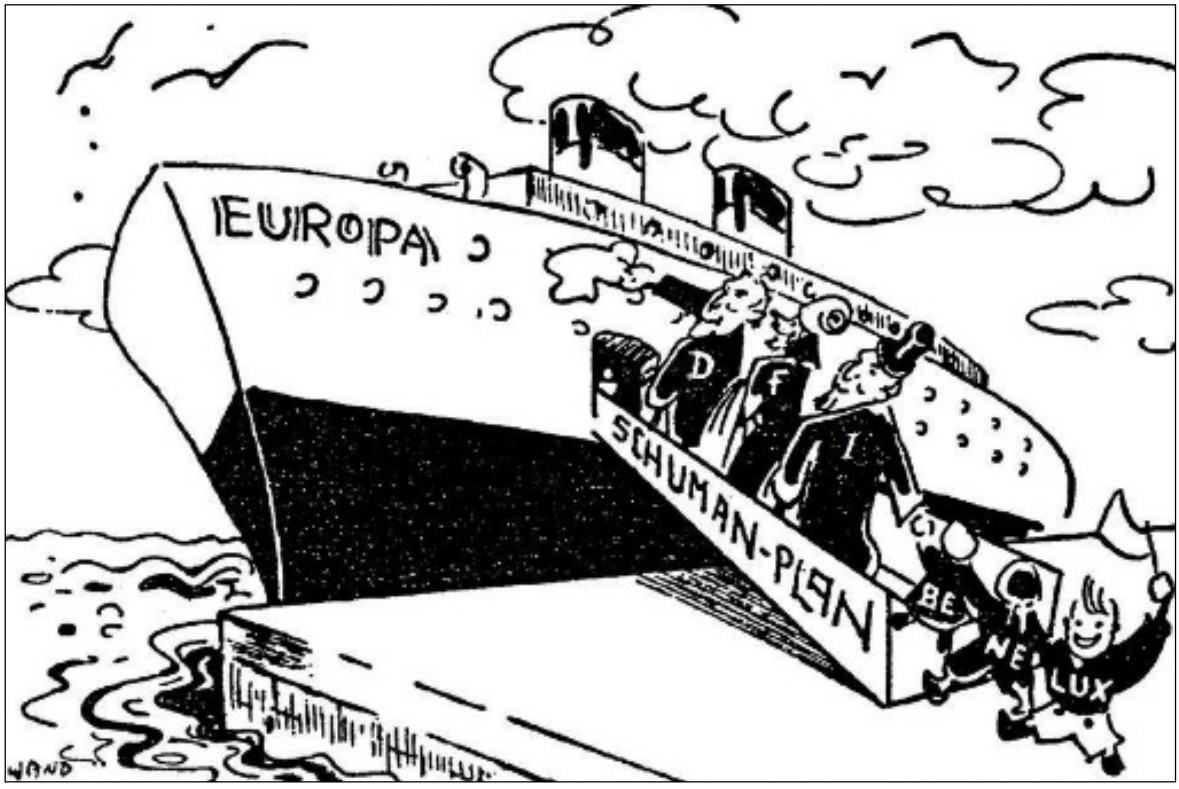

https://www.cvce.eu

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych, a następnie uzasadnij swój wybór, odwołując się do symboliki rysunku.

Rysunek nawiązuje do genezy

A. Organizacji Narodów Zjednoczonych.
B. Paktu Północnoatlantyckiego.
C. Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali.
D. Układu Warszawskiego.

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna. Zdający:
1) porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej […].

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:
1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:
2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

Wymaganie szczegółowe

Poziom podstawowy

LII. Dekolonizacja, integracja i nowe konflikty. Zdający:
4) charakteryzuje genezę i etapy integracji europejskiej.

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe wskazanie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do symboliki rysunku.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

C

Przykładowe uzasadnienie:

Na rysunku został przedstawiony statek z napisem „Europa", do którego po mostku z napisem „Plan Schumana" wsiadają postacie uosabiające 6 państw europejskich. Plan Schumana stał się bezpośrednią przyczyną postania Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali w 1951 roku, którą utworzyły: RFN, Francja, Włochy i kraje Beneluxu.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 40. (0–3)

Ulotka z epoki

http://www.dlibra.karta.org.pl

Wyjaśnij główne przesłanie ulotki, interpretując jej elementy graficzne i uwzględniając kontekst historyczny.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna. Zdający:
4) porządkuje i synchronizuje wydarzenia z […] dziejów ojczystych.

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:
1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:
2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;
3) […] integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

LV. Proces przejmowania władzy przez komunistów w Polsce (1944–1948). Zdający:

3) charakteryzuje okoliczności i etapy przejmowania władzy w Polsce przez komunistów.

LVIII. Dekada 1981–1989. Zdający:

1) wyjaśnia przyczyny wprowadzenia stanu wojennego, opisuje jego specyfikę oraz społeczne, gospodarcze i polityczne skutki.

Poziom rozszerzony

LVIII. Dekada 1981–1989. Uczeń:

4) charakteryzuje realia życia codziennego w PRL lat 80.

Zasady oceniania

3 pkt – odpowiedź zawierająca wyjaśnienie przesłania ulotki, poparte interpretacją dwóch elementów graficznych, i uwzględniająca kontekst historyczny.

2 pkt – odpowiedź zawierająca wyjaśnienie przesłania ulotki, poparte interpretacją dwóch elementów graficznych, bez uwzględnienia kontekstu historycznego.

1 pkt – odpowiedź zawierająca wyjaśnienie przesłania ulotki, niepoparte interpretacją dwóch elementów graficznych, i nieuwzględniająca kontekstu historycznego.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Głównym przesłaniem ulotki jest ukazanie analogii między utworzeniem Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego oraz Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego. W obu przypadkach było to, zdaniem autora rysunku, efektem sowieckiej polityki zniewolenia. Świadczą o tym symbole ZSRS (czerwona pięcioramienna gwiazda oraz sierp i młot) a także drut kolczasty oplatający całość i podpisany „ciągłość tradycji". Ulotka powstał w okresie stanu wojennego, o czym świadczą data 13 XII 1981 oraz znak obozu dla internowanych.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 41. (0–1)

Źródło 1. Ulotka z epoki

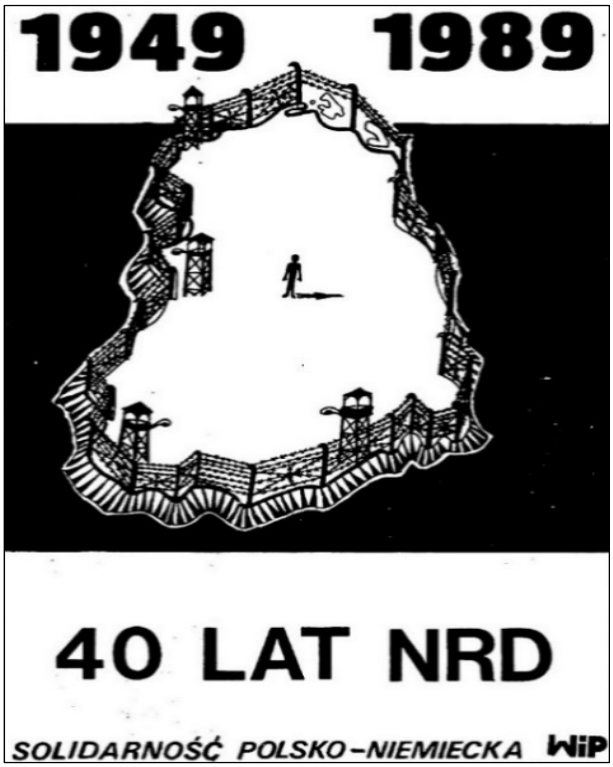

http://www.bibliotekacyfrowa.pl

Źródło 2. Znaczek pocztowy

https://de.wikipedia.org

Napis na znaczku: *40 lat Niemieckiej Republiki Demokratycznej.*

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Porównaj wymowę ideową obu źródeł, interpretując ich elementy graficzne.

.....

.....

.....

.....

.....

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl

Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wymagania ogólne

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

2) […] ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

2) […] buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) […] integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

LI. Świat po II wojnie światowej. Początek zimnej wojny. Zdający:

5) charakteryzuje powojenny problem niemiecki.

LIV. Świat na przełomie tysiącleci. Zdający:

2) charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1989–1991.

Poziom rozszerzony

LI. Świat po II wojnie światowej. Początek zimnej wojny. Zdający:

1) charakteryzuje skutki II wojny światowej, w tym problem […] współistnienia państw demokratycznych z państwami totalitarnymi.

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna zawierająca odwołanie do elementów graficznych obu ilustracji.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

W źródle 1. terytorium Niemieckiej Republiki Demokratycznej jest pokazane jako obszar ogrodzony płotem i strzeżony niczym więzienie (wieżyczki strażnicze). Wydźwięk jest w tym przypadku zdecydowanie negatywny. Źródło 2. ukazuje rocznicę utworzenia NRD w sposób pozytywny, zgodny z oficjalną propagandą (gołąbek pokoju, uśmiechnięci robotnicy, wielka budowa).

WYPOWIEDŹ ARGUMENTACYJNA

Przykład 1.

Główną przyczyną upadku republiki rzymskiej był rozrost terytorialny tego państwa. **Zajmij stanowisko wobec powyższej tezy i je uzasadnij, uwzględniając w argumentacji aspekt polityczny, społeczno-gospodarczy i kulturowy.**

Wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna. Zdający:

1) porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej […];

2) dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych i cywilizacyjnych.

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

3) dostrzega mnogość perspektyw badawczych oraz różnorakie interpretacje historii i ich przyczyny;

4) ugruntowuje potrzebę poznawania przeszłości dla rozumienia współczesnych mechanizmów społecznych i kulturowych.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

1) tworzy narrację historyczną w ujęciu przekrojowym, jak i problemowym;

2) dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

IV. Społeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu. Zdający:

1) charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne (w tym problem niewolnictwa) w państwie rzymskim doby republiki […];

2) omawia charakter ekspansji rzymskiej i wyjaśnia ideę imperium rzymskiego;

3) charakteryzuje wierzenia religijne starożytnych Rzymian;

6) rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Rzymian.

Poziom rozszerzony

IV. Społeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu. Zdający:

1) omawia początki Rzymu […];

2) charakteryzuje organizację armii oraz etapy ekspansji rzymskiej;

4) wyjaśnia pojęcia obywatel i obywatelstwo w […] republikańskim Rzymie […].

Zasady oceniania

Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 9–13 *Informatora*.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Przykładowe ocenione realizacje

Realizacja 1.

Rzym swoją potęgę budował wiekami. Przez cały proces kreowania nowego imperium podbijane były co rusz to nowe terytoria, ludy i kultury. Każdy podbój zakończony sukcesem łączył się niejako z poszerzeniem rzymskiej kultury o nowe doświadczenia, wierzenia, tradycje i bogów. Choć kultura Rzymian do zamkniętych nie należała, to doświadczenie próby czasu pokazało, że nie była ona pozbawiona wad, które w połączeniu z aspektami politycznymi, społecznymi i gospodarczymi przyczyniły się do upadku ustroju republikańskiego i do zaakceptowania nowej, nieformalnej formy sprawowania władzy przez cezarów. Republika istniała w latach 509–27 p.n.e. Senat był w niej ciałem ustawodawczym i wykonawczym. Rozwinęła się z niewielkiego, monarchicznego państwa-miasta (civitas) rządzonego przez królów w środkowej części Półwyspu Apenińskiego do największej potęgi świata antycznego, która pod kontrolą miała cały basen Morza Śródziemnego. Czasy republiki były okresem świetności szeroko pojmowanego już wówczas Rzymu. Do końca I w. p.n.e. pod jego kontrolą znajdowały się cały Półwysep Apeniński, Galia, Hiszpania, Grecja, Macedonia, a także Azja Mniejsza, Sycylia, Sardynia oraz Korsyka i rejony północnego wybrzeża Afryki. Uważam, że nadmierny rozrost terytorialny nie był główną przyczyną, która doprowadziła do upadku republiki rzymskiej, a decydującą rolę odegrały inne wydarzenia, będące bodźcem do takiego a nie innego biegu historii. W swojej pracy przedstawię przyczyny upadku republiki rzymskiej i przeanalizuję czynniki, które miały na to największy wpływ.

Przede wszystkim rozwój administracyjny republiki przestał nadążać za intensywną ekspansją terytorialną Rzymian. Imperium rozrastało się w tempie zawrotnym jak na tamte czasy i wiele nowych podbitych terytoriów zostało szybko podporządkowane zwycięzcom. Warto tu wspomnieć, że ustrój republikański był wydolny jedynie w przypadku państwa-miasta. Tak szybki rozrost zapoczątkował w I wieku p.n.e. poważny kryzys w obrębie rzymskiego sektora politycznego. Na początku I wieku p.n.e. wszyscy mieszkańcy Italii otrzymali obywatelstwo rzymskie. Ustrój republikański uniemożliwiał im jednak skuteczny udział w wyborach urzędników, tym samym nie pozwalał korzystać ze wszystkich przysługujących im praw. Innym czynnikiem, który zdecydowanie osłabił republikę rzymską, przez co prowadził ją niechybnie w kierunku upadku, był okres dyktatury Sulli. Rzymska republika przewidywała możliwość funkcjonowania dyktatora, któremu przysługiwały liczne uprawnienia i władza absolutna, aby skutecznie zapobiec ciężkim kryzysom. Jednak skupienie tak wielkiej władzy w ręku jednej osoby było dla ustroju niebezpieczne. Toteż tę funkcję sprawowało się przez sześć miesięcy. Dyktatura Sulli jednak nie zakończyła się po tym okresie, lecz trwała przez czas nieograniczony (sprawował ją aż trzy lata, do roku 79 p.n.e.). Rozpoczęły się wówczas prześladowania przeciwników politycznych, które pochłonęły kilka tysięcy ofiar. Towarzyszyła temu konfiskata majątków, który potem mogli na licytacjach odkupić bogaci sprzymierzeńcy i przyjaciele dyktatora. Pozbawił on konsulów władzy wojskowej, zniósł cenzurę, zwiększył liczbę senatorów do sześciuset. Inicjatywa ustawodawcza trybunów ludowych musiała być zaakceptowana przez senat, ponadto trybun stracił możliwość pełnienia innych urzędów. Ograniczono rolę ekwitów na korzyść senatorów. Jego działania umocniły między innymi pozycję senatu kosztem trybunów ludowych. Innym aspektem z obszaru polityki, który warto wziąć pod uwagę rozważając przyczyny upadku republiki rzymskiej, są wojny domowe między optymatami a popularami w I wieku przed naszą erą. Brak wewnętrznego pokoju i zgody nie służył stabilizacji tak wielkiego państwa. Jedność, której nie było, była wówczas bardzo

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

potrzebna. Wojny godziły w morale ludu, zaogniały niestabilną sytuację, a także dewastowały od środka kraj i jego gospodarkę. Powstanie I triumwiratu także nie służyło obowiązującemu wówczas ustrojowi, a wręcz godziło w jego fundamenty, ponieważ stosowano się do zasady, że w republice nie będzie miało miejsca nic, co nie spodoba się sprzymierzonym, czyli Cezarowi, Pompejuszowi oraz Krassusowi. Triumwirat rozpadł się w roku 53 p.n.e. wraz ze śmiercią Krassusa, jednak odcisnął swoje wyraźne piętno w dziejach republiki. Ostatecznym ciosem dla ówczesnego rzymskiego ustroju był okres dyktatury Juliusza Cezara. I choć wprowadził on szereg ważnych i istotnych reform, nie umniejszając przy tym znacznie roli senatu, to jednak był jego jawnym przeciwnikiem. Potem oficjalnie ogłosił, że w imieniu ludu rzymskiego broni republiki i urzędu trybunów ludowych przed zmową rodów senatorskich. Po powrocie do Rzymu w 49 roku p.n.e. został obwołany przez zastraszony senat dyktatorem. Funkcję tą sprawował tylko kilkanaście dni, zapewniając sobie wybór na konsula w następnym roku. Jawnie okazywał pogardę dla starych instytucji republikańskich. Choć formalnie starał się zachowywać pozory legalności swojej władzy, jego faktyczne decyzje prowadziły do niemal zupełnego rozkładu dawnego systemu rządów. Przykładem takiego podejścia było nadawanie sobie i związanym ze sobą ludziom najważniejszych stanowisk w państwie. Choć sam zrzekł się urzędu dyktatora na rzecz konsula, to w roku 46 p.n.e. przedłużono mu sprawowanie tego urzędu o 10 lat. Tym samym Cezar doprowadził do rzeczywistego jedynowładztwa. Przyniosło to tragiczny dla Cezara skutek – został on zamordowany przez spiskowców w senacie w 44 roku p.n.e. Znów o władzę w kraju wybuchła wojna domowa, która ostatecznie doprowadziła do upadku republikańskiego ustroju.

Przyczyn upadku republiki rzymskiej należy się także doszukiwać w ówczesnej przestrzeni społecznej. Praktyką stała się korumpowanie obywateli zebranych na zgromadzeniu ludowym przez ludzi bogatych, chcących tą drogą zdobyć wysoką pozycję polityczną. Nie było to trudne, ponieważ proletariusze stanowili większość zgromadzenia, a jako ludzie pozbawieni z reguły stałych źródeł utrzymania, byli bardzo podatni na pokusę łatwego pieniądza i sprzedawali swoje głosy. Uważam, że znaczną rolę w osłabieniu pozycji senatu odegrała także reforma wojskowa Mariusza. Dzięki niej ochotnicy, którzy zaciągali się na 16 lat do służby wojskowej i pobierali stały żołd, po zakończeniu służby otrzymywali własną działkę ziemi. Dzięki temu wódz umacniał swoją pozycję lidera wśród podwładnych kosztem senatu. Prawdziwą zmorą ówczesnych rzymskich polityków były tzw. prywatne armie. Zamożni dowódcy wojskowi za własny majątek opłacali żołnierzy walczących u ich boku, a dzięki ich lojalności łatwiej im było rywalizować o władzę. Istotną rolę odegrały też powstania niewolników, które dosłownie paraliżowały sprawne funkcjonowanie państwa. Był to m.in. bunty niewolników na Sycylii w II w. p.n.e. a także największe w dziejach republikańskiego Rzymu powstanie niewolników pod wodzą Spartakusa (73–71 r. p.n.e.). Ponadto w wyniku znacznego zmniejszenia się liczebności chłopstwa na skutek wojen i zaciągania się do wojska zwiększyła się rola plebsu miejskiego. Aspektem gospodarczym, który nadszarpnął budżet republiki, był zdecydowanie napływ taniego zboża z terenów zamorskich, jakie zostały podporządkowane przez Rzym. Powszechnym zjawiskiem stawał się brak wystarczającej siły roboczej w gospodarstwach, a nawet pozostawienie ich bez opieki przez warstwy chłopskie. Zrujnowani chłopi wyzbywali się własnych gospodarstw m.in. na skutek wprowadzenia obowiązkowej służby wojskowej. Toteż działać zaczęli bracia Grakchowie, którzy poprzez swoje reformy i podział społeczeństwa, jaki po nich nastąpił, przyczynili się do upadku republiki rzymskiej. W myśl tych reform obywatelom rzymskim miała być przyznawana ziemia, miały być remontowane drogi, zboże miało być dostępne dla ubogich, popierane było zakładanie nowych kolonii. Tyberiusz Grakchus chciał doprowadzić do odbudowania warstwy średnio zamożnych chłopów stanowiących o sile państwa. Negatywnym zjawiskiem było skupowanie

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

gospodarstw chłopskich oraz ziemi publicznej przez bogatych właścicieli ziemskich, którzy tym samym umacniali swoją pozycję w państwie. Nastąpił proces zubożenia znacznej części ludności chłopskiej. Ich powszechna bieda wywoływała niezadowolenie, które negatywnie wpływało na atmosferę panującą w państwie. Taki bieg wydarzeń doprowadził do powstania latyfundiów, czyli wielkich posiadłości ziemskich, które były uprawiane przez tanią siłę roboczą, najczęściej w postaci niewolników. Można było zaobserwować wyraźne i jawne wykorzystywanie prowincji. Wskutek tych wyzysków wzrastały majątki arystokratów w centrum Rzymu. Ludność mieszkająca na prowincjach często była zmuszana do płacenia wysokich podatków na rzecz państwa i tym samym – do zapełniania prywatnych skarbców.

Istotny jest także wątek kulturowy, o którym wspomniałem na wstępie mojej pracy. Wraz z podbojem nowych terytoriów w szeregi Rzymu były włączane nowe kultury i tradycje. Z czasem tak wielka różnorodność w tej kwestii doprowadziła do tarć i wyraźnych różnic pomiędzy poszczególnymi ludami. To również, ale nie w głównej mierze przyczyniło się do braku zrozumienia, a w konsekwencji – do upadku ówczesnego ustroju republiki.

Przedstawione powyżej przeze mnie argumenty dowodzą, że nie tylko nadmierny rozrost terytorialny ówczesnej republiki rzymskiej doprowadził do jej upadku, a także i przede wszystkim szereg innych niekorzystnych dla niej wydarzeń politycznych, społecznych i gospodarczych. Ustrój wraz z rozrostem terytorialnym stał się niewydolny. Liczni obywatele stracili możliwość z korzystania w pełni ze swoich praw do wyboru urzędników. Z biegiem czasu doszła także otwarta rywalizacja o władzę pomiędzy wpływowymi dowódcami. Pojawiło się też niezadowolenie ze strony ludu oraz szereg reform, które nie poprawiły napiętej sytuacji w państwie. Sytuację zaogniły także liczne powstania niewolników i kryzysy związane z pauperyzacją ludności chłopskiej. Wszystkie te czynniki wpłynęły na to, że ustrój republikański stał się niewydolny i ostatecznie upadł w 27 roku p.n.e.

ok. 1340 słów

A. Narracja historyczna: 9 pkt

- wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do dwóch elementów tematu (trzeci element zrealizowany częściowo funkcjonalnie),
- bogata argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu oraz powierzchowna w odniesieniu do trzeciego,
- brak błędów merytorycznych.

B. Spójność wypowiedzi: 3 pkt

- wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 500 słów oraz jest spójna (logicznie uporządkowana)

Łącznie	**12 punktów**

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Realizacja 2.

Upadek republiki rzymskiej to temat wielokrotnie poruszany przez historyków na przestrzeni wieków. Trudno jednoznacznie orzec, jaki był najważniejszy czynnik, który doprowadził do jej końca. Każda ze stawianych tez odnosi się do innych przyczyn. Moim zdaniem, główną przyczyną upadku republiki rzymskiej był jej nadmierny rozrost terytorialny. Inne aspekty (polityczne – toczone wojny, społeczno-gospodarcze – rozwarstwienie społeczne i konflikty wewnętrzne) były również istotne, jednak uważam, że były wtórne, a głównym problemem stało się zwiększanie terytorium.

Prowadzone przez republikę rzymską wojny i podboje kolejnych państw doprowadziły do zmian społecznych wśród jej mieszkańców. Wyższe warstwy bogaciły się, zwiększając majątki ziemskie, podczas gdy biedniejsi popadali w ruinę. Na skutek udziału w kampaniach wojennych tracili gospodarstwa. Nie mieli możliwości pracować na roli i brać udziału w wojnach, co prowadziło do bankructwa. Dodatkowo, nie mieli już szansy na pracę u właścicieli majątków, którzy woleli korzystać z pracy niewolników. Wzrost liczby niewolników wynikał z podbijania państw ościennych, taki był główny powód. Zwiększenie terytorium prowadziło również do zmian gospodarczych w republice rzymskiej – nie dość, że miała ona nowe rynki zbytu, sama mogła sprowadzać część towarów. Doprowadziło to do tego, że zaczęto importować zboże z nowych terytoriów. Z jednej strony, była to zaleta – sprowadzane zboże było tańsze, ale także w wyniku tego pozycja chłopa stała się jeszcze bardziej słaba, a jego działania ograniczone – jego praca w tym zakresie przestała być potrzebna.

Ostatecznie takie działania doprowadziły do powstania nowej warstwy społecznej – proletariatu. Chłopi, pozbawieni ziemi, tracili pozycję społeczną i możliwość utrzymania się i zaczynali żyć na koszt państwa. Wskutek tego sytuacja republiki uległa osłabieniu, bo bieda chłopów wpływała na zmniejszenie liczebności armii rzymskiej. Skoro nie mogli się sami utrzymać, nie byli też w stanie być częścią armii. Gdyby republika rzymska ograniczyła podboje, zmniejszyłaby się też liczba niewolników. Chłopi zachowaliby miejsca pracy, a poziom ich życia nie uległby obniżeniu i mogliby nadal zaciągać się do służby wojskowej. Dodatkowo, byłoby mniej kampanii wojennych, dzięki czemu ich gospodarstwa nie cierpiałyby ze względu na ich ciągłą nieobecność.

Nadmierny rozrost terytorialny republiki rzymskiej miał jeszcze jedną wadę – republika zaczęła być nękana przez najazdy innych wojsk. Wojny i potyczki toczyły się w wielu miejscach, co utrudniało obronę, a wielokrotnie ją uniemożliwiało. Wojsko nie było dostatecznie liczne, aby ochronić republikę, a ataki okazywały się o wiele trudniejsze do odparcia. Niejednokrotnie wojsko walczyło o ochronę granic w jednym miejscu, pozostawiając inne terytoria bez ochrony. Jak już wcześniej podkreśliłam, na słabość armii miała wpływ sytuacja chłopów – ochrona republiki była o wiele trudniejsza, a pokonanie jej – o wiele łatwiejsze. Gdyby terytorium było mniejsze, wojsko miałoby większe szanse na pilnowanie granic, odepchnięcie nieprzyjaciela oraz na prowadzenie scentralizowanej walki, co w rezultacie ułatwiałoby zwycięstwo. Nietrudno zauważyć, że mniejsze terytorium umożliwia lepszą kontrolę granic państwa. Im jest większe, tym trudniej upilnować porządek, kontrolować nastroje wśród społeczeństwa i prowadzić spójną politykę zagraniczną oraz dbać o dyscyplinę, umożliwiającą życie w spokojnym kraju.

Niepewna sytuacja na granicach miała również wpływ na reformy wprowadzane w republice. Ze względu na jej wielkość zmiany nie zawsze były przyjmowane pozytywnie i niekoniecznie zgadzano się na ich wprowadzenie. Nawet w sytuacji, gdy zgadzano się na reformę, nie było łatwo ją wprowadzić, ze względu na ogrom terytorium republiki. Wszelkie niesnaski ostatecznie stały się przyczyną walki o władzę. Uformowały się stronnictwa, co

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

ostatecznie doprowadziło do wojny domowej. Trudno jest godzić sprzeczne interesy i narzucać swoją wolę na tak ogromnym terytorium. Im jest ono mniejsze, tym łatwiej zapanować nad konfliktami wewnętrznymi. Z powodu wielkości republiki sytuacja wymknęła się spod kontroli – sprawowanie władzy było utrudnione, a sprzeczki i konflikty urastały do ogromnych rozmiarów. Gdyby terytorium republiki pozostało mniejsze, jej sytuacja wewnętrzna byłaby bardziej stabilna, co w rezultacie nie doprowadziłoby do upadku.

Należy również podkreślić rolę niewolników w całym tym procesie. Ze względu na to, że byli oni zmuszani do opuszczenia swoich ojczyzn i traktowano ich jak tanią siłę roboczą, ich stosunek do Rzymu były bardzo negatywny. Było ich w republice na tyle dużo, że doprowadzili do powstania. Zostało ono stłumione, ale w jego wyniku sytuacja wewnętrzna została jeszcze mocniej rozchwiana. To, że niewolnicy mogli walczyć w imię własnej sprawy, wskazuje również na to, że władze republiki nie były w stanie nad nimi zapanować. Nie panowała nad sytuacją wewnętrzną, nie była również w stanie egzekwować od niewolników zasad, które w niej panowały. Brak kontroli nad sprawami państwa znów wynikał z jego obszaru – trudno było nad nim zapanować. Konflikty wewnętrzne i zewnętrzne doprowadziły w rezultacie do upadku republiki. Gdyby terytorium było mniejsze, łatwiej byłoby zapanować nad niewolnikami i kontrolować nastroje panujące pomiędzy nimi. Również nie byłoby ich tak wielu – ich ilość wynikała z zabierania ich z każdego nowo podbitego miejsca, więc mniejsza polityka ekspansyjna umożliwiłaby lepsze panowanie nad niewolnikami i poprawę sytuacji wewnętrznej republiki.

Moim zdaniem, główną przyczyną upadku republiki rzymskiej był jej nadmierny rozrost terytorialny, co starałam się udowodnić. Z powodu ogromnej powierzchni trudno było zapanować nas sytuacją wewnętrzną państwa, co prowadziło do konfliktu interesów i osłabienia stabilności republiki. Nie było również możliwe panowanie nad konfliktami zewnętrznymi, a konieczność obrony granic przy zmniejszonej wielkości armii skazywała ich trud na niepowodzenie. Gdyby republika rzymska skupiła się na zachowaniu mniejszego terytorium, jej sytuacja i historia byłyby odmienne. Sytuacja poszczególnych warstw społecznych byłaby prostsza, wprowadzanie i utrzymanie reform byłoby łatwiejsze i nie natrafiałoby na zdecydowany opór. Część problemów w ogóle by się nie pojawiła, a inne mogłyby zostać z łatwością zażegnane. Republika rzymska cieszyłaby się stabilną sytuacją, która pozwalałaby na rozwój i wzrost bogactwa, bez sporów, na które traciła siły. To wielkość terytorium i wynikający z tego chaos przyczyniły się do powstania problemów, a ostatecznie do upadku. Uważam, że historia republiki rzymskiej potoczyłaby się zupełnie inaczej, gdyby nie niekończące się podboje i kampanie wojenne, a przetrwanie republiki doprowadziłoby do zupełnie innych wydarzeń historycznych.

ok. 930 słów

A. Narracja historyczna: 2 pkt

- wiedza historyczna nie została wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do żadnego z elementów tematu (dwa elementy zostały zrealizowane częściowo funkcjonalnie, trzeci niezrealizowany),
- powierzchowna argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu,
- brak błędów merytorycznych.

B. Spójność wypowiedzi: 3 pkt

- wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 500 słów oraz występują w niej drobne zaburzenia w zakresie spójności (logicznego uporządkowania)

Łącznie	**5 punktów**

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Przykład 2

***Karol Wielki zasługuje na miano prekursora zjednoczonej Europy*. Zajmij stanowisko wobec powyższej tezy i je uzasadnij, odnosząc się w swojej argumentacji do politycznych, społeczno-gospodarczych i kulturalnych dokonań tego władcy.**

Wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna. Zdający:

1) porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej […];

2) dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych i cywilizacyjnych.

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

3) dostrzega mnogość perspektyw badawczych oraz różnorakie interpretacje historii i ich przyczyny;

4) ugruntowuje potrzebę poznawania przeszłości dla rozumienia współczesnych mechanizmów społecznych i kulturowych.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

1) tworzy narrację historyczną w ujęciu przekrojowym, jak i problemowym;

2) dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;

3) dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

VI. Europa wczesnego średniowiecza. Zdający:

1) opisuje zasięg terytorialny, organizację władzy, gospodarkę i kulturę państwa Franków, ze szczególnym uwzględnieniem polityki Karola Wielkiego;

2) charakteryzuje ideę cesarstwa karolińskiego i porównuje ją z ideą cesarstwa Ottonów.

Poziom rozszerzony

VI. Europa wczesnego średniowiecza. Zdający:

2) opisuje proces powstawania pierwszych państw w Europie Środkowo-Wschodniej z uwzględnieniem wpływu cywilizacji łacińskiej i bizantyjskiej;

3) opisuje proces tworzenia się państw w Europie, z uwzględnieniem ich chrystianizacji.

Zasady oceniania

Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 9–13 *Informatora*.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Realizacja 1.

Karol Wielki stanowi bez wątpienia jedną z najważniejszych postaci historycznych doby średniowiecza. W czasie swojego panowania doprowadził państwo Franków do apogeum rozwoju terytorialnego, ponieważ objął we władanie znaczne obszary ówczesnej Europy. Poza wybitnymi osiągnięciami politycznymi może się on również pochwalić niemałymi osiągnięciami w dziedzinie gospodarki i kultury. To wszystko daje podstawy do twierdzenia, że Karol Wielki może być postrzegany jako prekursor zjednoczonej Europy.

Najważniejszym elementem działań Karola Wielkiego, pozwalającym uznać go za prekursora jedności Europy, były jego osiągnięcia polityczne. Na przestrzeni swojego panowania prowadził Karol ekspansję w wielu kierunkach, pozwalającą włączyć nowe tereny do jego państwa. Najważniejsze sukcesy stanowiły podbój terytorium Sasów oraz podbój państwa Awarów, będące elementami wschodniej ekspansji tego władcy. Ekspansja postępowała również w kierunku Półwyspu Iberyjskiego, gdzie Karol Wielki utworzył Marchię Hiszpańską, broniącą państwa Franków przed naporem Arabów. Karol doprowadził również do upadku państwa Longobardów, ponieważ osiągnął znaczne wpływy na Półwyspie Apenińskim. Zdołał również uzyskać zależność wielu ludów słowiańskich zamieszkujących terytorium Dalmacji, Czech czy Połabia. Te działania umożliwiły zbudowanie państwa obejmującego terytorium większości Europy Zachodniej. Najistotniejszym jednak osiągnięciem Karola była koronacja cesarska w 800 roku, która dała ideologiczne podstawy do osiągnięcia pierwszoplanowej roli w chrześcijańskim świecie. Ten uniwersalizm cesarski stał się ważnym narzędziem na drodze do dalszych podbojów Karola i do budowania jedności Europy, gdyż stał się zarówno przyczyną uznania zwierzchności Karola przez inne państwa europejskie, jak i ideologicznym uzasadnieniem podboju i chrystianizacji nowych ludów pogańskich. Państwo Karola Wielkiego było również jednolite pod względem administracyjnym. Składało się z hrabstw, na których czele stali hrabiowie, oraz pogranicznych marchii, zarządzanych przez margrabiów. Sprawnie funkcjonował również aparat urzędniczy państwa Franków, który w swoich głównych zarysach przejęły późniejsze państwa sukcesyjne monarchii karolińskiej.

Ważnymi osiągnięciami pozwalającymi budować jedność Europy stanowiły także dokonania kulturowe Karola. Przede wszystkim państwo Karola Wielkiego spajała jedna chrześcijańska wiara, która upowszechniana była w Europie wraz z postępującym rozwojem terytorialnym. Poza tym czasy panowania Karola Wielkiego to okres renesansu karolińskiego, który charakteryzował rozwój kultury w państwie poprzez recepcję dawnych wzorców ze starożytnego Rzymu. W tym czasie zwulgaryzowana łacina zastąpiona została łaciną klasyczną, która upowszechniała się na terenie całego państwa Franków, w wyniku czego zacieśniły się więzy kulturowe między różnymi regionami. Karol Wielki mógł tego dokonać, gdyż sprowadził mnichów irlandzkich i anglosaskich na kontynent, którzy poprzez budowę klasztorów na bardzo często odległych terenach przyczyniali się do upowszechniania kultury chrześcijańskiej w Europie. Poza tym w całym państwie następował rozwój szkolnictwa ustalony według ściśle określonego wzorca (trivium i quadrivium). W całym kraju rozwijały się szkoły katedralne.

Również pod względem gospodarczym pochwalić się może Karol Wielki ważnymi sukcesami na drodze do budowy jedności Europy. Sprawnie funkcjonujące państwo Karola Wielkiego stwarzało bowiem możliwość budowy wspólnych relacji gospodarczych między różnymi regionami kraju. W niemałym stopniu przyczyniło się do tego ujednolicenie monety w państwie. Duże jednolite państwo bez barier celnych stwarzało lepsze warunki do rozwoju handlu. Za czasów Karola rozwijał się system oparty na rozdawnictwie wielu beneficjów,

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

stanowiący zaczątek systemu feudalnego. Pozwoliło to na budowę jednolitych stosunków między grupami społecznymi na terenie całego państwa oraz na stopniowe kształtowanie stanów społecznych, które zaczynały funkcjonować w oparciu o te same prawa i obowiązki na terenach obejmujących większość Europy Zachodniej.

Analizując przytoczone przeze mnie argumenty, można uznać Karola Wielkiego za prekursora zjednoczonej Europy. Koronacja cesarska oraz inne osiągnięcia tego monarchy stały się wzorem do naśladowania przez innych europejskich monarchów w przyszłości, natomiast uniwersalizm cesarski okazał się nierozerwalnym elementem średniowiecznej myśli politycznej, odwołującym się do idei zjednoczonej Europy.

ok. 550 słów

A. Narracja historyczna: 12 pkt

- wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do trzech elementów tematu,
- bogata argumentacja w odniesieniu do trzech elementów tematu,
- brak błędów merytorycznych.

B. Spójność wypowiedzi: 3 pkt

- wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 500 słów oraz jest spójna (logicznie uporządkowana)

Łącznie	**15 punktów**

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Realizacja 2.

Przedstawiona teza gloryfikuje i przecenia dokonania władcy, który jak wielu przed nim (np. Aleksander Wielki, cesarz August) i po nim (np. Napoleon) był skoncentrowany na stworzeniu jak największego państwa. Nie przyświecała mu żadna nadrzędna idea jednoczenia różnych terytoriów i ludów je zamieszkujących, poza ideą podboju. Owszem, Karolowi Wielkiemu udało się zdobyć duży obszar Europy – jego państwo w szczytowym okresie rozciągało się od Pirenejów po Łabę i od Morza Północnego po Półwysep Apeniński. Podbite tereny unifikował w sposób odgórny, przemocą narzucając określone rozwiązania, np. podział administracyjny na hrabstwa i marchie. Te ostatnie sytuował na zagrożonych obcymi najazdami obszarach przygranicznych. Jednak żaden podbity obszar nie otrzymał jakiejkolwiek autonomii – wszystkie musiały podporządkować się władcy. Mamy wszak do czynienia z monarchią patrymonialną, którą cechowało traktowanie przez władcę swego państwa jak prywatną własność; mógł nią rozporządzać swobodnie i dowolnie, co zresztą widać w praktyce dzielenia państw wczesnośredniowiecznych między potomków. Co prawda swoistą autonomię posiadały marchie, ale w znaczeniu obszarów przygranicznych, które musiały być gotowe do wojskowej reakcji na zagrożenia zewnętrzne bez zgody władcy.

W kwestii aparatu urzędniczego należy powiedzieć, że został on stworzony w celu kontroli całej rzeczywistości w państwie Karola Wielkiego (gospodarczej, politycznej i kulturowej). Specjalny rodzaj urzędników-kontrolerów (missi dominici) pełnił funkcję oczu i uszu króla, niemal jak w starożytnej Persji. Karolowi Wielkiemu względy ambicjonalne, a nie jakaś nadrzędna idea, kazały starać się o koronę cesarską (koronował się na cesarza w roku 800). Chciał być po prostu najpotężniejszym władcą świata chrześcijańskiego. Dorabianie do tego ideologii w rodzaju odnowienia cesarstwa na Zachodzie wydaje się z perspektywy czasu propagandowym zabiegiem, usprawiedliwiającym ekspansywną politykę Karolinga. Stworzył precedens, który będą wykorzystywać w swojej polityce kolejni władcy średniowiecznej Europy. Moim zdaniem jedynym cesarzem, któremu przyświecała rzeczywiście idea zjednoczenia kontynentu wokół określonych wartości, był Otton III – przewidywał jakiś element dobrowolnego przyłączania się do większego projektu (uniwersalne cesarstwo ottońskie miało składać się z czterech części – Galii, Germanii, Romy i Sklavinii utożsamianej z państwem pierwszego króla Polski Bolesława Chrobrego).

Zwolennicy tezy postawionej w temacie z pewnością użyliby argumentów z dziedziny kultury, np. że Karol Wielki zreformował pismo (minuskuła), dzięki czemu rozwinęło się piśmiennictwo łacińskie w jego państwie, a później w całej Europie. Zgoda, ale łacina jako czynnik jednoczący, podobnie jak chrześcijaństwo, miała także inne źródła (dość wspomnieć o roli benedyktynów, którzy w mrocznych skryptoriach pierwszych wieków średniowiecza ocalili dla potomności dziedzictwo antyku) – nie zapoczątkował tego Karol Wielki, był jedynie ogniwem łączącym tradycję antyku chrześcijańskiego z epokami późniejszymi. Zwykle jest tak, że potężne imperia narzucają pewne trendy w dziedzinie kultury (np. popularność języka francuskiego od czasów Ludwika XIV).

Jedyną „zasługą" Karola Wielkiego dla współczesnej zjednoczonej Europy jest fakt, że państwa powstałe na gruzach jego imperium istnieją do dziś i po II wojnie światowej zainicjowały integrację europejską (plan Schumana, utworzenie Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali). Jednak do XX wieku nie miały ze sobą wiele wspólnego.

Reasumując, doszukiwanie się w dokonaniach Karola Wielkiego realizacji idei zjednoczonej Europy urąga wydarzeniom, które rzeczywiście na to miano zasługują – choćby unii lubelskiej.

ok. 480 słów

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

A. Narracja historyczna: 7 pkt

- wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do dwóch elementów tematu (trzeci element niezrealizowany),
- bogata argumentacja w odniesieniu do jednego elementu oraz zadowalająca wobec drugiego elementu tematu,
- brak błędów merytorycznych.

B. Spójność wypowiedzi: 0 pkt

- wypowiedź nie spełnia kryterium minimalnej liczby 500 słów

Łącznie	**7 punktów**

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Przykład 3

***To reformację – w dużo większym stopniu niż odkrycia geograficzne – należy uznać za prawdziwy przełom pomiędzy średniowieczem a nowożytnością*. Odnieś się do przytoczonej tezy, uwzględniając aspekt kulturowy, polityczny i ekonomiczny.**

Wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna. Zdający:
1) porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej […];
2) dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych i cywilizacyjnych.

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:
1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
3) dostrzega mnogość perspektyw badawczych oraz różnorakie interpretacje historii i ich przyczyny;
4) ugruntowuje potrzebę poznawania przeszłości dla rozumienia współczesnych mechanizmów społecznych i kulturowych.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:
1) tworzy narrację historyczną w ujęciu przekrojowym, jak i problemowym;
2) dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;
3) dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XIV. Odkrycia geograficzne i europejski kolonializm doby nowożytnej. Zdający:
3.) wyjaśnia wpływ wielkich odkryć geograficznych na społeczeństwo, gospodarkę i kulturę Europy oraz obszarów pozaeuropejskich.

XVI. Reformacja i jej skutki. Zdający:
1) wyjaśnia religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji, opisując jej główne nurty i postaci;
2) wyjaśnia rolę soboru trydenckiego i opisuje różne aspekty reformy Kościoła katolickiego;
3) opisuje mapę polityczną i wyznaniową Europy w XVI w.

Poziom rozszerzony

XVI. Reformacja i jej skutki. Zdający:
1) porównuje najważniejsze wyznania protestanckie;
2) przedstawia i ocenia kontrreformacyjne działania Kościoła katolickiego;
3) wyjaśnia wpływ reformacji i kontrreformacji na kulturę;
4) charakteryzuje najważniejsze wojny religijne.

Zasady oceniania

Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 9–13 *Informatora*.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Realizacja 1

Przełom XV i XVI wieku obfitował w wiele wydarzeń znacząco zmieniających układ sił politycznych i gospodarczych ówczesnej Europy. To właśnie wtedy europejscy żeglarze, tacy jak Krzysztof Kolumb, Vasco Da Gama czy Bartłomiej Dias, dokonali jednych z pierwszych odkryć geograficznych. W tym samym czasie znacząca rewolucja zaszła także w aspekcie religijno-społecznym. W 1517 roku niemiecki augustianin Marcin Luter ogłosił swoich 95 tez, co dało początek reformacji, którą definiuje się jako ruch religijno-polityczno-społeczny mający na celu odnowę chrześcijaństwa. Wynikał on z licznych patologii występujących w Kościele katolickim, takich jak: symonia, nepotyzm, nikolaizm, wszechobecny fiskalizm papiestwa, spadek wykształcenia i niemoralne prowadzenie się części duchownych. Zarówno wielkie odkrycia geograficzne, jaki i reformacja niewątpliwie przyczyniły się do przełomu pomiędzy epoką średniowiecza a nowożytną. Jednak po dokładnej analizie tezy podanej w temacie wypracowania nie można oprzeć się wrażeniu, iż to reformacja odegrała znacznie ważniejszą rolę w przemianach kulturowych, politycznych oraz ekonomicznych XVI Europy.

Jednym z najważniejszych skutków reformacji był podział Europy na kraje katolickie i protestanckie. Razem z nim zanikł także uniwersalizm religijny, który od początków średniowiecza jednoczył kraje europejskie. W krajach takich jak Francja czy Rzeczpospolita katolicyzm nadal pozostawał religią panującą, podczas gdy np. w Niemczech czy Holandii dominowały różne odłamy protestantyzmu. Takie różnice religijne były często bezpośrednią przyczyną wojen, której przykładami zdecydowanie mogą być wojna domowa w Niemczech między katolickim cesarzem Karolem V a książętami protestanckimi, zakończona pokojem augsburskim w roku 1555, czy późniejsza wojna trzydziestoletnia. Przyczyniły się one do osłabienia władzy kościelnej, bardzo silnej w średniowieczu, na rzecz coraz silniejszej władzy świeckiej, jak również osłabiły gospodarkę krajów zachodnich.

Reformacja przyczyniła się również do intensywnego rozwoju kultury europejskiej. Języki narodowe zaczęły odgrywać coraz większą rolę, zarówno w piśmiennictwie religijnym, jaki i świeckim. Marcin Luter przetłumaczył Biblię na język niemiecki, natomiast wielcy poeci np. Wiliam Shakespeare czy Mikołaj Rej, tworzyli swoje dzieła w językach narodowych. W znacznym stopniu rozwinęła się też sztuka niderlandzka, która tematyką znacznie odeszła od religijności i skupiła się na motywie martwych natur oraz przedstawienia codziennych czynności mieszkańców, co we wcześniejszych wiekach było rzadkością, gdyż sztuka zasadniczo miała wielbić Boga i tworzona była pro gloria Dei. Co więcej, Kościół katolicki w odpowiedzi na reformację, aby zachęcić wiernych do katolicyzmu, propagował pełen przepych i bogactwo kościołów i sztuki sakralnej, co dało początek baroku. Kolejni papieże oraz wysoko postawieni hierarchowie kościelni stali się mecenasami sztuki i dzięki temu pozwalali zaistnieć wielu znakomitym artystom, takim jak Giovani Lorenzo Bernini, objęty mecenatem kardynała Scypiona Borghese.

Istotnym skutkiem reformacji była także zmiana światopoglądu społeczeństwa europejskiego, które odeszło od ślepej wiary. Pozwoliło to na rozwój podstawowych założeń renesansu, w tym humanizmu, którego wybitnym przestawiłem był Erazm z Rotterdamu. Głosił on miedzy innymi poglądy mówiące o radości, ruchu i aktywności ludzi oraz o rozumie, jako kluczu do osiągnięcia każdego celu. Ponadto humaniści powrócili do filozoficznych dokonań myślicieli starożytności: propagowali stoicyzm oraz epikureizm. Takie poglądy bez procesu reformacji zdecydowanie nie znalazłyby uznania wśród ludności kontynentu europejskiego.

Ważnym aspektem reformacji były również przejawy demokratyzacji kościelnych struktur wśród kalwinów, którzy przywódcę swojego zboru wybierali w wyniku głosowania zarówno osób świeckich, jak i duchownych. Rozdzielono także sprawy świeckie, które

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

pozostawiono władzy świeckiej, oraz sprawy kościelne, natomiast wszystkie postanowienia dotyczące gminy podejmowano na zgromadzeniu pastorów i seniorów, co było decyzją przełomową i znacznie odbiegająca od feudalistycznego modelu dominującego w średniowieczu.

Protestantów, w odróżnieniu od katolików, wyróżniała także większa przedsiębiorczość oraz aktywność polityczna, co pozytywnie wpływało na gospodarkę państw przez nich zamieszkałych. Etyka protestancka wplotła w problemy religijne również aspekty ekonomiczne, dzięki czemu pozwalała swoim wyznawcom bogacić się i gromadzić kapitał bez obawy narażania się na popełnienie grzechu. Zezwalała tez na pożyczanie pieniędzy na procent i na każdego nakładała obowiązek uczciwej pracy. Warto wspomnieć też o zbieżności ideologii protestantyzmu i teorii ekonomicznej merkantylizmu. Występowanie obydwóch ideologii w jednym czasie pozwoliło na liczne przeobrażenia gospodarcze, w wyniku których rozwinęły się podstawy gospodarki kapitalistycznej i w szybkim tempie dokonywała się pierwotna akumulacja kapitału. Dzięki licznym inwestycjom protestantów państwa, jak np. Holandia, przeżywały swój złoty wiek.

Podsumowując, reformacja w znacznym stopniu przyczyniła się do przełomu pomiędzy dwoma następującymi po sobie epokami. W mojej ocenie reformacja była bardziej znacząca, pomimo wielu znaczących skutków odkryć geograficznych, w tym zmiany układu stref handlowych, powstania nowych potęg kolonialnych oraz dualizmu agrarnego czy intensywnego rozwoju handlu. Wielkie odkrycia geograficznej, w aspekcie społecznym, poszerzyły jedynie znajomość geograficzną ówczesnego świata, natomiast reformacja zmieniła sposób myślenia całego europejskiego społeczeństwa, a jej skutki widoczne są po dziś dzień.

ok. 720 słów

A. Narracja historyczna: 12 pkt

- wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do trzech elementów tematu,
- bogata argumentacja w odniesieniu do trzech elementów tematu,
- brak błędów merytorycznych.

B. Spójność wypowiedzi: 3 pkt

- wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 500 słów oraz jest spójna (logicznie uporządkowana)

Łącznie	**15 punktów**

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Realizacja 2

Reformacją nazywamy ruch społeczny i polityczny w Europie, który miał na celu reformę chrześcijaństwa. Jako początek tego ruchu uznaje się wystąpienie Marcina Lutra w 1517 roku. Pierwsze odkrycia geograficzne miały miejsce pod koniec XV wieku. To właśnie wtedy z portugalskich i hiszpańskich portów wypływały statki, by odkrywać nowe ziemie poza granicami Europy. Oba te wydarzenia miały ogromny wpływ na czasy nowożytne. Uważam jednak, że to reformacja była prawdziwym przełomem między średniowieczem a nowożytnością.

Istotnym elementem reformacji jest jej aspekt kulturowy. Zapoczątkowała ona takie wyznania jak luteranizm, kalwinizm i anglikanizm. Luteranizm został stworzony przez już wcześniej wspomnianego Marcina Lutra w 1517 roku w Niemczech. Głosił on zasadę, że tylko Pismo Święte jest źródłem wiary, odrzucił celibat i przetłumaczył Pismo Święte na język niemiecki. To pozwoliło przeciętnemu odbiory w zrozumieniu czytanego przez niego tekstu. Następnym wyznaniem stworzonym w czasach reformacji jest kalwinizm. Zasady tego wyznania sformułował Szwajcar Jan Kalwin. Głosił zasadę przeznaczenia, czyli osądzenie człowieka do piekła lub nieba już od urodzenia. Uznawał on tylko dwa sakramenty, chrzest i komunię. Wyznawał również zasadę życia pozbawionego rozrywek, lecz dostatniego i pełnego pracy. Kolejnym i ostatnim omawianym wyznaniem jest anglikanizm. Stworzony przez króla Anglii Henryka VIII Tudora, był bardziej personalnym wytworem niż ideą. Król, ponieważ nie otrzymał zgody od papieża na rozwód, ogłosił się głową Kościoła anglikańskiego, niezależnego od Rzymu. Zniesiono celibat, udzielano komunii pod dwiema postaciami oraz czytano liturgię w języku narodowym. Wyznania powstałe podczas reformacji miały jedną wspólną cechę, jaką jest bunt przeciwko duchowieństwu katolickiemu. Dlatego od tych wydarzeń wyznawców rozłamów chrześcijaństwa nazywa się protestantami. Kolejnym ważnym czynnikiem kulturowym było wynalezienie druku przez Jana Gutenberga w XV wieku. Nie ma wątpliwości, że gdyby nie szybkie rozpowszechnianie się wiadomości, reformacja mogłaby nie dotknąć tylu ludzi. Druk pozwalał na dotarcie większej ilości społeczeństwa do informacji i sprzyjał otwarciu się na inne wyznania.

Ogromne okazują się są skutki polityczne działań reformacji. Pierwsze bunty związane z tym ruchem miały miejsce w Niemczech kilka lat po ogłoszeniu 95 tez Lutra. Była to wojna chłopska, podczas której chłopi buntowali się przeciwko bogatemu Kościołowi. Postulowali oni zniesienie dziesięcin i opłat na rzecz Kościoła katolickiego. Doprowadziło to do podziału Niemiec. Wojny religijne pomiędzy protestantami a katolikami trwały jeszcze wiele lat, do czasu, gdy wybuchła wojna trzydziestoletnia między katolickimi Habsburgami, pragnącymi wzmocnienia swojej władzy cesarskiej, a protestantami niemieckimi, wspieranymi przez kraje europejskie. Zapoczątkowana została wyrzuceniem przez okno katolików za sprawą czeskich protestantów w 1618 roku. Skutkowało to późniejszymi walkami Czechów z Habsburgami, które Czesi przegrali i poddani zostali okrutnym represjom. Następnie do wojny włączyła się Dania, która pomagała niemieckim protestantom, niestety nieskutecznie. Za namową Francji, która skorzystałaby na klęsce Habsburgów, do wojny dołączyła Szwecja pod panowaniem Gustawa II Adolfa. Władca zaliczył liczne sukcesy w bitwach, zajął wiele ziem, lecz ostatecznie poległ w wygranej bitwie w 1632 roku. Ostatnim etapem wojny trzydziestoletniej była wojna europejska, podczas której wojnę Habsburgom wypowiedziała Francja. W tym czasie wojna objęła prawie całą Europę. Skutkiem tego były wyniszczające kraje walki i bitwy, co zmusiło obie strony do zawarcia pokoju westfalskiego w 1648 roku. Na jego mocy Habsburgowie osłabili swoją pozycję na rzecz Francji. Wojna trzydziestoletnia była tragiczna w skutkach,

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Niemcy ponieśli ogromne straty w ludziach i majątku. Do dziś można zaobserwować niechęć między protestantami a katolikami.

Ostatnim przeze mnie omawianym aspektem będzie aspekt ekonomiczny. W czasach reformacji powstały pierwsze zalążki kapitalizmu, głoszone przez Kalwina. To on pierwszy głosił hasła aktywności gospodarczej, uczciwej pracy oraz oszczędzania. Kilka lat później, podczas przemian gospodarczych, ten system był już powszechnie znany. Do rozwoju gospodarki w wyniku reformacji przyczynił się również spadek prestiżu Rzymu. Poprzez odwrócenie się protestantów od papieża Rzym stracił na znaczeniu gospodarczym, co wykorzystały inne państwa europejskie. Uważam, że pozwoliło to na rozwój gospodarczy i na zwrócenie uwagi innych miast. Innym ważnym elementem ekonomicznym reformacji jest podział Europy na kraje katolickie i protestanckie, zauważalny do dzisiaj. Kraje katolickie, po kontrreformacji, zaczęły się bardziej rozwijać gospodarczo i kulturowo, podczas gdy kraje protestanckie stały w miejscu i były daleko w tyle.

To właśnie reformacja w większym stopniu wywarła wpływ na nową epokę, czyli nowożytność. Przyczyniła się ona do rozwoju kultury, otworzyła ludziom oczy i nowe horyzonty. W końcu uświadomiła społeczeństwo o wierze i jej prawdziwym znaczeniu. Reformacja i jej skutki są widoczne do dzisiaj. Rozłam pomiędzy protestantami a katolikami jest bardzo zauważalny. Według mnie, wprowadziła w życie społeczeństwa tolerancję i zrozumienie.

ok. 705 słów

A. Narracja historyczna: 8 pkt

- wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do dwóch elementów tematu (trzeci element zrealizowany częściowo funkcjonalnie),
- bogata argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu oraz powierzchowna w odniesieniu do trzeciego,
- brak błędów merytorycznych.

B. Spójność wypowiedzi: 3 pkt

- wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 500 słów oraz jest spójna (logicznie uporządkowana)

Łącznie	**11 punków**

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Przykład 4

Dyktatorskie formy władzy są prawidłowością w okresach porewolucyjnych. **Odnieś się do postawionej tezy oraz uzasadnij swoje stanowisko uwzględniając w argumentacji konsekwencje trzech różnych rewolucji z okresu od XVII do XX wieku.**

Wymagania ogólne

I. Chronologia historyczna. Zdający:

1) porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej oraz dziejów ojczystych;

2) dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych i cywilizacyjnych.

II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający:

1) analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;

3) dostrzega mnogość perspektyw badawczych oraz różnorakie interpretacje historii i ich przyczyny;

4) ugruntowuje potrzebę poznawania przeszłości dla rozumienia współczesnych mechanizmów społecznych i kulturowych.

III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający:

1) tworzy narrację historyczną w ujęciu przekrojowym, jak i problemowym;

2) dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego.

Wymagania szczegółowe

Poziom podstawowy

XVII. Europa w XVI–XVII w. Zdający:

3) wyjaśnia genezę i opisuje następstwa rewolucji angielskich.

XXV. Rewolucje XVIII w. Zdający:

3) wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki rewolucji francuskiej;

4) ocenia znaczenie rewolucji amerykańskiej i francuskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej.

XXXVII. I wojna światowa. Zdający:

4) przedstawia przyczyny i skutki rewolucji lutowej i październikowej w Rosji.

Poziom rozszerzony

XXV. Rewolucje XVIII w. Zdający:

1) ocenia rolę przywódców rewolucji amerykańskiej i francuskiej;

2) charakteryzuje etapy rewolucji francuskiej i wyjaśnia specyfikę okresu jakobińskiego.

XXX. Europa i świat po kongresie wiedeńskim. Zdający:

5) charakteryzuje przebieg Wiosny Ludów w Europie.

LIV. Świat na przełomie tysiącleci. Zdający:

1) porównuje proces obalania komunizmu w krajach Europy […].

Zasady oceniania

Opis zasad oceniania zadań otwartych rozszerzonej odpowiedzi (wypracowań) znajduje się na s. 9–13 *Informatora*.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Realizacja 1

Rewolucja to gwałtowna, mająca często masowy charakter przemiana lub próba przemiany istniejącego porządku. Bardzo często hasła towarzyszące zrywom rewolucyjnym ulegają w trakcie rewolucji radykalizacji i usprawiedliwieniem dla ich realizacji stają się dyktatura i terror. Takie dyktatorskie etapy można dostrzec w rewolucji angielskiej czy francuskiej. Nie jest to jednak regułą. Przeanalizuję trzy przykłady rewolucji, które będą świadczyć o niesłuszności tezy postawionej w temacie wypracowania.

Rozpoczęta w 1774 roku wojna o niepodległość kolonii angielskich w Ameryce Północnej może być uznana za pierwszy przykład nowożytnej rewolucji, która doprowadziła do urzeczywistnienia się haseł oświeceniowych. Jej geneza miała charakter dosyć typowy – konflikt ekonomiczny wynikający z zależności kolonii od angielskiej metropolii. Sam wybuch wojny jeszcze nie zapowiadał rewolucyjnego charakteru konfliktu. O rewolucji można zacząć mówić od momentu ogłoszenia przez zjednoczone stany Deklaracji Niepodległości, czyli od 4 lipca 1776 roku. W tym momencie jasne stało się, że celem wojny jest wyzwolenie trzynastu stanów spod angielskiej dominacji, walka o wolność i suwerenność. Narodziła się amerykańska tożsamość, oparta na demokratycznych wartościach wynikających ze społeczno-religijnej różnorodności mieszkańców tej części świata. Po stronie walczących o niezależność opowiedziało się wielu ochotników z Europy: Kościuszko, La Fayette, von Steuben. Zwycięstwo w wojnie stworzyło warunki do dyskusji na temat przyszłości Stanów Zjednoczonych, której efektem było uchwalenie konstytucji w 1783 roku. Wprowadzała ona zasadę suwerenności narodu oraz zasadę trójpodziału władzy, w myśl której władzę ustawodawczą powierzono dwuizbowemu Kongresowi, władzę wykonawczą – prezydentowi wybieranemu w wyborach, a władzę sądowniczą – niezależnemu Sądowi Najwyższemu. To były przemiany o charakterze rewolucyjnym ze względu na swoją skalę. Ich oddziaływanie na ówczesną Europę okazało się bardzo silne, gdyż znalazły naśladowców (Francja, Rzeczpospolita).

XIX wiek jest nazywany również wiekiem rewolucji. Mówiąc o nim, nie sposób nie wspomnieć o Wiośnie Ludów. Chciałbym omówić jedną z jej składowych, a mianowicie rewolucję węgierską. Na fali zrywów narodowo-wyzwoleńczych również Węgrzy zapragnęli niepodległości. Pogłębiający się kryzys ekonomiczny oraz walka o równość wobec prawa doprowadziły do pewnych przemian. Początkowo Habsburgowie szli Węgrom na ustępstwa, lecz robili to w sposób politycznie nieudolny i połowiczny, co ostatecznie jeszcze bardziej pogłębiło nastroje antycesarskie. Wynikiem tych działań był wybuch powstania, na którego czele stanął Lajos Kossuth. Pod węgierską flagą walczyli również Polacy, m.in. Józef Bem. W 1848 roku tron cesarski objął Franciszek Józef, który zaczął czynić przygotowania do pacyfikacji buntu. W odpowiedzi Kossuth powołał Komitet Obrony Narodowej. Z czasem jednak zaczął on prezentować politykę lojalizmu wobec korony austriackiej, co budziło powszechny sprzeciw wśród najniższych warstw węgierskiego społeczeństwa. W 1849 roku Austriacy rozpoczęli ofensywę, w wyniku której zajęli Budę i Peszt, co zmusiło parlament węgierski do wycofania się do Debreczyna. Tam proklamowano detronizację Habsburgów i utworzenie republiki. Wtedy cesarz zwrócił się o pomoc do cara Mikołaja I, który wysłał na Węgry armię pod dowództwem Iwana Paskiewicza. Tym sposobem stłumiono powstanie, a węgierską generalicję zmuszono do podpisania aktu kapitulacji. Ten przykład pokazuje, że czasami zrywy rewolucyjne nie osiągają swoich celów lub nie są w stanie ich utrzymać. Wiosna Ludów i powstanie węgierskie są przykładem tego, że nieudane lub niedokończone rewolucje przynoszą zwykle nikłą poprawę rzeczywistości, ale częściej – represje lub powrót do stanu poprzedzającego rewolucję.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Ostatnimi omawianymi ruchami rewolucyjnymi są wydarzenia w krajach tzw. demokracji ludowej z 1989 roku, które zbiorczo nazywane są Jesienią Narodów. W każdym z państw bloku wschodniego demonstracje polityczne cechowały się różną dynamiką, jednak wszędzie doprowadziły do odsunięcia od władzy partii komunistycznych sprawujących władzę w tych krajach od końca II wojny światowej. Kraje objęte Jesienią Narodów w różnym tempie odchodziły od komunizmu do demokracji parlamentarnej, jednak we wszystkich z nich proces ten ukazał się trwały, a kraje te obecnie z powodzeniem uczestniczą w strukturach Unii Europejskiej i NATO.

Zestawienie tych trzech wystąpień o charakterze rewolucyjnym nie pozwala stwierdzić, że dyktatorskie formy władzy nie zawsze są prawidłowością w okresach porewolucyjnych. Przedstawione rewolucje wywoływały zupełnie odmienne konsekwencje polityczne: w Stanach Zjednoczonych po rewolucji ustanowiono nowy i trwały ustrój polityczny, który przetrwał z nielicznymi modyfikacjami do dziś; Wiosna Ludów, choć była rewolucją o europejskim zasięgu, nie przyniosła oczekiwanych rezultatów; natomiast w Europie Środkowo-Wschodniej po Jesieni Narodów nastąpiło trwałe odejście od systemu dyktatury partii komunistycznych i rozpoczął się proces demokratyzacyjny tych krajów.

ok. 660 słów

A. Narracja historyczna: 9 pkt

- wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do dwóch elementów tematu (trzeci element zrealizowany częściowo funkcjonalnie),
- bogata argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu oraz powierzchowna w odniesieniu do trzeciego,
- brak błędów merytorycznych.

B. Spójność wypowiedzi: 3 pkt

- wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 500 słów oraz jest spójna (logicznie uporządkowana)

Łącznie	**12 punktów**

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Realizacja 2

Rozważania wokół tezy zaproponowanej w temacie warto zacząć od zdefiniowania dwóch kluczowych pojęć. Pierwsze z nich – rewolucja – bywa rozumiane jako proces gwałtownych przemian w jakiejś sferze albo społeczny bunt przeciwko istniejącej władzy, mający na celu zmianę ustroju w państwie. Do cech rewolucji należą zatem jej gwałtowność, masowość i bunt przeciwko władzy bądź systemowi. Dyktaturą z kolei nazywamy formę sprawowania nieograniczonej władzy przez jedną osobę lub grupę osób, mających poparcie wojska i policji. W mojej pracy, na podstawie trzech różnych przykładów (rewolucji angielskiej, rewolucji francuskiej i rewolucji bolszewickiej), postaram się uargumentować stanowisko, że dyktatorskie formy władzy są prawidłowością w okresach porewolucyjnych.

Pierwszym przykładem, którym się posłużę dla uzasadnienia mojego stanowiska, będzie rewolucja angielska z XVII wieku. Jej źródłem był konflikt między dążącymi do absolutyzmu władcami z dynastii Stuartów a parlamentem broniącym przywilejów szlachty, zapisanych m.in. w Wielkiej Karcie Swobód. Dodatkowym polem konfliktu były kwestie religijne (antymonarchiczne nastawienie purytanów) oraz społeczno-ekonomiczne (dążenia nowej szlachty „gentry"). Jakub I Stuart, a później – Karol I Stuart prowadzili politykę ignorowania parlamentu, od czasu do czasu godząc się na doraźną współpracę z tym przedstawicielstwem stanowym. Ucisk podatkowy doprowadził do niezadowolenia społecznego, które król chciał uspokoić, zwołując po długiej przerwie parlament. Nie przyniosło to efektu, konflikt się zaostrzył i przerodził w antykrólewskie powstanie, a później – w wojnę domową. Przywódcą antykrólewskiej opozycji został Oliver Cromwell, który rozbił w bitwie pod Naseby w 1642 roku armię królewską i uwięził króla Karola I. Kolejnym krokiem było ścięcie króla i ustanowienie Anglii republiką. Na czele republiki stanął Cromwell, który jako lord protektor został faktycznym dyktatorem. Prowadził zdecydowaną politykę wobec swoich przeciwników – pacyfikował rewolucyjne ruchy w Szkocji i Irlandii. Ogłosił także w połowie lat pięćdziesiątych tzw. akty nawigacyjne, które eliminowały z handlu z Anglią wszelkich pośredników. Władzę swoją opierał na posłusznej mu armii, a parlament sprowadził do marginalnej roli. Udało mu się także wprowadzić dziedziczność funkcji dyktatorskiej. Dyktatura Cromwella jest więc dobrym przykładem na potwierdzenie tezy zawartej w temacie.

Kolejną ważną w kontekście tematu wypracowania rewolucją jest trwająca w latach 1789–1799 rewolucja francuska. Jej geneza wynikała – z jednej strony – z ustroju monarchii absolutnej, a z drugiej – z niesprawiedliwego podziału społecznego. We Francji bowiem istniał feudalny w swym charakterze podział na stany, z których dwa (duchowieństwo i szlachta) były uprzywilejowane, a trzeci (ponad 95% społeczeństwa), choć ponosił największe koszty utrzymania państwa, nie miał wpływu na jego politykę. Podobnie jak w Anglii, król, aby wprowadzić nowe podatki, musiał zwołać Stany Generalne, co uczynił w 1789 roku. Stan trzeci, ograniczany w swych prawach, obwołał się Konstytuantą i postanowił obradować aż do uchwalenia konstytucji. Na przestrzeni kolejnych miesięcy wybuchły rozruchy społeczne, na początku w Paryżu i innych miastach (zdobycie Bastylii 14 lipca) a później na prowincji. Efektem tych wydarzeń były reformy zmieniające ustrój polityczny i społeczny państwa. Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela wprowadzała prawa równościowe w społeczeństwie, a konstytucja z 1791 roku – ustrój monarchii konstytucyjnej opartej na zasadzie trójpodziału władzy. W kolejnych etapach rewolucji (tak jak w Anglii) ścięto króla Ludwika XVI jako symbol starego porządku i ogłoszono Francję republiką. Kiedy zawiązała się antyfrancuska koalicja, dążąca do zdławienia rewolucji, do władzy we Francji doszli radykalnie nastawieni jakobini z Robespierre'em na czele. Ich rządy od poł. 1793 do poł. 1794 roku cechował terror i radykalizm. Uwięziono i stracono przeciwników politycznych Robespierre'a, np. Dantona.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Utworzono Trybunał Rewolucyjny, który eliminował na masową skalę rzeczywistych i domniemanych przeciwników jakobinów. Zawieszono działanie nowej konstytucji, konfiskowano majątki, walczono z Kościołem, wprowadzono nowy kalendarz rewolucyjny itd. Jakobini stali się przykładem zradykalizowanej rewolucji, która w dyktatorski sposób dążyła do całkowitej przebudowy istniejącego porządku.

Trzecią, a tym samym ostatnią, w mojej pracy europejską rewolucją, na której chcę się skupić, jest rewolucja bolszewicka. Był to w zasadzie przewrót zbrojny w Rosji, dokonany w listopadzie 1917 roku, którego efektem stało się utworzenie Rosji sowieckiej – pierwszego państwa komunistycznego na świecie. Geneza tej rewolucji ma bardzo złożony charakter, bo składają się na nią zarówno kwestie ideologiczne (hasła komunizmu), społeczne (kwestia robotnicza) jak i polityczne (I wojna światowa). Dość powiedzieć, że w imię pokoju i sprawiedliwości społecznej na świecie Lenin i jego współpracownicy stworzyli wzorzec państwa totalitarnego, który w kolejnych dekadach będzie skutecznie naśladowany przez innych. Dyktatura komunistyczna w odróżnieniu do omawianych przeze mnie wcześniejszych porewolucyjnych dyktatur nie była krótkookresowa, okazała się bardzo trwała.

Przywołane przeze mnie przykłady obrazują kolejne, ogromne rewolucje, jakie miały miejsce w Europie między XVII a XX wiekiem. Warto jednak zauważyć, że każdy z nich rozpoczynał się od wspaniałych idei i dobrych intencji rewolucjonistów, a kończył na nieograniczonym terrorze wprowadzonym raz przez opozycję, a innym razem przez samych rewolucjonistów, którzy po drodze zapędzali się w swych działaniach i gubili ich pierwotny cel. Wracając bowiem do definicji, rewolucja jest gwałtowna – wymaga zdecydowanych działań i charyzmatycznych przywódców, gotowych je podjąć. Historia, szczególnie ta burzliwa i układająca się w niespodziewane sploty wydarzeń, udowadnia nam wieloma przykładami, że dyktatorskie formy władzy są prawidłowością i bezpośrednią lub nieco dalszą konsekwencją obecnych przed nimi okresów rewolucyjnych.

ok. 800 słów

A. Narracja historyczna: 8 pkt

- wiedza historyczna wykorzystana w pełni funkcjonalnie w odniesieniu do dwóch elementów tematu (trzeci element zrealizowany częściowo funkcjonalnie),
- bogata argumentacja w odniesieniu do dwóch elementów tematu oraz powierzchowna w odniesieniu do trzeciego,
- 2 błędy merytoryczne.

B. Spójność wypowiedzi: 3 pkt

- wypowiedź spełnia kryterium minimalnej liczby 500 słów oraz jest spójna (logicznie uporządkowana)

Łącznie	**11 punktów**

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

3. Informacja o egzaminie maturalnym z historii dla absolwentów niesłyszących

Informacje o egzaminie maturalnym z historii przedstawione w rozdziale 1. *Opis egzaminu maturalnego z historii* dotyczą również egzaminu dla absolwentów niesłyszących. Ponadto, zdający niesłyszący przystępują do egzaminu maturalnego w warunkach i formie dostosowanych do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności.

Dostosowanie warunków przeprowadzenia egzaminu maturalnego dla absolwentów niesłyszących obejmuje m.in. czas trwania egzaminu. Dostosowanie formy egzaminu maturalnego z historii dla absolwentów niesłyszących polega na przygotowaniu odpowiednich arkuszy, w których uwzględnia się zmianę sposobu formułowania treści niektórych zadań i poleceń. Zmiany te dotyczą zamiany pojedynczych słów, zwrotów lub całych zdań – jeśli mogłyby one być niezrozumiałe lub błędnie zrozumiane przez osoby niesłyszące. Jednak takie zmiany nie mogą wpływać na merytoryczną treść zadania oraz nie mogą dotyczyć terminów typowych dla danej dziedziny wiedzy.

Szczegółowe informacje z tym związane określone są w *Komunikacie dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w sprawie szczegółowych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminu maturalnego* w danym roku szkolnym.

W dalszej części tego rozdziału zostały przedstawione przykładowe zadania, które ilustrują sposób dostosowania niektórych zadań wybranych z rozdziału 2. *Przykładowe zadania z rozwiązaniami.* Zachowano tę samą numerację zadań.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 2. (0–1)

Źródło 1. Fragmenty *Starego Testamentu*

W piątym […] miesiącu [rządów] króla […], Nabuchodonozora – [napadł na Jerozolimę] Nebuzaradan, dowódca straży przybocznej […]. Spalił świątynię Pańską, pałac królewski i wszystkie domy Jerozolimy – wszystkie wielkie domy spalił ogniem. Całe zaś wojsko […], które było z dowódcą straży przybocznej, zburzyło cały mur dokoła Jerozolimy. Resztę zaś ludu, która pozostała w mieście, zbiegów […] dowódca straży przybocznej, przesiedlił na wygnanie.

Na podstawie: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu, Biblia Tysiąclecia*, Warszawa 1987, s. 365.

Źródło 2. Ilustracja źródła z epoki

whatshotlondon.co.uk

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zdecyduj, czy opis i ilustracja dotyczą wojowników tej samej cywilizacji. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca poprawne rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu źródeł.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: *Nie*
Przykładowe uzasadnienie:
W źródle 1. opisano zdobycie Jerozolimy przez wojska babilońskie (Nabuchodonozor był władcą Babilonii), natomiast ilustracja przedstawia walczących ze sobą hoplitów, czyli wojowników greckich.

Zadanie 6.

Dwie strony antycznej monety

http://www.thehistoryblog.com

Napis na pierwszej stronie: *Brutus imperator (L Plaetorius Cestianus – informacje o mincerzu)*
Napis na drugiej stronie: *idy marcowe*

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 6.1. (0–1)

Podaj nazwę wydarzenia, do którego nawiązuje moneta przedstawiona na fotografii. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do symboliki monety.

Nazwa wydarzenia: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – za podanie poprawnej nazwy wydarzenia wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do symboliki monety.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Nazwa wydarzenia: *Zabójstwo Juliusza Cezara*
Przykładowe uzasadnienie:
Moneta zawiera szereg informacji związanych z tym wydarzeniem: napis „idy marcowe" nawiązuje do daty zabójstwa Cezara, dwa sztylety do szczegółów tego mordu politycznego, a na awersie widnieje podobizna jednego z zabójców – Brutusa.

Zadanie 6.2. (0–1)

Podaj nazwę nauki pomocniczej historii, która bada monety.

.....

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt –odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Prawidłowe rozwiązanie

numizmatyka

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 9. (0–1)

Fotografia kościoła

www.commons/wikipedia.org/wiki

Podaj nazwę stylu architektonicznego, w którym został zbudowany kościół przedstawiony na fotografii. Odpowiedź uzasadnij, charakteryzując dwie widoczne cechy tego stylu.

Nazwa stylu: .....

Uzasadnienie:

- .....

  .....

- .....

  .....

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zasady oceniania

1 pkt – zapodanie prawidłowej nazwy wraz z uzasadnieniem zawierającym dwie cechy stylu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Nazwa: *styl romański*
Przykładowe uzasadnienie: *Na fotografii została przedstawiona świątynia zbudowana w stylu romańskim, o czym świadczą masywny charakter budowli oraz półokrągłe łuki w oknach i portalu.*

Zadanie 11. (0–2)

Mapa Królestwa Polskiego

Na podstawie: https://epodreczniki.pl

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych, a następnie uzasadnij swój wybór, podając dwa argumenty.

Mapa przedstawia obszar Królestwa Polskiego w roku

A. koronacji Bolesława Chrobrego.
B. koronacji Władysław Łokietka.
C. śmierci Kazimierza Wielkiego.
D. śmierci Kazimierza Jagiellończyka.

Uzasadnienie:

- .....

  .....

- .....

  .....

Zasady oceniania

2 pkt – za poprawną odpowiedź wraz z uzasadnieniem zawierającym dwa argumenty.
1 pkt – za poprawną odpowiedź wraz z uzasadnieniem zawierającym jeden argument.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

C
Przykładowe uzasadnienie:
Argument 1: *Mapa przedstawia obszar Królestwa Polskiego w roku śmierci Kazimierza Wielkiego, o czym świadczy przynależność do Polski Rusi Halickiej i Włodzimierskiej oraz Podola, opanowanych przez tego władcę.*
Argument 2: *Na północy w granicach Polski znajdują się Kujawy i Ziemia Dobrzyńska, natomiast Pomorze stanowi część państwa zakonu krzyżackiego – było efektem kompromisowego pokoju polsko-krzyżackiego, który utrzymał się do końca panowania Kazimierza Wielkiego.*

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 14

Fotografia pomnika odsłoniętego w Krakowie w 1886 roku

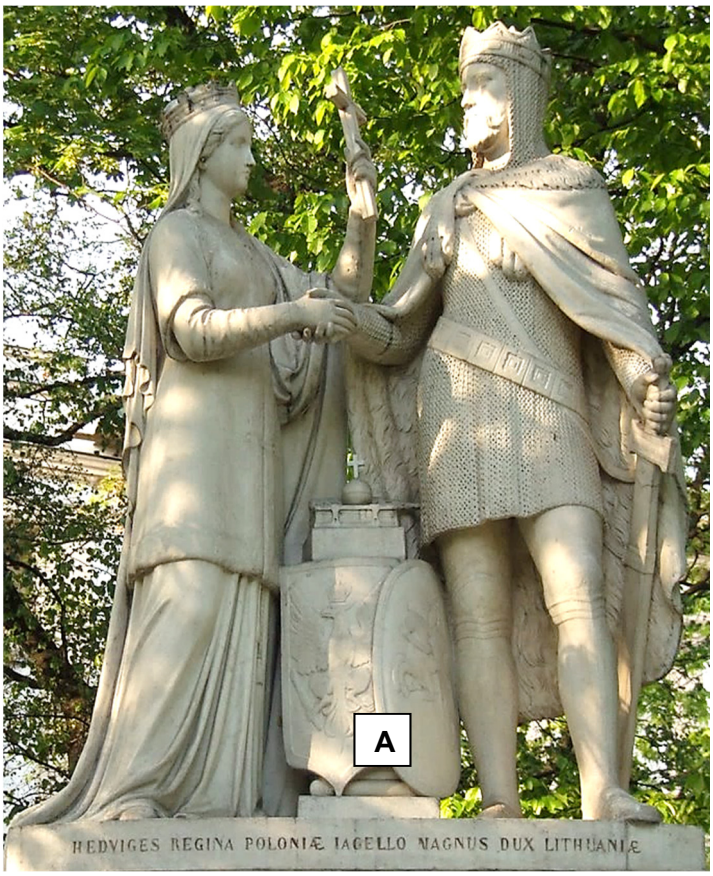

Tłumaczenie napisu: *Jadwiga królowa Polski Jagiełło wielki książę Litwy*

http://www.polskaniezwykla.pl

Zadanie 14.1. (0–2)

Wymień dwa postanowienia unii w Krewie, do których nawiązał twórca pomnika. Odpowiedzi uzasadnij, odwołując się do odpowiednich elementów rzeźby.

Postanowienie 1: .....

Uzasadnienie: .....

.....

Postanowienie 2: .....

Uzasadnienie: .....

.....

Zasady oceniania

2 pkt – za dwa postanowienia wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do pomnika.
1 pkt – za jedno postanowienie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do pomnika ALBO za dwa postanowienia bez uzasadnienia.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Przykładowe rozwiązanie

Postanowienie 1: *chrystianizacja / chrzest Litwy*
Uzasadnienie: *Jadwiga unosi przed Jagiełłą krzyż, co jest symbolem przyjęcia chrztu przez władcę Litwy oraz chrystianizacji Litwy.*

Postanowienie 2: *połączenie Polski z Litwą*
Uzasadnienie: *Jadwiga i Jagiełło podają sobie dłonie (symbol małżeństwa) nad godłami Polski (orzeł) i Litwy (Pogoń).*

Zadanie 13.2. (0–1)

Podaj nazwę nauki pomocniczej historii, której przedmiotem badań mógłby stać się element pomnika oznaczony na fotografii literą A.

.....

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź poprawna.
0 pkt –odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Prawidłowe rozwiązanie

heraldyka

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 22. (0–2)

Na podstawie źródeł oraz własnej wiedzy uzupełnij tabelę – wpisz obok fragmentów biografii odpowiadające im nazwiska.

	Fragment biografii	Nazwisko
A.	Walczył w czasie konfederacji barskiej na Ukrainie, w Małopolsce i na Litwie. Po upadku konfederacji wyemigrował z kraju. W 1777 r. wstąpił do amerykańskiej Armii Kontynentalnej, gdzie dowodził brygadą kawalerii. Sławę przyniosła mu kampania prowadzona w 1779 r., w której pokonał Anglików w bitwie pod Charleston. W słynnej bitwie pod Savannah został ranny i wkrótce potem zmarł.	
B.	Był wychowankiem Szkoły Rycerskiej w Warszawie, którą ukończył w 1769 r. Walczył w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych. Jako inżynier wojskowy wyróżnił się przy oblężeniu Saratogi (1777) oraz przy budowie umocnień wokół West Point (1778–1780). W 1815 r. zamieszkał w Solurze w Szwajcarii, gdzie zmarł.	
C.	Ten wybitny francuski polityk w wojnie w Ameryce uczestniczył w latach 1777–1778 oraz 1780–1781. Po wybuchu Wielkiej Rewolucji Francuskiej w 1789 r. dowodził Gwardią Narodową; był też deputowanym do Stanów Generalnych. Był jednym z twórców *Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela.* W latach 1792–1800 przebywał na emigracji. Do czynnej działalności politycznej powrócił po 1815 r. i był m.in. posłem do parlamentu.	
D.	Polityk amerykański, w 1775 r. został dowódcą Armii Kontynentalnej. W 1781 r. pod Yorktown przyjął kapitulację wojsk brytyjskich, która zdecydowała o wyniku wojny o niepodległość. Po wojnie kierował konwencją konstytucyjną a w 1789 r. został jednomyślnie wybrany na pierwszego prezydenta USA.	

Na podstawie: *Wielka historia świata. Świat w XVIII wieku*, t. 8, red. P. Franaszek, Warszawa 2006, s. 483.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź zawierająca cztery prawidłowe nazwiska.
1 pkt – odpowiedź zawierająca trzy lub dwa prawidłowe nazwiska.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Prawidłowe rozwiązanie

A – [*Kazimierz*] *Pułaski*
B – [*Tadeusz*] *Kościuszko*
C – [*Marie Joseph*] *de La Fayette*
D – [*Jerzy, George*] *Waszyngton* [*Washington*]

Zadanie 23. (0–1)

Tablica upamiętniająca osoby, które otrzymały Order Virtuti Militari [Placu Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie]

https://pl.wikipedia.org

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wyjaśnij okoliczności ustanowienia Orderu Virtuti Militari, do których nawiązuje tablica pamiątkowa. W odpowiedzi wykorzystaj treści, które zawiera tablica.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe wyjaśnienie okoliczności z odwołaniem do treści tablicy.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Order został ustanowiony przez króla Stanisława Augusta w trakcie wojny z Rosją w roku 1792, czyli tzw. wojny w obronie Konstytucji 3 maja (po bitwie pod Zieleńcami). Na tablicy, obok daty, widnieje inicjał ostatniego króla Polski.

Zadanie 25. (0–2)

Obraz Eugène'a Delacroix

https://www.louvre.fr

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Podaj dwa argumenty na potwierdzenie tezy, że zaprezentowany obraz przedstawia idee romantyzmu. W odpowiedzi odwołaj się do jego treści.

- .....

  .....

- .....

  .....

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl

Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zasady oceniania

2 pkt – odpowiedź zawierająca dwa prawidłowe argumenty z odwołaniem do treści obrazu.
1 pkt – odpowiedź zawierająca jeden prawidłowy argument z odwołaniem do treści obrazu.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązania

- *Obraz odwołuje się do idei buntu wobec monarchicznego porządku, o czy świadczą m.in. upersonifikowana wolność, scena walki na barykadach, trójkolorowa flaga będąca nawiązaniem do rewolucji francuskiej i jej haseł.*
- *Na obrazie można odnaleźć nawiązania do idei wolnościowych i demokratycznych: wśród walczących znajdują się przedstawiciele różnych warstw społecznych, główna postać ma na sobie czapkę frygijską, symbolizującą wolność.*

Zadanie 27. (0–1)

Źródło 1. Fragment opracowania historycznego

W 1845 roku odbyły się w Poznaniu oraz w Krakowie narady dotyczące terminu wybuchu powstania. Przyspieszyć powstanie chciała grupa młodszych konspiratorów z Dembowskim na czele. Przeważył głos Ludwika Mierosławskiego, który w spotkaniach brał udział jako ekspert wojskowy. Zdecydowano, ze powstanie wybuchnie w lutym 1846 na terenie wszystkich trzech zaborów.

Na podstawie: M. Zgórniak, *Polska w czasach walk o niepodległość* […], Kraków 2001, s. 191.

Źródło 2. Mapa

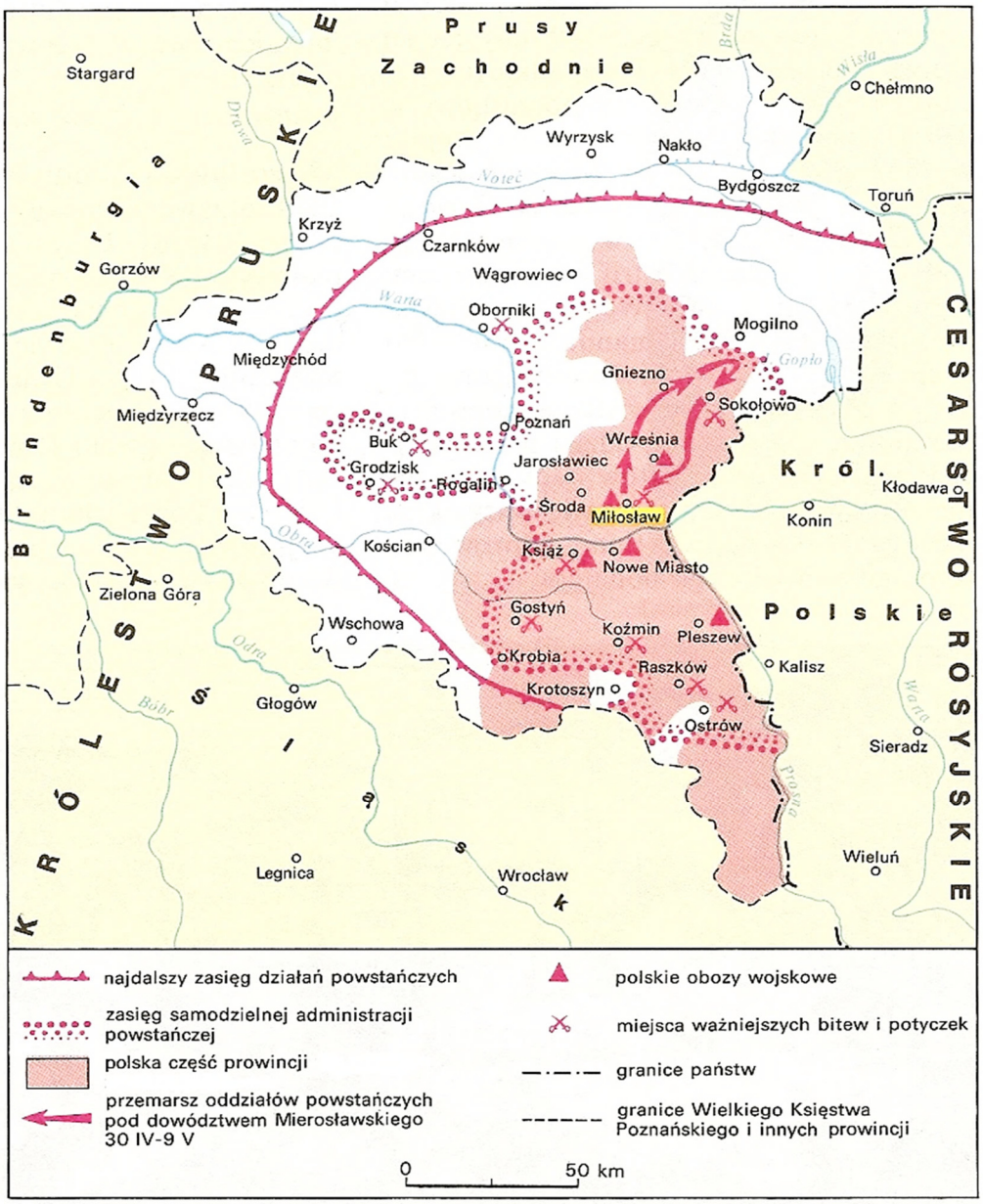

Na podstawie: H. Tomalska, *Historia* […], Warszawa 1999, s. 125.

Zdecyduj, czy działania przedstawione na mapie dotyczą powstania, którego termin wyznaczył Ludwik Mierosławski (źródło 1.). Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do źródeł 1. i 2.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do obu źródeł.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: *Nie*
Przykładowe uzasadnienie:
Źródło 1. dotyczy okoliczności wybuchu powstania krakowskiego w lutym 1846 roku, które nie przerodziło się w trójzaborowe powstanie i szybko upadło. Natomiast na mapie przedstawiono walki w Wielkopolsce z okresu Wiosny Ludów z 1848 roku, w których wziął udział Mierosławski.

Zadanie 29. (0–1)

Artykuł prasowy z przełomu XIX i XX wieku [fragment]

Za czasów niewoli Kraków był długi czas źródłem narodowego pokrzepienia[1]. Przy wzmożeniu[2] ucisku udawały się[3] do niego ze Śląska pielgrzymki pobożnych, z Poznańskiego – wycieczki inteligencji. Na Wawelu i na Kopcu Kościuszki ogrzewały się[4] serca przeszłością; była ona im ostoją[5] i bodźcem. […] Królowie i bohaterzy nasi byli zawsze z nami. […]

To słońce naszej przeszłości, świecące tak jasno w Krakowie, łączyło swoje promienie ciepłotą ogniska naszej kultury, rozwijającej się tam bądź co bądź swobodniej.

Galicja w dobie […], oprac. S. Kieniewicz, Wrocław 1952, s. 313.

Słowniczek:
[1] pokrzepienie – pocieszenie, wzmocnienie
[2] wzmożenie – zwiększenie
[3] udawać się – tu: iść, jechać
[4] ogrzewać się – tu: pocieszać się
[5] ostoja – tu: wzmocnienie

Wyjaśnij, odwołując się do faktografii, z czego wynikała wyjątkowa sytuacja Polaków w Krakowie, opisana w artykule.

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca prawidłowe wyjaśnienie z odwołaniem do faktografii.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Wyjątkowość położenia Polaków w Krakowie wynikała z odmiennej polityki władz zaborczych. O ile w zaborze rosyjskim i pruskim nasiliły się represje wymierzone w polski żywioł narodowy, to w zaborze austriackim – na skutek reformy wewnętrznej tego państwa (powstanie monarchii dualistycznej, wprowadzenie autonomii na niektórych obszarach, np. Galicji) istniały większe swobody.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 31. (0–1)

Adam Asnyk, *Historyczna nowa szkoła*, 1890

Historyczna nowa szkoła
Swą metodę badań ścisłą,
Sprowadzoną hurtem z Niemiec,
Rozpowszechnia ponad Wisłą,
I nabywszy pogląd świeży,
Nowym łokciem[1] dzieje mierzy.

Nie chcąc popaść[2] w dawne błędy
Mesjanicznych, mglistych mrzonek[3],
Koło[4] polskich sztywnych karków
Okręciła swój postronek[5],
By zgiąć bytu żądzę dziką
Przed dziejowych praw logiką.

Czcząc spełnionych faktów kolej[6]
I zwycięzców chytre godła,
Nie spostrzegła, że cześć siły
Za daleko ją zawiodła[7],
I że z rąk jej rozbiór Polski
Wziął chrzest misji apostolskiej.

W pełnem świetle jej dochodzeń
Jasną gwiazdą lśni despotyzm,
I wychodzi czysto na wierzch
Targowicy patryjotyzm…
Gdyż Kościuszko to był wariat,
Co budował proletariat!

I tak dalej… i tak dalej…
Coraz śmielsze wnioski przędzie[8],
I nicując[9] dawne sądy
Nie powstrzyma się w zapędzie,
Aż dowiedzie, że król Herod,
Dobroczyńcą był dla sierot.

https://polona.pl

Słowniczek:
[1] nowym łokciem – tu nową miarą
[2] popaść w – tu: powtarzać
[3] mrzonka – marzenie
[4] koło – tu: wokół, wokoło
[5] postronek – rodzaj sznura
[6] kolej – tu: kolejność
[7] zawiodła – tu: zaprowadziła
[8] wnioski przędzie – wnioski wyciąga
[9] nicując – zamieniając

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Uzasadnij, że w wierszu skrytykowano poglądy krakowskiej szkoły historycznej.

.....

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – odpowiedź zawierająca prawidłowe uzasadnienie.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Krakowska szkoła historyczna głosiła m.in. tezę o tym, że o upadku Rzeczypospolitej w końcu XVIII wieku zadecydowały czynniki wewnętrzne. Wiersz jest ironicznym komentarzem do tych poglądów, ponieważ historycy je głoszący zatracili miarę w poszukiwaniu przyczyn rozbiorów i upatrują ich źródeł w różnych (często odległych) wydarzeniach wewnętrznych, przez co gubią z pola widzenia czynnik zewnętrzny, czyli rolę państw zaborczych.

Zadanie 33. (0–1)

Plakaty z okresu I wojny światowej

A

https://www.iwm.org.uk

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

https://quadri.wordpress.com

Zdecyduj, czy plakaty A i B zostały opublikowane przez tę samą stronę konfliktu. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do elementów graficznych każdego z nich.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

1 pkt – za prawidłowe rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem zawierającym odwołanie do elementów graficznych obu plakatów.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: *Nie*
Przykładowe uzasadnienie:
Plakat A ma negatywne przesłanie, ukazuje krwiożerczą bestię w charakterystycznym dla armii niemieckiej hełmie na głowie, wyciągającą zakrwawione ręce wyciąga w kierunku globu ziemskiego. Plakat B z kolei przedstawia wizję pozytywną – niemiecki cesarz (świadczy o tym flaga) jako zwycięzca i wybawca w otoczeniu żołnierzy i personifikacji Niemiec.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zadanie 38.

Źródło 1. Fragment przemówienia

Sto lat temu, wielki Amerykanin, pod którego cieniem dziś stoimy, podpisał *Proklamację Emancypacji*. Ten ważny dekret stał się światłem nadziei milionów murzyńskich niewolników […]. Stał się radosnym świtem kończącym długą noc ich niewoli.

Na podstawie: *Wielkie mowy historii*, oprac. T. Zawadzki, Warszawa 2006, s. 40–41.

Źródło 2. Fotografia z epoki

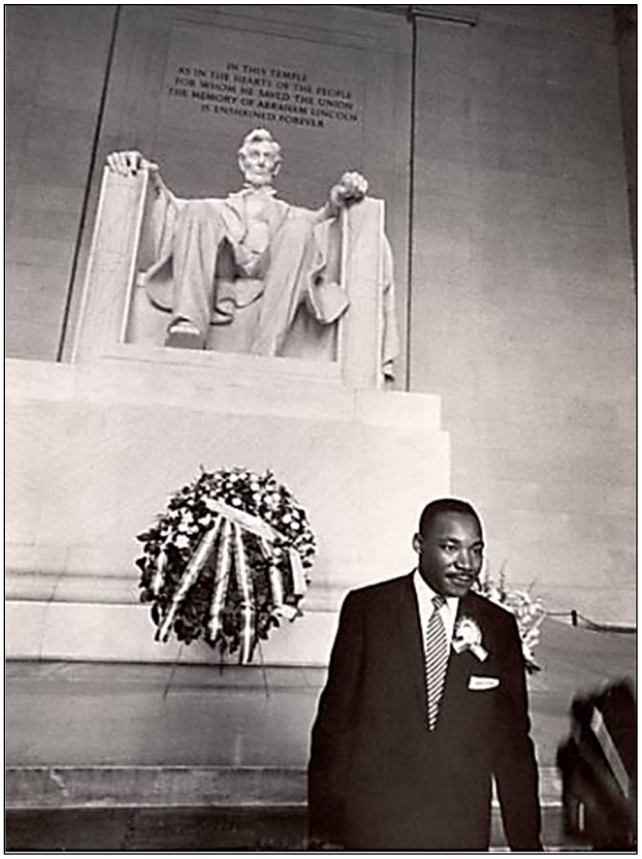

https://www.allposters.com

Zadanie 38.1. (0–1)

Napisz, jakie były okoliczności wydania dokumentu wspomnianego w źródle 1. W odpowiedzi odwołaj się do faktografii.

.....

.....

.....

.....

.....

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź zawierająca prawidłowe wyjaśnienie z odwołaniem do faktografii.
0 pkt – odpowiedź niepełna lub odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie
Toczyła się w USA wojna domowa (secesyjna), ogłoszona proklamacja znosiła niewolnictwo, aby osłabić Konfederatów.

Zadanie 38.2. (0–1)
Podaj nazwisko autora cytowanego przemówienia oraz nazwisko wspomnianego w tym przemówieniu *wielkiego Amerykanina*.

Autor przemówienia: ……

Wielki Amerykanin:……

Zasady oceniania
1 pkt – odpowiedź zawierająca dwa prawidłowe nazwiska.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie
Autor przemówienia: [*Martin Luther*] *King*
Wielki Amerykanin: [*Abraham*] *Lincoln*

Zadanie 40. (0–3)
Ulotka z epoki

http://www.dlibra.karta.org.pl

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Wyjaśnij główne przesłanie ulotki, interpretując jej elementy graficzne i uwzględniając kontekst historyczny.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zasady oceniania

3 pkt – odpowiedź zawierająca wyjaśnienie przesłania ulotki, poparte interpretacją dwóch elementów graficznych, i uwzględniająca kontekst historyczny.
2 pkt – odpowiedź zawierająca wyjaśnienie przesłania ulotki, poparte interpretacją dwóch elementów graficznych, bez uwzględnienia kontekstu historycznego.
1 pkt – odpowiedź zawierająca wyjaśnienie przesłania ulotki, niepoparte interpretacją dwóch elementów graficznych, i nieuwzględniająca kontekstu historycznego.
0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Głównym przesłaniem ulotki jest ukazanie analogii między utworzeniem Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego oraz Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego. W obu przypadkach było to, zdaniem autora rysunku, efektem sowieckiej polityki zniewolenia. Świadczą o tym symbole ZSRS (czerwona pięcioramienna gwiazda oraz sierp i młot) a także drut kolczasty oplatający całość i podpisany „ciągłość tradycji". Ulotka powstał w okresie stanu wojennego, o czym świadczą data 13 XII 1981 oraz znak obozu dla internowanych.

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

Uchwała Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich o informatorach maturalnych od 2023 roku

Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego

KONFERENCJA REKTORÓW AKADEMICKICH SZKÓŁ POLSKICH KRASP

Uchwała
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego
oraz
Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich
z dnia 19 listopada 2020 r.
w sprawie informatorów o egzaminie maturalnym od roku 2022/2023

Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich systematycznie i z uwagą obserwują egzamin maturalny, który stanowi podstawowe źródło informacji o poziomie przygotowania kandydatów na studia w polskich uczelniach. W zgodnej opinii obu instytucji przedstawicielskich środowiska akademickiego polski system egzaminacyjny dostarcza w tym zakresie w pełni wiarygodnych i opracowanych na czas danych. Zaufanie do tego systemu przekonująco potwierdziła KRASP wiosną tego roku, deklarując wolę odłożenia rekrutacji do szkół wyższych do czasu, gdy będzie możliwe bezpieczne przeprowadzenie egzaminu maturalnego w roku pandemii.

Drugim, bardzo istotnym zadaniem, które konsekwentne realizuje polski system egzaminacyjny jest wskazywanie za pomocą publikowanych materiałów kierunku rozwoju kształcenia w poszczególnych przedmiotach w stronę umiejętności złożonych, niezbędnych zarówno na studiach, jak i – w coraz większym stopniu – w życiu codziennym.

Ważną rolę w tym procesie odgrywają informatory o egzaminie maturalnym. Z jednej strony wydobywają oraz ilustrują za pomocą zadań najważniejsze wymagania podstawy programowej kształcenia ogólnego. Z drugiej strony, wiarygodnie informują kolejne pokolenia maturzystów o strukturze egzaminu maturalnego oraz o sposobie oceniania ich prac. W naszej opinii, przedłożone do zaopiniowania informatory dobrze realizują te cele.

Środowisko akademickie docenia starania systemu egzaminacyjnego o to, by systematycznie doskonalić swoją pracę i deklaruje dalsze wsparcie merytoryczne tych działań.

prof. dr hab. Zbigniew Marciniak
Przewodniczący Rady Głównej
Nauki i Szkolnictwa Wyższego

prof. dr hab. Inż. Arkadiusz Mężyk
Przewodniczący Konferencji Rektorów
Akademickich Szkół Polskich

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

EGZAMIN MATURALNY

Historia

Z opinii Recenzentów:

Informator o egzaminie maturalnym z historii od roku 2022/23 został starannie przygotowany i zawiera najważniejsze informacje odnoszące się zarówno do organizacji samego egzaminu jak i jego formy oraz zawartości merytorycznej (treści). Obszernie objaśniono zasady oceniania, kładąc nacisk na ocenę wypowiedzi argumentacyjnej – wypracowania. W *Informatorze* znalazły się bardzo różnorodne typy zadań, sprawdzające wybrane wymagania podstawy programowej dla poziomu podstawowego oraz rozszerzonego. W zadaniach wykorzystano ciekawy i zróżnicowany materiał źródłowy – nie tylko teksty, ale również ikonografię, mapy i tabele statystyczne. Każde zadanie opatrzone zostało odpowiednim komentarzem, w którym przedstawiono odesłanie do konkretnych punktów postawy programowej, poprawną odpowiedź (ew. warianty odpowiedzi) oraz zasady punktacji.

Autorzy *Informatora* przedstawili również ciekawe tematy wypracowań, wymagające od ucznia nie tylko znajomości faktografii, ale przede wszystkim umiejętności konstruowania rozbudowanej narracji historycznej, doboru właściwych argumentów na poparcie swej opinii, dostrzegania i wyjaśniania związków przyczynowo-skutkowych oraz innych, kluczowych dla warsztatu historyka, kompetencji.

Jestem przekonana, że *Informator* będzie cenną pomocą w procesie dydaktycznym, zarówno dla przyszłych maturzystów jak i ich nauczycieli.

prof. ucz. dr. hab. Jolanta Choińska-Mika

Zgłębianie historii to nie tylko poznawanie faktów i zjawisk z przeszłości, ale także doskonalenie umiejętności korzystania z tych informacji, a nade wszystko wyrabianie w sobie zdolności samodzielnego przetwarzania (w tym oceny) pozyskiwanej wiedzy. Edukacja historyczna nie powinna sprowadzać się do bezrefleksyjnego powielania faktów i ocen. Dlatego trzeba kształcić umiejętności typowe dla warsztatu naukowego historyka: chronologii, krytycznej analizy i interpretacji, a przede wszystkim tworzenia narracji historycznej. Te cele pomaga zrealizować sięgnięcie do niniejszego *Informatora*, którego autorzy krok po kroku starali się tłumaczyć wymagania, jakie postawiono absolwentom przystępującym do egzaminu maturalnego z historii. Zwracają w nim uwagę tak na kwestie teoretyczne, jak i przykłady praktycznych rozwiązań, w tym nowej (jak się wydaje przyjaźniejszej zarówno piszącym, jak i sprawdzającym) formuły tzw. wypowiedzi argumentacyjnej. Ale – jak mawiali starożytni – *finis coronat opus* (koniec wieńczy dzieło). Najważniejsze, żeby sięgający do *Informatora* potrafili z niego dobrze korzystać.

prof. ucz. dr hab. Maciej Fic

Przedłożony do zrecenzowania *Informator* o egzaminie maturalnym z historii wskazuje, że nacisk w formule egzaminu został położony na funkcjonalność wiedzy, umiejętność jej stosowania, wykorzystywania w różnych sytuacjach zadaniowych. Wymagane egzaminem argumentowanie (a nie tylko opisywanie sytuacji), wnioskowanie, tworzenie narracji to umiejętności społecznie użyteczne wpisujące się w katalog kompetencji kluczowych, niezwykle istotnych dla rozwoju młodych ludzi. Są to umiejętności użyteczne nie tylko w edukacji szkolnej ale przede wszystkim w życiu dorosłym.

dr Ewa Chorąży

Arkusze do pobrania: Arkuszmaturalny.pl
Książki do matury: Sklepmaturalny.pl

ISBN 978-83-66725-22-5
9 788366 725225